

O'ZBEKISTON

TALABASI

/2026.9 №7 /38/

Diplomingiz bormi, muvaffaqiyatingiz- chi?

3030-3656

Parvoz: umrning
26 000
soati

× “Reyting o‘yinlari”dagi nobop rollar

Inson qadri, oila muqaddasligi, sadoqat, mas’uliyat kabi tushunchalar sahna bezagiga aylantirilib, qahramonlar his-tuyg‘usi bozor molidek “kecha seniki, bugun meniki” qolipiga solinganidan achchiqlandingizmi? Bu tabiiy. Zero, tomirimizda o‘zbekona andisha va g‘urur hali so‘nmagan. Ammo bu kabi sun’iy va zaharli sahnalar ongimizga qayerdan suqilib kirmoqda?

Rag‘bat pulga sotilarmu? ×

Bunday shuhratparastlik, afsuski, yoshlar orasida keng avj olmoqda. Urush faxriysi yanglig‘ kostyumini medallar shodasiga to‘ldirib, ustozlari bilan suratga tushishlari odobsizlik emasmi?

× “Xorijda kimligingni tez anglaysan...”

Dars jadvali masalasida ham katta farq bor. O‘zbekistondagi kabi haftasiga besh kun, ertalab soat 8:30 dan tushlikkacha majburiy o‘qish talabi yo‘q. Agar istasa, talaba darslarini uch kunga jamlashi mumkin, istasa ertalabki yoki tushdan keyingi mashg‘ulotlarni tanlaydi.

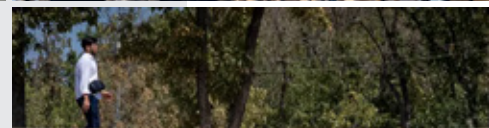
Qismat. “qiymalagichi”dan omon qolgan ×

Uyidan onasini so‘nggi manziliga kuzatishga urinayotgan, o‘lim bilan yuzlashib, qancha jang-u jadallardan omon chiqqan inson endi “xalq dushmani”, “Vatanfurushga”ga aylandi. Ikki qo‘shnisi tomonidan yozilgan yolg‘on aybnoma va tuhmat Ubaydulloqa qimmatga tushdi.

× Chorasizlikdan topilgan choraa

“Insonlarga ta’sir o‘tkazmoqchi bo‘lsangiz, uni bevosita emas, bilvosita tanqid qiling. Ya’ni yaxshi tomonlarini maqtab, kamchiliklarini aytib o‘ting. Natijada bu tanqid insonga salbiy emas, ijobiy ta’sir qiladi”.

Bosh axborot hamkorimiz O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi		O'ZBEKISTON TALABASI Ma'naviy-ma'rifiy, ommaviy-uslubiy metodik jurnal		Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 1590-raqam bilan ro'yxatga olingan. Obuna indeksi: 1393. Adadi: 2000 nusxa. Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin. Tahririyat manzili: Toshkent shahri Chilonzor tumani Novza ko'chasi 14-uy. "Invest Book" bosmaxonasida chop etildi. Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi 12-B uy. 30.09.2026-yilda chop etishga ruxsat berildi. Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama xizmati yuzasidan +99891 077 75 75 raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin. Maqolalar quyidagi manzil orqali qabul qilinadi: @uzb_talabasi
Jamoat kengashi Isajon SULTON Abduvali XOLIQOV Alisher SHODMONOV Kamoliddin O'RINBOYEV Ravshan ERMATOV Gulmira MUSAJONOVA Olim TOSHBOYEV Jenisbek PIYAZOV Dilorom KARIMOVA Ayub SHAHOBIDDINOV Nodir JONUZOQ Iqbol QO'SHSHAYEVA Nazokat AZIM Bahrom IRZAYEV		Muassis "INTEGRATION CENTRUMID" MCHJ Direktor Chorshanbi XOLMATOV Bosh muharrir Sirojiddin IBROHIM		
		Navbatchi muharrirlar: Otash YASHIN Aziz ABDUMALIK Jurnal tahririyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi Sahifalovchi-dizayner Rahmatjon YUNUSOV		

Mundaraja

RAG'BAT PULGA SOTILARMU? _ _ _ _ _	02
OTFIV: SENTABR SARHISOBI _ _ _ _ _	06
BOLANING KO'NGLI ONADA... _ _ _ _ _	15
ULTONTOZLARGA TARSAKI TORTADIGAN AVLOD BO'LAYLIK! _	18
CHORASIZLIKDAN TOPILGAN CHORA _ _ _ _ _	23
"LAHZANI TUTIB QOL, YASHAB O'T LAHZANI..." _ _ _	26
BO'YRADAN DARYOGA EVRILISH KEZLARI _ _ _ _ _	30
SAYOHATDAN HAM KO'PROQ _ _ _ _ _	37
DIPLOMINGIZ BORMI, MUVAFFAQIYATINGIZ-CHI? _ _ _	40
PARVOZ: UMRNING 26 000 SOATI _ _ _ _ _	44
YAG'IR DAFTAR BASHORATI _ _ _ _ _	52
"SOG'INCHING XATINGGA BO'LSIN HOSHIYA..." _ _ _	56
QISMAT "QIYMALAGICHI"DAN OMON QOLGAN _ _ _ _ _	58
"REYTING O'YINLARI"DAGI NOBOP ROLLAR _ _ _ _ _	64
"XORIJD KIMLIGINGNI TEZ ANGLAYSAN..." _ _ _ _ _	68

Raq'bat pulga sotilarmu?

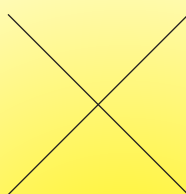
Oynai jahonda yoki biror ma'rifiy tadbirda urush faxriylarini ko'rsangiz, ko'ksini ko'plab orden va medallar bezab turganidan odamning ko'zi qamashib ketadi. To'g'ri, Vatan himoyasi yo'lidagi chekkan azob-uqubatlar o'rnini bu mukofotlar bosa olmaydi.

Texnika rivojlangan sayin, ijtimoiy tarmoqlar yildan-yilga ommalashib bormoqda. U yerda suratlarni kuzata turib, bir yigitning ko'ksini jimjimador ko'rinishdagi turli nishonlar bezab turganini ko'rib, hayratga tushasan. Ayniqsa, u haqidagi ma'lumotlarni izlab, unvonini (titulni nazarda tutdim) o'qisak, eh-he shu yoshida shuncha ish qilib qo'yibdi-yu, juda vunderkind ekan-ku, deyishimiz tabiiy.

Odatda, davlatimiz rahbari turli soha vakillarini rasmiy sanalar arafasida faxriy unvon, orden va medallar bilan taqdirlash to'g'risidagi farmonini imzolagach, mukofot sohiblariga tantanali tarzda topshiriladi. Ular orasida tanigan insonlarimiz bo'lsa, munosib ekanligini e'tirof etamiz. Yurtimizda qanday nomdagi mukofotlar borligi ma'lum: "Xalq o'qituvchisi", "Xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi", "Buyuk xizmatlari uchun", "El-yurt hurmati", "Mehnat shuhrati" va hokazo. Ba'zan san'atkorlarning ham "Yurt iftixori", "O'z sohasining fidoyisi" kabi tamomila biz bilmagan mukofotlar bilan taqdirlanayotganini eshitib, "Bu qanday mukofot ekan", deya qiziqamiz. Xo'sh, bu medallarni kim ta'sis qilyapti?

Ta'limda raqobat kuchaygani sayin, turli konferensiya, maqolalar tanlovlari ham ko'paymoqda. Bu konferensiyada ishtirok etuvchiga nomdor stipendiya, "Zulfiya" va "Mard o'g'lon" mukofotlariga afzallik berish, ilmiy maqolalar esa Xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalarida reytingga ega bo'lishni va'da qilishadi. Bunday zo'r natija ko'rsatish uchun ham zo'r izlanish kerak bo'ladi-da!

Bugungi kunda nodavlat ilmiy nashrlar, markazlar faoliyati sezilarli ravishda ko'paygan. Ushbu tashkilotlar sizga yuqorida aytilganidek, imtiyozlarni

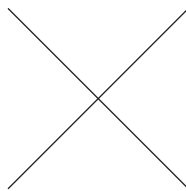

olishingizga yordam berishni va'da qilib, buning ortidan xizmat haqi ham oladilar. Siz bunga harakat qilasiz-u, ilmiy ishingiz jurnalda bosib chiqariladi. Ushbu ishingizni ilmiy daraja yoki malaka toifasini olishingizda taqdim qilsangiz-u, u hisobga o'tmasa!

Yaqinda Telegram mesenjerida taniqli san'atkorning nomi bilan ataladigan kanalga ko'zim tushdi. Ma'lumotlarini o'qib chiqsam, attestatsiyaga oid yangiliklar, milliy sertifikat va imtihon testlariga oid axborotlar berib borilar ekan. Va ayni o'sha san'atkor emas, balki ismi va familiyasi o'xshar ekan xolos. Bir postida esa kanalda e'lon qilingan videoni eng ko'p kanal va profilarga tarqatgan pedagoglarga qimmatbaho sovg'alar berib va birga tushlik qilishni ham taklif qilgan. Buni o'qigan ba'zi sodda insonlar san'atkor bilan birga tushlik qilar ekanman, deyishi aniq. Hozirda taniqli shaxslarning rasmi, videosi va ovozidan foydalanib, turli firibgarlik va pul undirish holatlarining guvohi bo'lmoqdamiz. Shunday ekan, bunday tanlovlar o'tkazilayotgan paytda shoshilmasdan, avval yaxshilab tekshirib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Qolaversa, 2022-yilda Telegram tarmog'idagi "Mahoratli pedagog" jurnalining kanali Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi bilan hamkorlikda turli seminarlar tash-

Mehnatingizga rag'batni ham sotib olasiz

kil qilganini e'lon qilgan edi. Vazirlik bunga javoban, "Mahoratli pedagog" telegram kanali va jurnali bilan hech qanday aloqasi yo'q ekanini, ushbu kanal orqali beriladigan sertifikat esa hech qanday imtiyozlarga ega emasligini va vazirlik pedagoglarga bu kabi pulli xizmatlar ko'rsatmasligini ma'lum qilgan edi.

Bugungi kunda hech qayerga kuchi o'tmaydigan puch sertifikatlar bilan malaka toifalarini olishga harakat qilayotgan pedagoglarni aldayotgan biznes egalariga ishonmasligimiz lozim. Birinchidan o'qituvchilarning cho'ntagiga zarar yetkazadi. Ikkinchidan, malaka toifasini olishda turli ko'zbo'yamachiliklarga sabab bo'ladi.

Keling, mavzumizning asosiy qismiga, ya'ni esdalik nishonlariga qaytamiz.

Siz tinmay mehnat qilasiz, ishlaysiz hamki, yana kamiga mehnatingizga beriladigan rag'batni ham sotib olsangiz... Bugungi nodavlat nishonlari ta'sis etilishining huquqiy asosi bormi? Nizomi-chi, tavsifi-chi? Bu javoblar mavhum qolishi tabiiy. Bu medallarni "sotayotgan" biznes egalarining maqsadi faqat pul topishmi?

Ba'zi pedagoglardan shu kabi nishonlarni sotib olishayotgani, lekin bu mukofotlar hech qayerga o'tmasligini eshitib qolamiz. To'g'ri, kichik e'tirof ham insonning ko'nglini tog'dek ko'taradi.

Bunday shuhratparastlik, afsuski, yoshlar orasida keng avj olmoqda. Yuqorida ta'kidlaganimizdek, urush faxriysi yanglig' kostyumini medallar shodasiga to'ldirib, ustozlari bilan suratga tushishlari odobsizlik emasmi, degan savol o'ylantiradi. Davlatimiz e'tirofidagi ijodkor-ziyolilar, san'atkorlar orasida ham ko'plab orden va medal olganlari bor. Lekin ularni nega yoshlar kabi ko'ksi to'la medallar bilan ko'rmaymiz? Axir, bu darajaga yetguncha qancha dovonlarni oshib o'tishgan-ku...

"Sariq devni minib" asarini eslaysizmi, Hoshimjon hech qanday ish qilmasdan, o'qimasdan turib, mashhur shaxs bo'lish haqida orzu qiladi. Uning maqsadi unga ishonmagan ustozlarini uyaltirish edi. Ammo nima bo'ldi? Hech bir ishni qoyillata olmay, hamma joydan haydalib ketdi.

Aytish joizki, shuhratparastlik ko'p imkoniyatlardan mahrum etadi. Zigmund Freyd "Gerostrat kompleksi" tushunchasini o'z nazariyasiga kiritar ekan, buni jamiyat orasida mashhur bo'lishga intilish, bu yo'lda hech narsadan

Mashhur bo'lish oson bo'lib qoldi-ya?

tap tortmaslik deya izohlaydi. Gerostrat o'zi kim? Miloddan avvalgi IV asrda yashagan yunon bo'lib, obro'ga mukkasidan ketgan kimsa edi. Bu illat uning ongini shu darajada zaharlagan edi-ki, 356-yil Efes shahridagi dunyoning yeti mo'jizasidan biri – Artemida ibodatxonasini yoqib yuborgani bilan “mashhurlik”ka erishdi.

Qarangki, san'atkorlarni ham yulduzlik kasaliga duchor bo'lgan, deya tanqid qilamiz. Ammo bu kasallik faqat san'atkorlarda emas, oddiy odamlar orasida ham uchrab turar ekan.

Yana medallar mavzusiga qaytsak, nodavlat nishonlarini qo'lga kiritish insonga qanchalik zavq bag'ishlaydi, buning inson psixologiyasiga qanchalik ta'siri bor?

Ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilaridan biri medal taqib yuradiganlarga nisbatan quyidagicha fikrlar bildirgan:

“Bunday kostyumda yurish kiyimsiz yurishdan uyatliroq tuyuldi menga. Soxta e'tirof sotib olib, bunday yurgandan umuman e'tibordan chetda yurgan yaxshiroqmasmi?”

“Mashhur bo'lish oson bo'lib qoldi-ya”.

“Menda ham bittasidan bor. Lekin taqishga uyalaman”.

Dastlabki bir hafta davomida inson erishgan yutug'idan go'yo “osmonda uchadi”. Undan keyin muddat esa insondagi zavq saqlanib turadi. Bir oy o'tib, mukofot olish zavqi yo so'nishi yoki yana boshqa medal olishga urinishi mumkin. Afsuski, ba'zi nishonlarning Davlat mukofotlari tavsifiga o'xshash tarzda

Shuhratparastlik imkoniyatlardan mahrum etadi

**Ziyodulla
HAMIDULLAYEV**
O'zbekiston
Jurnalistlar
uyushmasi a'zosi

chiqarilishi ham kuzatilmoqda. O'zbekiston Respublikasining “Davlat mukofotlari to'g'risida”gi Qonuning 22-moddasiga ko'ra, tashqi ko'rinishi davlat mukofotlariga o'xshash bo'lgan esdalik va ko'krak nishonlarini, idoraviy yoki boshqa mukofotlarni ta'sis etish hamda tayyorlash taqiqlanadi. Qonunni buzish esa javobgarlikka sabab bo'lishi yoxud davlat mukofotlarini olishga monelik qilishi mumkin.

Bu maqolani yozishdan maqsad kimnidir qoralash emas, balki bu vaziyatga tahlil bilan qarashimiz kerak. Davlatimiz rahbari o'z sohasida yutuqlarga erishib kelayotgan hamyurtlarimizni yuksak davlat mukofotlari bilan taqdirlamoqda. Ular orasida yoshlar ham bor. Har yili ko'plab yigit va qizlar turli yo'nalishlarda “Zulfiya” va “Mard o'g'lon” davlat mukofotlari, “Kelajak bunyodkori” va “Shuhrat” medallarini qo'lga kiritib kelishmoqda. Bugungi kunda rag'bat uchun vaqt emas, mehnat muhim bo'ldi. Yosh chegaralari olib tashlanmoqda. Demak, mehnat qilganlar hech qachon chetda qolmaydi.

OTFIV: SENTABR SARHISOBI

1

Milliy yuksalish davri: 7 ta milliy dastur bo'yicha oliy ta'lim tizimidagi vazifalar muhokama qilindi.

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri Qo'ng'iro'tboy Sharipov hamda Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi direktori Otabek Hasanov raisligida respublika oliy ta'lim muassasalari rektorlari va prorektorlari ishtirokida yig'ilish bo'lib o'tdi.

Yig'ilishda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Davlat mustaqilligining 35 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida belgilangan mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichi, kelgusi o'n yillikning Milliy yuksalish davri bo'lishi, shu maqsadda inson qadrini yanada yuksaltirishga qaratilgan 7 ta milliy dasturni amalga oshirish vazifalari muhokama qilindi.

Oliy ta'lim muassasalarida "Har bir talaba — e'tiborda" tamoyili asosida yoshlar bilan individual ishlash, ularning bilim va kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish, iqtidor va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

2

Buxoro davlat texnika universitetidagi O'zbekiston-Yaponiya markazida Yaponiyadan tashrif buyurgan ustozlar tomonidan tinglovchilarga yapon tili va tadbirkorlik fanlaridan darslar olib borilmoqda.

Ayni paytda markazda 100 nafardan ortiq tinglovchi yapon tilini o'rganmoqda, shuningdek, 30 nafar tadbirkor tadbirkorlik yo'nalishida tahsil olmoqda. Mashg'ulotlarda yapon tilini o'rganish bilan bir qatorda, Yaponiya madaniyati, urf-odatlar va biznes yuritish tajribasi haqida ham amaliy bilimlar berilmoqda.

Markazning asosiy maqsadi — yoshlar va tadbirkorlarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, ularni xalqaro tajriba bilan tanishtirish hamda O'zbekiston va Yaponiya o'rtasidagi ilmiy, madaniy va iqtisodiy aloqalarni yanada mustahkamlash.

Shuningdek, Buxoro davlat texnika universiteti-ning 100 nafar talabasini bepul yapon tili kurslarida o'qitish uchun saralash jarayoni ham boshlangan. Ayni paytda talabalar bilan suhbatlar o'tkazilib, ularning yapon tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishi va salohiyati o'rganilmoqda. Bu tashabbus yoshlar uchun yapon tilini bepul o'rganish, Yaponiya madaniyati va tajribasi bilan yaqindan tanishish hamda kelajakda yangi ta'lim va kasbiy imkoniyatlarga ega bo'lish uchun muhim qadamdir.

3

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri Qo'ng'iro'tboy Shari-pov Germaniyaning amaliy tadqiqotlarni rivojlantirish bo'yicha yetakchi tashkilotlaridan biri Fraunhofer jamiyati vakillari — Germaniyaning Fraunhofer ishlab chiqarish tizimlari va konstruksiyalash texnologiyalari instituti (Fraunhofer IPK) direktori Xolger Kol hamda «PROJECHT M» Foundation Germany raisi Mayk de Vris bilan uchrashdi.

Muloqot davomida oliy ta'lim, ilmiy tadqiqotlar, zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalari hamda innovatsiyalar sohasidagi hamkorlik istiqbollari, ilmiy ishlanmalarni amaliyot va sanoatga joriy etish masalalari muhokama qilindi.

5

Oliy ta'limni rivojlantirish va global hamkorlik markazi tomonidan oliy ta'lim tashkilotlarida so'nggi o'n yil davomida nashr etilgan adabiyotlarni jamlash va ularni Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi fondini boyitishga yo'naltirish bo'yicha tegishli ishlar amalga oshirildi.

Mazkur ishlar doirasida 400 dan ortiq nashr nusxasi — monografiyalar, ilmiy to'plamlar, dissertatsiyalar, o'quv va badiiy adabiyotlar, ma'lumotnomalar, ilmiy-ommbop nashrlar, albomlar, jurnallar hamda boshqa adabiyotlar Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasiga topshirildi.

4

HEMIS tizimining navbatdagi versiyasi OTTlarga taqdim etildi!

HEMIS tizimining 1.9.57 (09.09.2026 y.) versiyasida oliy ta'lim tashkilotlarida ta'lim jaryonlarini yanada samarali tashkil etish hamda talabalarni tizimga kiritish jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan bir qator muhim o'zgarishlar amalga oshirildi.

- Buyruq va farmoyishlarga talabalarni qo'shish nazorati kuchaytirildi.

Endilikda agar talaba avval mos turdagi buyruq yoki farmoyishga qo'shilgan va mazkur hujjat hali imzolangan bo'lsa, uni boshqa shu turdagi buyruq yoki farmoyishga qo'shish mumkin bo'lmaydi.

- “Boshqa” statusidagi talabalar anketalarini o'chirish funksiyasi takomillashtirildi.

Agar talaba biror buyruq yoki farmoyishga qo'shilgan va mazkur hujjat hali to'liq imzolangan bo'lsa, uning anketasini o'chirish mumkin. Bunda talaba qo'shilgan buyruq yoki farmoyishdagi shu vaqtgacha qo'yilgan imzolar bekor qilinadi va hujjat qayta tahrirlash holatiga o'tkaziladi.

- my.edu.uz va HEMIS o'rtasida yangi xizmat yaratildi.

- my.edu.uz va HEMIS tizimlari o'rtasida talabalarni tegishli bo'lmagan OTT tizimidan chiqarish bo'yicha yangi xizmat joriy etildi. Talabaning murojaatiga asosan uning anketasi OTT bazasidan avtomatik tarzda o'chiriladi yoki o'chirish uchun tegishli murojaat yuboriladi.

7 “Kelajak muhandislari” akseleratsiya dasturining yakuniy Demo Day bosqichi bo‘lib o‘tdi.

INNO innovatsion o‘quv-ishlab chiqarish texnoparkida «hard-ware» startaplar uchun maxsus tashkil etilgan “Kelajak muhandislari” akseleratsiya dasturining yakuniy “Demo Day” tadbiri bo‘lib o‘tdi.

Mazkur dastur doirasida bir necha oy davomida tayyorgarlikdan o‘tgan 29 nafar ishtirokchi o‘z loyihalarini investorlar va tanlov komissiyasi hay’atiga taqdim etdi. Taqdimotlar davomida jamoalar o‘z ishlanmalarining texnik imkoniyatlari va bozor salohiyatini namoyish qildilar.

6 Navoiy davlat universitetida O‘zbekiston va Koreya Respublikasi o‘rtasidagi oliy ta’lim sohasidagi hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladigan Koreys tili markazi o‘z faoliyatini boshladi.

Markazning ochilish marosimida Navoiy davlat universiteti rektori Muhiddin Kalonov, Koreyaning Bucheon University rektori Jan Chun Su hamda ikki oliygoh vakillari va boshqa mehmonlar ishtirok etdi.

Yangi markaz Navoiy davlat universiteti talabalari uchun koreys tilini o‘rganish, Koreya oliy ta’lim tashkilotlari bilan hamkorlikni rivojlantirish va xalqaro ta’lim imkoniyatlaridan foydalanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

O'zbekistonda ilk bor Toshkent davlat transport universitetida Xitoyning Automobile Engineering Professional College va Xinyada Information Technology kompaniyasi muhandislik-texnik jamoasi bilan hamkorlikda 5G texnologiyalari bo'yicha workshop tashkil etilmoqda.

Qariyb 1,5 yillik tayyorgarlik natijasida amalga oshirilayotgan loyiha xalqaro grant mablag'lari asosida yangi avlod aloqa texnologiyalari, radioelektronika va telekommunikatsiya sohalari uchun zamonaviy o'quv-amaliy muhit yaratishga qaratilgan.

Workshop doirasida talabalar ikki asosiy yo'nalish — 5G baza stansiyalarini qurish va texnik xizmat ko'rsatish, shuningdek, 5G tarmoqlarini optimallashtirish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Mashg'ulotlarda virtual simulyatsiya platformalaridan ham foydalaniladi.

Loyiha doirasida "Luban — Mo-szi" xalqaro hamkorlik formati asosida xitoy va ingliz tillaridagi virtual simulyatsiya platformalari, ikki tilli o'quv materiallari hamda raqamli ta'lim resurslari joriy etiladi.

Shuningdek, TDTU professor-o'qituvchilari uchun 144 soatlik maxsus malaka oshirish dasturi tashkil etilib, ular 5G texnologiyalari va zamonaviy o'qitish metodikalarini o'zlashtiradilar.

Loyiha doirasida yaratilgan texnik jihozlar, kompyuter tizimlari va virtual platformalar universitetda doimiy foydalanish uchun qoladi. Bu esa 5G texnologiyalari bo'yicha mutaxassislar tayyorlash uchun TDTUda uzoq muddatli o'quv-amaliy bazani shakllantirish imkonini beradi.

9

Qonunchilik yangiliklari

• Tibbiyot va farmatsevtika sohasida kadrlar tayyorlash tizimi tubdan takomillashtiriladi.

Prezidentning “Tibbiyot va farmatsevtika sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida” 2026-yil 10-sentabrda PF-191-son Farmoni qabul qilindi.

• Farmonga ko’ra, 2027/2028 o’quv yilidan bakalavriat ta’lim yo’nalishlari bo’yicha tibbiyot ta’limi sohasiga ajratilgan davlat buyurtmasi parametrlari ta’lim yo’nalishlari kesimida Sog’liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlanadi. Bunda:

• Aholi salomatligini tahlil qilish ilmiy-tadqiqot markazi tibbiyot va farmatsevtika kadrlariga bo’lgan joriy va istiqboldagi ehtiyojni o’rganish bo’yicha asosiy ishchi organ hisoblanadi;

• qabul ko’rsatkichlari tibbiyot va farmatsevtika kadrlariga bo’lgan joriy va istiqboldagi ehtiyojdan kelib chiqib, hududlar ehtiyoji, tibbiyot tashkilotlarining ehtiyoji hamda tegishli mutaxassisliklar bo’yicha kadrlar yetishmovchiligini hisobga olgan holda shakllantiriladi.

• 2027/2028 o’quv yilidan tibbiyot sohasida kadrlar tayyorlovchi oliy ta’lim tashkilotlarida:

• davolash ishi bakalavriat ta’lim yo’nalishi negizida “5+1” shaklidagi (bitiruvchi kurs talabalari bir yil to’liq amaliyot o’tashi shaklida) 6 yillik umumiy tibbiyot bakalavriat ta’lim yo’nalishi joriy etiladi;

• amalda davolash ishi bakalavriat ta’lim yo’nalishining tegishli bosqichlarida tahsil olayotgan talabalarining o’quv jarayonlari yangi moslashtirilgan o’quv reja va dasturlar asosida tashkil etiladi;

• umumiy tibbiyot bakalavriat ta’lim yo’nalishi bitiruvchilari umumiy amaliyot shifokori kvalifikatsiyasiga ega bo’ladi va ular belgilangan

tartibda oilaviy shifokor lavozimida faoliyat yuritishi mumkin bo’ladi;

• tibbiyot sohasining barcha bakalavriat ta’lim yo’nalishlarida bitiruvchi kurs talabalari uchun to’liq o’quv yili davomida amaliyot o’tash tizimi joriy etiladi;

• stomatologiya yo’nalishida talabalarining amaliy mashg’ulotlarini tashkil etish maqsadida tibbiyot oliy ta’lim muassasalariga stomatologiya poliklinikalari biriktirib beriladi.

• Tor soha mutaxassislarini tayyorlashda rezidentura dasturlari joriy etiladi.

• Farmonga ko’ra, unga ko’ra tor soha mutaxassislarini tayyorlashda klinik ordinatura negizida xalqaro standartlar asosida davomiyligi tabaqalashtirilgan rezidentura dasturlari bosqichma-bosqich joriy etiladi. Bunda:

• rezidenturada tor soha mutaxassislarini tayyorlash davlat tibbiyot ta’lim tashkilotlari va tibbiyot muassasalarida davlat granti asosida amalga oshiriladi;

• 2026/2027 o’quv yilidan oilaviy tibbiyot yo’nalishi bo’yicha rezidentura tashkil etiladi hamda bitiruvchilarga oilaviy shifokor mutaxassisligi beriladi;

• 2027/2028 o’quv yilidan boshlab:

• tor soha mutaxassislarini tayyorlash to’liq rezidentura orqali

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

QONUNCHILIK YANGILIKLARI

amalga oshiriladi va ordinaturaga qabul to'xtatilishi hamda tibbiyot yo'nalishidagi tor soha mutaxassisliklari bo'yicha magistraturaga umumiy davlat buyurtmasi asosida o'qishga qabul qilish parametrlarini qisqartirish hisobiga bo'shaydigan mablag'lar mutaxassislarni rezidenturada tayyorlashga yo'naltiriladi;

- davlat granti asosida rezidenturaga qabul qilingan talabalarga Davlat byudjet mablag'lari hisobidan mehnatga haq to'lashning eng kam miqdoriga nisbatan 2,15 koeffitsiyent miqdorida stipendiya to'lanadi;

- rezidentura ta'lim dasturlarini o'zlashtirganlarga Ta'limning xalqaro standart tasniflagichi va Milliy malakalar ramkasining 7-darajasiga mos keluvchi ta'lim to'g'risida davlat namunasidagi diplom beriladi.

- Oliy ta'lim tashkilotlari talabalari o'rtasida fan olimpiadalarini tashkil etishning yangi tartibi belgilandi.

Hukumatning 2026-yil 17-sentabrda 499-son qarori bilan "Oliy ta'lim tashkilotlari talabalari o'rtasida fan olimpiadalarini tashkil etish va iqtidorli talabalarni qo'llab-quvvatlash tartibi to'g'risida"gi nizom tasdiqlandi.

- Olimpiadalar uchun nazorat materiallarini ishlab chiqish, iqtidorli talabalar zaxirasini shakllantirish hamda tashkiliy jarayonlarni muvofiqlashtirish vazirlik huzuridagi Oliy ta'limni rivojlantirish va global hamkorlik markazi tomonidan amalga oshiriladi.

Nizomga ko'ra:

- Olimpiada ishtirokchilarini ro'yxatga olish, jarayonlarni

monitoring qilish va natijalarni shaffof e'lon qilish uchun yagona elektron axborot tizimi yuritiladi.

- Respublika fan olimpiadalari 2 bosqichda o'tkaziladi:

- 1-bosqich — oliy ta'lim tashkilotlarida bakalavriat talabalari o'rtasida;

- 2-bosqich — vazirlik tomonidan belgilangan tayanch oliy ta'lim tashkilotlarida;

- Har bir bosqichda 1-, 2- va 3-o'rinlarni egallagan g'oliblar keyingi bosqichga tavsiya etiladi;

- Olimpiadalar o'tkaziladigan auditoriyalar videokuzatuv kameralari bilan jihozlanadi. Olimpiada jarayonida aloqa vositalari va qo'shimcha manbalardan foydalanishga yo'l qo'yilmaydi;

- Olimpiada natijalari musobaqa o'tkazilgan kunning o'zida e'lon qilinadi;

- Natijalardan norozi ishtirokchilar olimpiada natijalari e'lon qilingan kunning o'zida apellyatsiya komissiyasiga yozma murojaat qilishi mumkin;

- O'zbekiston talabalari ishtirok etishi lozim bo'lgan nufuzli xalqaro olimpiadalar ro'yxati vazirlik tomonidan tasdiqlanadi va har yili yangilanadi;

- Xalqaro olimpiadalarda ishtirok etish uchun terma jamoalarni saralash, maqsadli tayyorlash va ularning ishtirokini ta'minlash alohida reglament asosida amalga oshiriladi.

- G'oliblar qanday rag'batlantiriladi

Respublika fan olimpiadalari:

- 1-o'rin — talabaga 50 BHM, ustoziga 25 BHM;

- 2-o'rin — talabaga 40 BHM, ustoziga 20 BHM;

- 3-o'rin — talabaga 30 BHM, ustoziga 15 BHM miqdorida bir martalik pul mukofoti.

Xalqaro olimpiadalar:

- 1-o'rin — talabaga 100 BHM, ustoziga 50 BHM;

- 2-o'rin — talabaga 75 BHM, ustoziga 40 BHM;

- 3-o'rin — talabaga 50 BHM, ustoziga 30 BHM miqdorida bir martalik pul mukofoti beriladi.

- Shuningdek, xalqaro olimpiada g'oliblarini tayyorlagan ustozlarga lavozim maoshining 100 foizi, respublika fan olimpiadasining II bosqichi g'oliblarini tayyorlagan ustozlarga esa 50 foizi miqdorida har oylik ustama to'lanadi.

- Shuningdek, oliy ta'lim tashkilotlari, davlat organlari va boshqa manfaatdor tashkilotlar bilan kelishilgan holda qo'shimcha fan olimpiadalarini tashkil etish imkoniyati ham belgilandi.

- 2027-yil 1-yanvarga qadar kimyo va biologiya fanlaridan talabalar o'rtasida xalqaro fan olimpiadalarini tashkil etish choralari ko'riladi.

10 Farg'ona davlat universiteti Jismoniy madaniyat va sport faoliyati fakulteti 2-bosqich talabasi Humoyunmirzo Halimov sportning karate yo'nalishi bo'yicha Yaponiyaning Aichi-Nagoya shahrida o'tkazilayotgan Aichi-Nagoya-2026 yozgi Osiyo o'yinlarida O'zbekiston sharafigini munosib himoya qildi.

55 kg vazn toifasida bahslarda ishtirok etgan yosh sportchimiz yuqori mahorat, kuchli iroda va qat'iyat namoyish etib, musobaqaning kumush medaliga sazovor bo'ldi.

Ushbu natija O'zbekiston sporti, xususan, karate maktabi uchun muhim yutuqlardan biri bo'lishi bilan birga, Farg'ona davlat universiteti jamoasi uchun ham katta faxr va quvonch bag'ishladi.

Humoyunmirzo Halimovning xalqaro miqyosdagi ushbu muvaffaqiyati universitetimizda sportga, iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularning salohiyatini yuzaga chiqarishga qaratilayotgan e'tiborning yana bir yorqin natijasidir.

11

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabalari dual ta'lim jarayonida nazariy bilimlarini bevosita amaliyot bilan uyg'unlashtirib, tanlagan kasbi bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarini mustahkamlamoqda.

Ta'lim va ishlab chiqarish jarayonining uzviy integratsiyasi talabalarga o'z bilimlarini real mehnat jarayonida sinab ko'rish imkonini bermoqda. Bu esa ularning kasbiy kompetensiyasi, amaliy tajribasi va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

► Ma'lumot o'rnida, 2026/2027-o'quv yilida:

► 1 387 nafar talaba dual ta'limga jalb etildi;

► 709 nafar 3-bosqich talabasi 26 ta korxona va tashkilotga;

► 678 nafar 4-bosqich talabasi 42 ta korxona va tashkilotga biriktirildi;

► 16 ta mutaxassis tayyorlovchi kafedra filialida maxsus o'quv auditoriyalari tashkil etildi.

12

“Kelajak tadbirkori – 2026” kasb, bandlik va tadbirkorlik imkoniyatlari yarmarkasi bo'lib o'tdi.

Yarmarka doirasida yoshlarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish, ularni mehnat bozoriga tayyorlash hamda zamonaviy kasbiy imkoniyatlar bilan tanishtirishga qaratilgan qator tadbirlar tashkil etildi.

Taniqli tadbirkorlar ishtirokidagi biznes-treningda yoshlarga biznes boshlash, imkoniyatlardan samarali foydalanish va muvaffaqiyatga erishish bo'yicha amaliy tavsiyalar berildi.

Seminar-treningda esa talabalar ishga joylashgandan keyingi karyera rivoji, shaxsiy branding, soft skills hamda professional tarmoqlarga qo'shilish bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishdi.

Bundan tashqari, yoshlarning zamonaviy va istiqbolli loyihalari, ularni amalga oshirish imkoniyatlari Yoshlar startap g'oyalari taqdimotida namoyish etildi.

Taqdimotlar yakunida “Kelajak tadbirkori – 2026” doirasida loyihalari ma'qullangan ishtirokchilarga vaucherlar tantanali ravishda topshirildi.

13

Toshkent shahrida “World Vocational College Skills Competition – 2026” — Butunjahon injener-texnik va professional ta'lim muassasalari ko'nikmalar tanlovining Markaziy Osiyo mintaqasi bosqichi bo'lib o'tdi.

• Ikki kun davom etgan tanlovda Xitoy, Qozog'iston, Qirg'iziston va O'zbekistondan 96 nafar talaba 24 ta jamoa tarkibida ishtirok etdi. Yoshlar intellektual logistika va ta'minot zanjiri, sun'iy intellekt, IT va robototexnika yo'nalishlarida o'z bilim va amaliy ko'nikmalarini namoyish etdilar.

Ishtirokchilar real kasbiy vazifalarga yaqinlashtirilgan amaliy topshiriqlarni bajarib, zamonaviy texnologiyalar asosida yechimlar ishlab chiqishdi hamda innovatsion loyihalarini ekspertlar oldida himoya qildi.

• Tanlov yakuniga ko'ra:

1-o'rin — Toshkent davlat transport universiteti;

2-o'rin — Toshkent axborot texnologiyalari universiteti;

3-o'rin — Qirg'iz davlat universiteti hamda Samarqand xalqaro kolleji.

OTFIV matbuot xizmati

Bolaning ko'ngli onada...

Inson o'z bolasi uchun jonidan kechib bo'lsa-da harakat qiladi, yeladi-yuguradi. Hammasi shu bolamga bo'lsin, bolam qoqilmasin, yaxshi yashasin, odam bo'lsin, deydi. Lekin bunday g'amxo'rlikning chegarasi bormi? Ha, ba'zan bo'lar ekan. Jondan o'tgandan keyin, bor-e, deb yuborishi ham hech gap emas. Bu yaxshimi? Kim bilsin! Bir narsa deyish qiyin.

Kecha taksiga chiqdim. Asli jiz-zaxlik bo'lgan haydovchi shu kuni birinchi marta kira qilayotganini aytdi. Xushmuomala, istarali ekan. Mashinasi ham yangi edi. Undan avval nima ish bilan shug'ullanganini so'radim. Ustachilik qilib kelgan, oxirgi bir yarim yilda Rossiyaning Sankt-Peterburg shahrida qurilishda ishlagan ekan. Ish joyi dengiz portiga yaqin, neft bazasi oldida bo'lgan. "Oxirgi vaqtlarda urushning ta'siri bizga juda sezildi. Neft bazasiga Ukraina dronlari kelib urilar, haftalab yong'in bo'lardi, o'chmasdi. Bu menda juda vahima uyg'otdi. Keyin qaytib keldim", – deydi u. Keling, uning ismini Azamat deyaqolaylik, o'zini tanishtirishni istamadi. Billsangiz, Rossiyadagi muhojirlar yashash va ishlash uchun hujjat tayyorlashi kerak bo'ladi. Bu uchun ular ancha-muncha pul sarflashadi. Bu xuddi O'zbekistonda bir, Rossiyada yana bir oilangni boqayotgandek gap. Axir shu hujjatlarning puli rus xalqining byudjetiga tushadi-ku! Azamatning aytishicha, hujjatlari bo'lmagan ishchilarni rus melisarlari urushga borishga majburlar ekan.

Urushga borish evaziga ozodlik!

500 dollardan 1000 dollargacha pul bersa, urushdan olib qolisharmish. Urushga ketganlari ham, pul berib qutulib qolganlari ham bo'libdi. "Alam qiladigani, Rossiya o'zini eplab olgan ba'zi o'zbekistonliklarning o'zi ishchilar uchun soxta hujjat qilib berishadi. Oqibatda ishlari pachava bo'lib, qo'lga tushishadi", — deydi Azamat kuyunib. Uning aytishicha, melisalari juda natsist, ko'chada erkin yurolmaysan, doim hadiksirab, pusib yurasan. O'zbekistonga qaytganimda o'zimizning melisalarni quchoqlab olgim kelib ketdi, deydi u. Azamat endi yaxshi bir ish topgunicha taksi qilmoqchi va oilasining ta'minoti uchun shu yerda harakatini qilmoqchi ekan. Umuman olganda, to'g'ri qaror va to'g'ri xulosa qilgan odamning omadini bersin, deyman!

Yaqinda Toshkent viloyati Toshkent tumanidan bir qiz Instagramda akasining urushga olib ketilgani haqida xabar berib, "diydor qiyomatda qoldi" degandi. So'rab-surishtirsam, 1997-yilda tug'ilgan Murod ismli bu yigit 2022-yili Rossiyaga ishlagani ketgan ekan. Qaysidir qurilishda besh oy ishlab, pulini ololmagan. Keyinchalik qaysidir sabab bilan uni qamoqqa olishibdi. 2026-yil aprelida oilasi bilan aloqaga chiqqan Murod uni urushga tayyorlash-yotganini gapirib bergan.

"Qamoqda tanlov bo'lmas ekan, hammamizni urushga olib ketish-yapti. Agar eson-omon qaytsam, hammasini tushuntirib beraman", debdi u yaqinlariga. Oila a'zolari esa Qizil xoch jamiyati, Rossiya elchixonasi va yana bir balo-battar idoralarga murojaat qilib ham yigitni urushdan olib qolisholmabdi. Shunday qilib, hozircha Muroddan darak yo'q. Urushga borayotgan muhojirlarga birinchi martaga 10 ming dollar edimi yoki 100 ming dollarmi, uyidagilarga jo'natishar emish. Men bilan suhbatlashgan qiz akasining pul yuborgan-yubormagani haqida hech narsa demadi. Uning birgina istayotgan narsasi — oilaning yagona boquvchisi bo'lgan akasining uyga omon qaytishi.

Bugun esa Surxondaryoning Sariosiyo tumanida bir amaki (Abdusattor aka) bilan gaplashib qoldim. Do'konda mayda-chuyda, ro'zg'or buyumlari sotib o'tirgan ekan. Men so'raganim yo'q, o'zi ichi to'lib turgan ekanmi, gapira ketdi. Uch o'g'li bo'lib, 1997-yilda tug'ilgan kenjasi 3 yildan beri Chel-yabinskda qamoqxonada saqlanayotgan ekan. Aybi nima desam, Rossiyaga endigina ishlagani borgan edi, to'rt kun ham o'tmasdan tanish do'stlari bilan birga hibsga olinibdi, dedi. Ularni zakladchik (psixotrop moddalarni tashuvchi) sifatida ayblashgan ekan. Yigitga sakkiz yarim yil ozodlikdan mahrum qilish jazosi belgilanibdi. Sheriklaridan biri urushga borish evaziga ozod qilinibdi. Qolgan ikkitasi Abdusattor akaning o'g'li bilan qamoqda qolayotgan ekan. "O'zim ko'rgani 3-4 marotaba bordim, advokatlar yolladim. Hal qilamiz deb advokatlari ham aldadi, ko'p miqdorda pulga ham tushirishdi meni", — deydi Abdusattor aka. Yigitni ko'rgani onasi va turmush o'rtog'i ham borgan, biroq kelinni noaniq bir sabab bilan chegaradan o'tkazishmabdi, qaytib kelibdi.

Uyingda non topib yeyishi uchun sharoit qilib berolasan-ku!

Abdusattor akaga menga shularni to'liq gapirib bering, katta qilib yozaman, respublikadan chiqaraman, desam ham sira unamadi. Emishki, "mana, falonchiboy dardini doston qilibdi, sharmanda, o'zi aybdor edi", deya uni mazax qilisharkan. Katta o'g'illari ham "qo'ying, dada, nima qilasz odamni sharmanda qilib", deyarmish. "Mana, sen yozib chiqding ham deylik, kim meni eshitadi, kim yordam beradi? Yozganingni zig'ircha ham foydasi bormi? O'zing ham bunga ishonmaysan-ku, uka!", dedi Abdusattor aka jiddiy ohangda. Ha, foydasi yo'qligini bilaman, lekin siz noumid bo'lmay, o'g'lingiz uchun harakat qilishdan to'xtamang, dedim. O'g'lingiz uchun, tunlari yostiq quchib yig'laydigan kelingiz uchun, hali tug'ilmagan nevaralaringiz uchun ham dardingizni dasturxon qilishingiz kerak, dedim. Deyman-u ichim zil ketadi. Abdusattor aka oxirgi borganida o'g'li unga shunday debdi: Meni hech qanday aybim yo'q, O'zbekiston tomon biror yordam qilmas ekanmi?

Yoshligimda qilgan sho'xliklarim, buzg'unchi ishlarim uchun onam avvaliga rosa kaltaklar, oradan biroz o'tib, bag'riga bosardi. Men shunda juda bir iliq mehrni his qilardim. Onamni juda-juda yaxshi ko'rib ketardim. Onam peshonasidan ter oqib, yangi kiyim olmasa ham, borini menga ilinardi. Beminnat, ta'masiz meni ardoqlaydi. Shuning uchun ham u ONA.

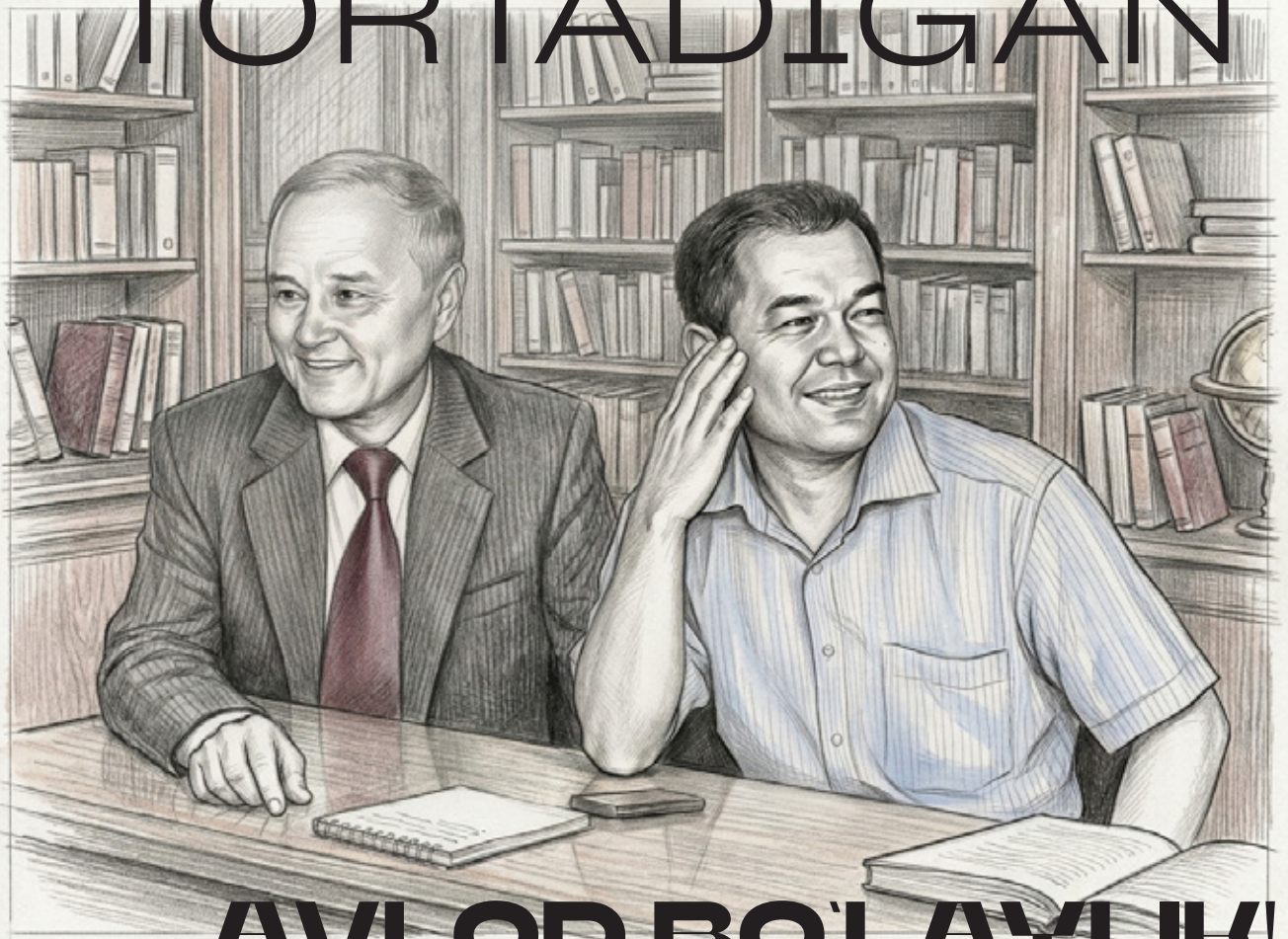
Bugun o'zga yurtdagi sovuq chohlarda zir qaqshayotgan, yoxud urushlarda mazlum dushmaning o'qidan nobud bo'layotgan yigitlarning onasi o'z bolasiga ta'masiz qaray oladimi? To'g'ri, u o'qimagandir, bir ishning boshini tutmagan, zimmasida mas'uliyat his qilmagandir, lekin nochor qolganda o'z bolangning himoyasi uchun, kerak bo'lsa, xivchin tutib ham ajalning komidan saqlash mumkin-ku! O'z uyingda non topib yeyishi uchun sharoit qilib berolasan-ku! Yot yurtda itning azobini ko'rib topgan puliga sherik bo'lish kerakligini aytib hammani boplaysan-ku! Bilaman, hamma aybni bola gardaniga qo'yishing mumkin. Bolang dushmaning bergan qurol bilan yetti yot begona xalqning yostig'ini quritib, uning evaziga yuborayotgan pulidan non yeyotganingga nima deysan?

Kimga kuyasan, odam? Allaqay-si ikki ahmoqning mantiqsiz xunrezligi deb o'lib ketayotgan, jasadi oyoqosti bo'layotgan mardumning jajji bolalariga kuyasan-da! Bu ulkan yetimxonaning darvozasini yopadigan ham shu ona-da!

Otash YASHIN

ULTONTOZLARGA TARSAKI TORTADIGAN

AVLOD BO'LAYLIK!

B

ugun sizlar bilan o'zbekning ikki katta yozuvchisi Tog'ay Murod va Olim Toshboyevning yirik qalb bilan yozilgan, o'zbekning dardini ko'tarib chiqqan asarlari haqida gaplashamiz. Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romanini bilmaydigan o'zbek kitobxonini topish qiyin bo'lsa kerak. Allaqachon juda ko'pchilik kitobxonlar bu asarni o'qib chiqqaniga ham shubha yo'q. Shunday bo'lsa-da, bu asar haqida yana bir bor gapirib o'tish zarar qilmaydi, degan qarorga keldim. Tog'ay Murod bu asarida o'zbek xalqi ustiga bostirib kelgan mustamlakachilarning xunrezliklari-

ni, ungacha bo'lgan o'zbek xalqi-ning turmush tarzini va mustamlakachilar bostirib kelib, bu xalqni qul qilgandan keyingi o'zbek xalqi-ning hayot tarzini, o'lchovlarini g'ururli o'zbek shaxsiyati rakursidan ochib beradi. Olim Toshboyev esa "Ultontoz" asarida o'sha mustamlakachilar o'zbek xalqi tepasiga kelgandan keyin xalq ichidan ultontozlarning chiqqani, ularga yaloqxo'rlik qilib o'z xalqi-ning ildizini chopgani, urf-odat-

lari, madaniyati, dinini qanday qilib o'sha bosqinchilarning o'lchovlariga to'g'rilashga yordamlashganini ko'rsatib bergan. Bu yerda ko'rishingiz mumkinki, o'zbeklarning eng katta va qadrli dostonlaridan biri Alpomish dostonidagi Ultontoz obraziga ishora bor. Ya'ni Alpomish quduqqa tushib umrini asirlikda o'tkazayotgan paytda xalq tepasiga kelgan Ultontozning qanday qilib o'z xalqini, o'z birodarlarini qulga aylantirgani, ulardan o'z shaxsiy manfaati yo'lida foydalanib, qanchalik jirkanchliklarga borgani bu asarda ham ko'rsatiladi. Faqat bu asarda qandaydir Ultontoz obrazi bitta shaxsiyat emas, umumiy jamiyatdagi ultontozlik haqida gap ketadi. Ya'ni vaziyatdan foydalanib o'z maqsadi yo'lida pichog'i yog' ustida bo'lishini ko'zlab, o'z xalqini boshqa bir millat vakillariga, bosqinchilarga bo'ysundirishga, qul qilishga, uning dini, erkinligi, shaxsiyatini, ildizini chopishga harakat qiladi. Ana shunday illatlarni o'zida jamlagan jamiyatdagi ko'plab Ultontozlar haqida gap ketadi bu asarda. Olim Toshboyevning "Ultontoz" romanida o'zimizning ichimizdan chiqqan ultontozlarning xalqni qanday qiynagani va qiyratgani tasvirlangan bo'lsa, "Otamdan qolgan dalalar"da Tog'ay Murod o'sha mustamlakachilar qanday bosim qilib, xalqning ildizini va o'zining menini sindirishga harakat qilgani ko'rsatib beradi. Ya'ni ikki kitob bir vaziyatni qaysidir

ma'noda ikkita rakursdan ko'rsatib beradi. Yana ham aniqroq qilib aytilganda, biri chetdan kelgan dushmanlarning o'zbek xalqini qanday sindirib, majaqlagani haqida so'zlasa, biri o'sha vaziyatda o'zimizdan chiqqan kemiruvchi qurtlar — ultontozlarning millatni ichdan kemirib, parchalagani haqida hikoya qiladi.

Umuman olganda, bu ikkalasini ketma-ketlikda o'qisangiz, yana ham bu bosqinlarga, o'sha davrdagi o'zbek xalqiga bo'lgan adolatsizlikka ichingizda judayam kuchli bir nafratni his qilasiz va ular sizning o'zbek xalqiga bo'lgan mehr-muhabbatingizni, vatanparvarlik tuyg'ungizni uyg'otib yuboradi.

Bu ikki asarni ham o'qigan odam sifatida aytamanki, avvalo, "Otamdan qolgan dalalar"ni o'qisangiz va uning ortidan "Ultontoz"ni o'qing. Butun bir voqelik, bosqinchilik davri va o'zbek xalqining oyoq ostiga olingani kartinasining sizda 3D maketi paydo bo'ladi. Ya'ni o'sha voqelikka ichkaridan, tashqaridan, yondan va tepadan nazar solgandek bo'lasiz. Bilamizki, o'zbek xalqining uzoq yillik tarixi va fitrati, madaniyati va meni yer va dehqonchilik bilan bog'liq. Tog'ay Murod ana shu narsani inobatga olib, asarida qaysidir ma'noda qahramonlardan birini dala va dehqonchilik sifatida ko'rsatadi. Bosqinchilar esa uzoq yillardan beri hayot falsafasi yer va dehqonchilik bo'lgan o'zbek xalqining yerlarini tortib oladi. O'sha davrgacha hammaning o'z yeri bo'lgan, ishlab, o'zi xohlagan narsani yetishtirib, o'z ro'zg'orini tebratayotganda, bosqinchi mustamlakachilar hammadan yerini tortib olib, umumiy maydonga aylantirgan va unda o'zbek xalqini faqat ishlovchi obrazida qoldirgan. Bu esa uzoq yillardan beri fitratida

o'zining yeri bo'lgan, dehqonchilik bilan shug'ullanib kelgan xalqning tuyg'ularida katta ma'naviy bo'shliqni hosil qiladi. O'sha bo'shliqlarni Tog'ay Murod asaridagi qahramonlar, ularning o'y-xayollari va ertalabdan kechgacha qulday ishlayotgan o'zbek xalqining hayot tarzi bilan ko'rsatib bergan. Hatto kitobdagi qahramonlar shu darajada sovet dehqonchiligi bilan, o'ziga bir tiyinlik foydasi bo'lmagan dehqonchilik bilan bandki, uyidagi ikkita qiltiriq echkisi yotadigan molxonasining devorini qurishga-da vaqti yo'q. Lekin qishda kun bo'yi band bo'ladigan dehqonchiligi emas, mana shular ularning kuniga yaraydi, sutidan, qatig'idan foydalanib kun kechirishadi. Va genetikasidagi falsafadan ayrilgan, ong-u shuuridagi bu katta bo'shliqni to'ldirish uchun mustamlakachilar hamma topshiriq va buyruqlarni so'zsiz bajaradigan, inkubatoridan bir xil chiqqandek maxluqotlarni yaratish uchun o'zimizning Ultontozlardan foydalanib, qanday qilib millatning ongini yuvishga, uning dinini, madaniyatini, falsafasini o'zgartirishga harakat qilingani esa Olim Toshboyevning "Ultontoz" romanida zo'r ochib berilgan. Ya'ni qaysidir ma'noda bu ikkalasini umumiy qorishiq, bitta manzarani hosil qiladigan pazllar bo'lakchasi deyish mumkin. Qayerinidir o'qiganingizda mavzuning bu tomonini tushunasiz va qaysidir tomonini narigi asarda tushunasiz. Shunda bu ikki pazlni bir-biriga biriktirganingizda ko'z oldingizda bitta umumiy kartina hosil bo'ladi. Shuning uchun ikkalasini ketma-ket o'qisangiz, o'sha davr haqida sizda umumiy bir xulosa paydo bo'ladi.

Yana bir shunga o'xshash jonli misol. Tog'ay Murod asarida Turkiston hududini ozod qilish uchun kurashayotgan mard qahramonlarimiz — qo'rboshilar

haqida gap ketadi. Ana shu joyida mustamlakachilar katta Turkiston hududini bo'lib, parchalab, alohida respublikalar tashkil qiladi. O'zbekiston, Tojikiston, Qirg'iziston, Turkmaniston, Qozog'iston kabi alohida hududlar tashkil qilib, umumiy kurashadigan g'oyani parchalab tashlagani uchun "endi nima uchun kurashasan? Ana, Stalin sening Turkistoningni parcha-parcha qildi, endi Turkiston yo'q. Turkiston yo'q bo'lgandan keyin nima uchun kurashasan?", degan joylari bor asarda. Ya'ni mustamlakachilar shu orqali falsafani va umumiy kurashilayotgan obyektini yo'qotish orqali millatni sindirishga harakat qiladi. Shu narsa Tog'ay Murod asarida Tur-

kistonning, ya'ni umumiy bitta g'oyaning parchalanib, yo'qotib yuborilishi ko'rsatib beriladi. Xuddi shunga o'xshagan narsa "Ultontoz" romanida ham ko'rsatib berilgan. Bunda faqat rollar o'zgaradi, boya yuqorida aytganimdek, o'zimizning ultontozchalar o'zbek xalqining ming yilliklarga borib tutashadigan madaniy ildizlarini qirqish orqali har qanday buyruq va topshiriqlarga labbay deb turadigan, umumiy birlashtirib turadigan ildizi va nuqtasi bo'lmagan xalqni yaratishda o'sha mustamlakachilarga yordam beradi. Xo'sh, buni qanday qiladi? Masalan, ular Navro'z milliy bayramini yo'qotishga harakat qiladi. Uning o'rniga Navbahor — ko'klam paytida tashkil qilinadigan bir bayram g'oyasini ilgari suradi. Buni odamlarga tarixiy asoslab berish uchun, jozibador ko'rsatish uchun Alisher Navoiyning

**Millat o'zligini
yo'qotishi qanday
oqibatlariga olib
kelishini shu ikki
asarda ko'rish
mumkin**

g'azalida uchragan birgina so'zni, ya'ni navbahor degan so'zni topib kelib, shunaqa bayram tashkil qilishga harakat qilishadi. Yoki o'sha davrlarda yashab turgan, xalq ichida mashhur bo'lgan shoirlarning shunga o'xshagan jumllarini topib, yangi bir bayramlarni, tagi puch bo'lgan, boshqa maqsad yo'lida birlashtirishga harakat qiladigan bayramlarni tashkil qilishga urinishadi. Yana bir misol, qabriston o'zbek xalqini dinidan, madaniyatidan kelib chiqib birlashtiradigan, har doim birlashib, toptatib qo'ymaydigan, himoya qiladigan maskanlaridan biri hisoblanadi. Chunki u yerda o'zining ota-bobolari, millatdoshlari, qarindoshlari yotibdi. Bu ultontozlar esa o'zbek xalqining madaniy va diniy ildizlari borib taqaladigan bu maskanni barbod qilish yoki oyoqosti qilish orqali o'sha madaniy va diniy ildizlarni qirqishga harakat qiladi. Bunda bir misol bor, masalan, A nuqtadan B nuqtaga, qaysidir qishloqdan qaysidir qishloqqa yo'l o'tgan bo'lsa, o'rtada qabriston bor. O'sha atrofdagi qishloqlar o'sha joyda o'zining yaqinlari vafot etganda qabr qo'ygan bo'ladi. Lekin u ikkita qishloqni bir-biriga bog'lash uchun qabristonni aylanib o'tish kerak, ya'ni yo'lida bir kilometrcha farq bor. To'g'ridan bor-ganda, deylik, 8 kilometr, aylanib o'tganda 9 kilometr bo'lyapti. Ular shu narsani vaj qilib, "Bir kilometr yutqaz-yapmiz, bu yerda sovet mehnatkash kishisining vaqti isrof bo'lyapti. Har kuni bir soatdan, ya'ni bir kilometr-ga 10 minutdan ko'p vaqt sarflashining o'rniga dalada ishlashi mumkin edi, bu mehnat unumdorligini pasaytiraypti", deb katta tarixiy qabristonni o'rtasidan buzib, ikkiga ajratib, o'rtasidan yo'l ochtiradi. Mustamlakachilar bu ishni ultontozlarning - o'zbeklarning qo'li bilan qiladi. Buldozerlar bilan qabrlarni ochib, tekislab, o'rtasidan asfalt yo'l tushirishadi. O'zim tug'il-gan Qumqo'rg'on tumanida, bizga qo'shni bo'lgan Sho'rchi tumani bilan oramizda shunaqa qabriston bor. O'rtadan yo'l o'tgan, ikkita tarafida qabriston. Men shu vaqtga qadar mana shu kitobdagi shu jumllarni o'qimagunimcha, yo'lning ikkita chetiga qabriston qurilgan ekan-da, degan tasavvur bilan yurar edim. Bu asardan keyin surishtirib ko'rsam, o'sha paytda shu joyda ham shunga o'xshagan jirkanch ishlar qilingan ekan. Bunaqa jirkanchliklarni qanaqa insonlar qila olishi, buning uchun

**Bu ikki asarni
zummerlarga
o'qishni
tavsiya qilaman**

uning ongida nimalar yetishmayotgani, qanday tuyg'ular unga kamlik qilayotgani "Ultontoz"da ham, "Otamdan qolgan dalalar"da ham ko'rsatib berilgan. Shu tuyg'ular va shu qarashlar yetishmasa, millat o'zligini yo'qotishi, bu qanday oqibatlariga olib kelishini shu ikki asar orqali yaqqol ko'rish mumkin. Ya'ni shu kichik detallar odamni jirkantiradi, ba'zilar qandaydir ma'noda kulgiga sabab bo'lishi mumkin. Shunaqa bir detallar bilan ikki yozuvchi ham xalq o'zining menini, o'zligini saqlab qolish uchun, garchi rivojlanarkan, oldinga qadam tashlarkan, o'sha uzoqdagi, o'tmishdagi ildizlaridan uzilmagan holda qilsa, qanday millat, vatan shakllanishi va bu narsa qilinmasa, ildizlar kesilgan holda, havodan muallaq turgan holda bu ishlar qilinsa, millat va jamiyat qanaqa ahvolga tushishi shu ikki asarda judayam chiroyli va xalqona tilda ko'rsatib berilgan. Ikkita asarning ham yana bir yutug'i, asarlar folklor janriga yaqin, ya'ni o'zbek xalqi og'zaki yaratgan badiiy asarlar tiliga juda yaqin, shevada, o'zbek xalqining o'sha davrdagi shevasiga xos bo'lgan tilda, milliy ruhni beradigan shevada va qaysidir ma'noda nazmiy nasr tilida yozilgani asarni yana ham xalqchil qilgan.

Bu ikki asarni ham o'zbek kitobxonlariga o'qishni judayam tavsiya qilaman. Ayniqsa, 2000-yildan keyin tug'ilgan zummerlarga. Sizning qarashlaringizda, tasavvur va bilim ufqlaringizda yangi darchalarni ochib, umuman bir boshqa olamga teleportatsiya qilishingizga

Alplar mudramasa, xalq ichida ultontozlar ko'paymaydi

yordam beradi. Ya'ni o'sha bosqinchilar davrini o'z ko'zingiz bilan ko'rishga muvaffaq bo'lasiz. Bu asar sizga biroz qiyinlik qilishi ham mumkin, til nuqtayi nazaridan. Chunki bir nechta zumer avlodiga mansub do'stlaringa bu kitoblarni tavsiya qilganimda, ular o'qishga qiynaldi. Juda ko'p so'zlarning ma'nosi nima, deb mendan so'radi. Ularga lug'at tavsiya qildim, lug'atga qarab o'sha so'zlarning ma'nosini ko'rib chiqib, tushunishga harakat qilishdi. Ozgina harakat qilsangiz, bu ikki asar o'qib chiqishingizga chindan arziydi.

"Ultontoz" romanidagi yana bir g'oya ikki asar uchun ham tegishli deb o'ylayman, ya'ni qachonki alplar uxlamasa, qachonki alplar mudramasa, qachonki alpomishlar uyg'oq va sergak bo'lsa, millat ichida, xalq ichida ultontozlar ko'paymaydi. Ana shunda millat erkini tashqaridan keladigan mustamlakachi va bosqinchilarga ham berib qo'ymaydi yoki ichkaridagi ultontozlarga ham ergashmaydi. Kitoblardagi g'oyalarni o'zida singdirgan, har doim uyg'oq va ko'ksini qalqon qilib turadigan alpomishlar bo'lishi kerak, deb o'ylayman. G'ururi va o'zligini saqlagan, mustamlakachi yoki ultontozlarning yuziga qo'rqmasdan tarsaki tushira oladigan farzandlar bo'lib yashash hammamizga nasib etsin!

Muhiddin NIDO

CHORASTILIKDAN

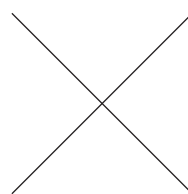

TOPILGAN

CHORA

Insonlarga ta'sir o'tkazish hamda nutq madaniyati haqida so'z borar ekan, notiqlik olamining katta ustodi, amerikalik mashhur pedagog va yozuvchi Deyil Karnegini eslash adolatli. Adibning hayoti va ijodi o'qirmanlarga ibrat, yosh notiqchilarga esa o'quv qo'llanmadir.

“Insonlarga ta'sir o'tkazmoqchi bo'lsangiz uni bevosita emas, bilvosita tanqid qiling. Ya'ni yaxshi tomonlarini maqtab, kamchiliklarini aytib o'ting. Natijada bu tanqid insonga salbiy emas, ijobiy ta'sir qiladi”, – deb yozadi u “Do'st orttirish va odamlarga ta'sir o'tkazish” kitobida.

Ma'lumki, u samarali muloqot, nutqlar qilish malakalarini mustaqil tarzda takomillashtirish bo'yicha psixologik qo'llanmalarni ishlab chiqqan. Uning asosiy tamoyili – yomon odam bo'lmaydi, degan aqidaga tayanadi.

Notiqlik kecha yoki bugun paydo bo'lib qolgan san'at turi emas. Qadimda so'z aytuvchi notiqni – voiz, uning nutqini – va'z deb ataganlar. Voizlik san'ati – jamoat oldida nutq so'zlash, notiqlik san'ati, ilmiy-siyosiy ma'ruza, targ'ibot va tashviqotning asosiy vositasi sifatida keng ijtimoiy mavqega ega bo'lgan san'atdir.

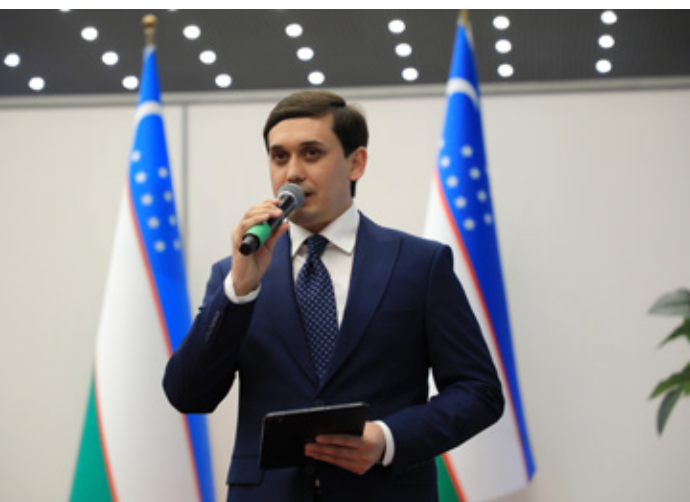
Ta'kidlash joizki, jahon darajasiga javob beradigan notiqlar yurtimizda ham bisyor. Ularning yuksak muvaffaqiyatlari zahirida, avvalo, o'z kasbiga sodiqlik, ulug' ustozlarining bildirgan ishonchi hamda o'z iste'dodiga bo'lgan mas'uliyat yotibdi. Zotan, inson o'z iste'dodini ruhan his qilib, o'z ustida muntazam ishlasa, katta marralarni zabt etadi.

Millatning ana shunday talantli va mehnatkash farzandlari borki, ular haqida so'z aytish uchun ham kishiga ilm kerak, ma'naviyat kerak, ruhiy barkamollik kerak...

1993-yilda Samarqand viloyatining chekka hududi – Urgut tumanida ota-onasini mamnun etib, bir o'g'lon tug'ildi.

Xonadon kattalari yig'ilib, "Oilamizning nuri, qalbimiz quyoshi bo'lsin", deya unga "Sirojiddin", deb ism qo'yishdi. U tabiatan sokin, ammo mehribon yigit bo'lib kamol topdi. Tengdoshlariga nisbatan ertaroq katta bo'lgani esa hayotiy missiyasini o'z

Sirojiddin, bu bozorga qaytib kelmaysan!

vaqtida anglashiga zamin yaratdi. Qismat bolaligidan uning gardaniga og'ir toshlarni ortishdan sira charchamadi. Taxminan, to'rtbesh yoshida otasidan ayrildi. Bu mudhish voqea uni sindirib qo'yishi ham mumkin edi, ammo...

Ammo, Samarqandning mo'jaz minorolari kabi mag'rur Sirojiddin taslim bo'lmadi. "Bola boshidan ma'lum", deganlaridek, o'quvchilik yillarida a'lo baholarga o'qib, maktabining faxri bo'ldi. Otameros yetakchilik qobiliyati talabalik yillarida juda asqatdi. O'rta ta'limni a'lo baholarga tugatgan qahramonimiz Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jurnalistika fakultetiga o'qishga qabul qilindi. Abiturientlik yillarida har xil qiyinchiliklarga ko'nikdi. Talabalikda bir qancha loyihalarga qo'l urdi. Fitratidagi tozalik va ochiqko'ngillik sabab har qanday tashkilot eshigi u uchun yopilmadi.

Yaxshi kunlarning birida, aniqrog'i, qahramonimizning tug'ilgan kunida qismat uni mardikor bozoriga chorladi. Eski kiyimlarini qo'ltiqlagancha bozorga yo'l oldi.

Ammo, omad qushi uni shu kun tark etganidanmi, mardikor bozori qahramonimizni bag'riga sig'dirmadi. Atayin "Bizga begonasan", degandek edi go'yo. Shunda surati-yu siyrati Xizr alayhissalomni eslatib yuboradigan otaxon Sirojiddinning oldiga keldi.

Uning oldida chordona qurib, ma'noli termilganча:

– Bolam, sening kelajaging oldinda. Qalbingni va ruhingni asra! – dedi. Shunda qahramonimiz eski kiyimlarini qo'ltiqлагanча, o'z-o'ziga ko'zyosh aralash pichirladi:

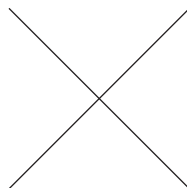
– Sirojiddin, bu bozorga qaytib kelmaysan!..

Sirojiddin ish topolmaganidan emas, mardikor bozoriga kelib qolganidan xafa edi. Ijara uyiga qaytarkan, bitta jumlani o'z-o'ziga pichirlab takrorlardi:

– Mardikor bozoriga qaytib kelmayman!..

Yillar o'tdi. Poytaxt hayotiga moslashib, asta-sekin oq-qorani taniy boshladi. Qismat yilma-yil emas, lahzama-lahza har xil tashvish berib irodasini sinab ko'raverdi. Yosh Sirojiddin esa bu sinovlarni mag'rurlik bilan yengib chiqaverdi. Qalbi va ruhi bilan kurashdi. Yengdi, yengildi. Biroq, aslo taslim bo'lmadi.

Tilga e'tiborsizlikka chora topilishiga ishonchim komil

Xalqimizda “Mevali daraxtga tosh otiladi”, degan naql bor. Bu ifoda qahramonimizni ham chetlab o'tgani yo'q. U bilan suhbat jarayonida bunday mayda tashvishlarga e'tibor qaratmasligiga hamda millat dardiga o'zini daxldor deb bilishiga guvoh bo'ldik:

– Yovuzlikka ezgulik bilan, yomonlikka yaxshilik bilan, nafratga esa faqat muhabbat bilan chek qo'yishni ma'rifatparvar bobokalonlarimiz yuz yil oldin ta'kidlagan. Kaminaning hayot shiori mana shu e'tiqodga asoslangani ham bor gap. Millatning g'am-u tashvishiga o'zini daxldor bilganlarning hammasi – mening do'stlarimdir. Bilasizmi, so'nggi paytlarda adabiy tilga e'tiborsizlik masalasi meni qiynayapti. Bu masala jadid bobolarimiz davrida ham, bugungi kunda ham yechimtalab. Ammo, qachondir bu iztiroblarga chora topilishiga ishonchim komil. Yaqinda chet tillaridan o'zlashgan ajnabiy so'zlarga o'zbekcha muqobillar e'lon qilindi. Buni eshitib ko'nglim taskin topgandek bo'ldi, – deydi O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi axborot xizmati rahbari Sirojiddin O'sarov.

Bugun sizga millatning chinakam o'g'loni, so'zi va a'moli bir, chin ma'nodagi inson Sirojiddin O'sarov haqida hikoya qildik. Uning madaniyat sohasidagi kelgusi ishlarida ulkan zafarlar va omad tilab qolamiz. “Ustoz” degan yuksak maqomga sodiqlik hamda muhabbat sira tark etmasin.

Otabek RAHIM

– Tole'i yuksak qahramonimiz 2017-yilda universitetni tamomlab, mehnat faoliyatini dastlab, O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasining “O'zbekiston” radiokanalida boshladi, keyinchalik “Toshkent” telekanalining “Intervyu 24” va “Toshkent 24” ko'rsatuvlarida boshlovchi va muharrir bo'lib ishladi. So'ngra esa “ZO'R TV” telekanalida efirga uzatiladigan “Bu kun” informatsion dasturi orqali keng jamoatchilikka tanildi.

Yosh, umidli jurnalist qisqa muddat ichida dastlab “protokol” loyihasiga, keyinchalik esa, notiqlikka asoslangan “O'sarov maktabi”ga ham asos soldi. Shu paytgacha uch mingdan ziyod o'quvchiga ta'lim berib kelayotgan mazkur dargoh nafaqat poytaxt, balki respublikamizning chekka hududlarida istiqomat qiluvchi talabalar-u tadbirkorlar nutqini ravonlashtirdi. Qahramonimizga g'olib ijodkorlik maqomi nasib etdi. Bugungi kunda ko'plarga ma'naviy ko'makchi, oqil rahbar, tajribali jurnalist va eng asosiysi shogirdparvar USTOZ hamdir.

Britaniyaning Warminster shahri yaqinidagi festivalda havo shari shishirilmoqda. 11-sentabr
Muallif: Toby Melville/Reuters

Venetsiyada bo'lib o'tayotgan 83-Venetsiya xalqaro kinofestivalida Palazzo del Cinema oldidagi plyajda Falastin tarafdorlari namoyishi paytida ishtirokchi Falastin bayrog'i ranglarida varrak uchirmoqda. 11-sentabr
Muallif: Yara Nardi/Reuters

Braziliyalik DJ Alok Rio-de-Janeyrodagi "Rock in Rio" musiqa festivalida o'zining "Keep Art Human" ijrosini taqdim etdi. 11-sentabr
Muallif: Bruna Prado/AP

Polshaning Zmigrod shahri yaqinida, tumanli tongda turnalar daraxt ustidan uchib o'tmoqda. 15-sentabr
Muallif: Sergei Gapon/AFP/Getty Images

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti. 7-sentabr
Muallif: O'zJOKU

ANI tutib qol,

Solt-Leyk-Sitidagi "Rice-Eccles" stadionida "Utah" jamoasi kornerbeki Jeyms Chenokichik "Arkansas" o'yinchisi Kris Marshallni to'xtatib qoldi. "Utah" "Arkansas"ni 43:10 hisobida mag'lub etdi.

12-sentabr
Muallif: Chris Gardner/Getty Images

"Olmazor" metrosida strit-artlar namunalari paydo bo'ldi. 2-sentabr
Muallif: Shohruh Haydarov/Afisha.uz

Farzandining maktabga qo'yayotgan ilk qadamlarini hayajon bilan kuzatib turgan "formali" ayol. 2-sentabr
Muallif: Otabek Turdiyev/Gazeta

Pokistonning Karachi shahrida yoqilg'i va suyultirilgan gaz narxlari oshib borayotgan bir paytda, 60 yoshli usta Fotih ta'mirlanib, yangilangan motorli avtorikshaga bo'yoq sepmoqda. 10-sentabr
Muallif: Akhtar Soomro/Reuters

yashab o't lahzani...

Rossiyaning Ukrainaga hujumi davomida Kiyev viloyatida Rossiya dronlari zarbasiga uchragan omborxona yonida to'planib turgan yoshlar.
20-sentabr
Muallif: Serhil Korovainyi/Reuters
↗

Falastinlik qutqaruvchilar G'azo shahridagi turar-joy binosi qulashi oqibatida vayronalar ostidan jasadni olib chiqishmoqda.
16-sentabr
Muallif: Jihad Alshrafi/AP
↘

Ukraina markazida Azov brigadasining halok bo'lgan jangchilarining portretlari ko'rsatilgan stendlar.
15-sentabr
Muallif: Sergey Supinskiy/AFP/Getty Images
↗

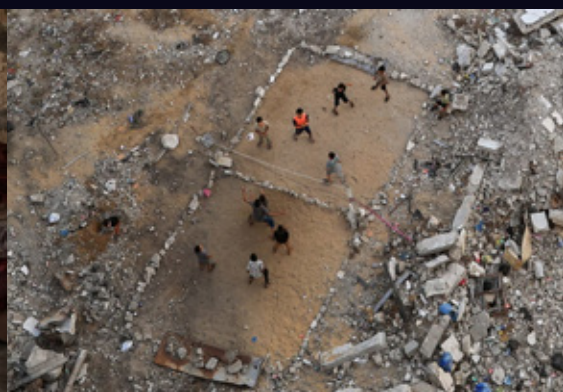

Ikki yil avval Livan bo'ylab sodir bo'lgan peyjer portlashlari oqibatida o'ng ko'zidan va ayrim barmoqlaridan ayrilgan 14 yoshli Ali Abbos Janubiy Livaning Barish qishlog'ida joylashgan uyida, jarohatlanishidan oldin tushirilgan surati yonida o'tiribdi. Ali o'zini tiklab olganini, maktabga, sport mashg'ulotlariga va kundalik hayotga qaytganini hamda jarohat uning hayotiga to'sqinlik qilishiga yo'l qo'ymasligini aytadi. "Bu jarohat bizni ajratib turadi, ammo kimligimizga putur yetkazmaydi. Bu hayotda har kimning o'z o'rni bor", — deydi u.
1-sentabr
Muallif: Zohra Bensemra/Reuters
↘

Toshkentdagi Glinka ko'chasida yo'l o'pirildi.
3-sentabr
Muallif: Natalya Silkina
↘

Arva Amr Isroil tomonidan bosib olingan G'arbiy Sohildagi Al-Tuvani qishlog'ida oila o'z uyiga aylantirgan g'or ichida maktabga tayyorgarlik ko'rayotganda qizi Layanning sochlarini taramoqda.
16-sentabr
Muallif: John Wessels/AFP/Getty Images

Kongo Demokratik Respublikasining Bukavu shahridagi maktabda sodir bo'lgan yong'in vayronalari orasida turgan yosh juvon.
11-sentabr
Muallif: Jospin Mwisha/AFP/Getty Images

G'azo shahrida falastinlik bolalar urushda shikastlangan binolar vayronalari orasida voleybol o'ynamoqda.
15-sentabr

Muallif: Dawoud Abu Alkas/Reuters

Braziliyaning San-Paulu shahridagi Jardim Pantanal mahallasida kuchli yomg'irlardan so'ng, odamlar suv bosgan ko'cha bo'ylab avtomobil tortib ketayotgan tirkamada harakatlanmoqdalar.
15-sentabr

Muallif: Tuane Fernandes/Reuters

Hindistonning Jammu shahridagi vaqtinchalik boshpanadan tashqariga qarayotgan rohinja ayoli.
16-sentabr

Muallif: Channi Anand/AP

BO'YRADAN DARYOGA EVRILISH KEZLARI

A

Arjumand birodarimiz, qadrdon akamiz “Gulxan” jurnali bo‘lim muharriri Muhammadali Po‘latovning nikoh to‘yiga taklifnoma olganimizdan beri har kunlik mashvratimizda to‘yga borish rejalarini amalga oshirish masalasini “kun tartibi”ga qo‘yamiz. Roppa-rosa bir oy qaysi transportda ketish, qachon yo‘lga chiqish, qayerda tunab qolish-u, hamsafarlar tarkibini aniqlashtirish bilan o‘tdi. Safarga chiqishimizdan bir kun oldin ham rejamiz ancha “xom edi”. Tavakkalni tom etib, muhimi, sarguzasht bo‘lsin, degan niyatda juma kuni peshindan keyin Toshkentning shovqin-suronini ortda qoldirib, Sirdaryo tomon safarga chiqdik. Besh og‘ayni-botirlar – Aziz Abdumalik, Husniddin G‘ulomjonov, Bahrom Vosiyeu, Baxit Boyjol va men hayyo-hayt deya safarga astoydil jazm qilib, zo‘r qat‘iyat bilan yo‘lga otlandik. Bir mashinaga besh kishi amallab sig‘dik. Xudo ko‘rsatmasin, eshik ochilib-netib ketsa bormi. Xay mayli, asosiysi ichkaridagi muhit o‘zgacha bo‘ldi. Haydovchi bosh oltovlonning gurungi qizigandan qizidi. Bepoyon dasht-u dalalardan o‘tib Boyovut tumaniga yetib bordik. Hozirgi til bilan aytganda “Qiz bazmi” boshlanishi arafasida “Gulxan” jurnali bosh muharriri Zahro Hasanova boshchiligida kelgan jamoa vakillari bilan birga to‘yga kirib bordik. To‘y juda chiroyli o‘tdi. O‘ynadik, kuldik, ikki yoshni duolar qildik. Oqshom oxirlagach kelin-kuyovni Navoiyga kuzatdik-u, o‘zimiz Gulistonga tomon jo‘nadik.

Gulistonni qovunlar hidi tutgan kecha

Ayni biz borgan kunlar Sirdaryoda xalqaro miqyosdagi muhim tadbir – “Qovun sayli” va “Etno-folklor” festivali o'tkazilayotgan ekan. Qovun saylida mirzacho'lining mirishkor bobodehqonlari tomonidan mehr bilan parvarishlanib yetishtirilgan “Ko'kcha”, “Amiri”, “Obi Novvot”, “Bo'rikalla”, “Kampirchopon”, “Oq o'rug”, “Shakarpalak”, “Ko'k kallapo'sh”, “Dahbedi”, “Sherozi”, “Toshloqi”, “Gulobi”, “Barginay”, “Gurvak” kabi 25 ga yaqin xushxo'r navlar bilan tanishib, tatib ko'rdik.

– Bu poliz mahsulotlarini tatib ko'rgan har bir kishi ularning shirinligiga tan berishi shubhasiz. Gulistonda, Alisher Navoiy ko'chasi bo'ylab o'tkazilayotgan qovun saylini kezar ekansan, bunga yana bir bor ishonch hosil qilasan, – deydi Jizzaxlik mehmon Murod Bekmurodov. – Bir-biridan nomi va ko'rinishi bilan ajralib turuvchi qovunlardan biri asal ta'mini, yana biri novvot ta'mini beradi. Hidini aytmayisizmi, dimog'ni qitiqlaydi. Shuningdek, shifobaxshligi bor. Ularning mag'zida inson salomatligi uchun foydali vitaminlar juda ko'p. Xalq tabobatida ulardan kamqonlik, yurak-qon tomir, jigar va buyrak kasalliklarida, podagra va revmatizmni davolashda ham foydalaniladi.

– Boyovut tumanining Yangi avlod mahallasida turaman, – deydi Mo'min O'marqulov. – Har yili Gulistonda o'tkaziladigan “Qovun sayli”ni intizorlik bilan kutaman. Sababi bor. Chunki xushxo'r va mazali qovunlarni yaxshi ko'raman. Bu yilgi sayil o'tgan yilgisidan tubdan farq qildi. Chunki namoyish etilgan va bozor narxidan ancha arzon sotilgan qovun navlari soni ancha ko'p bo'ldi.

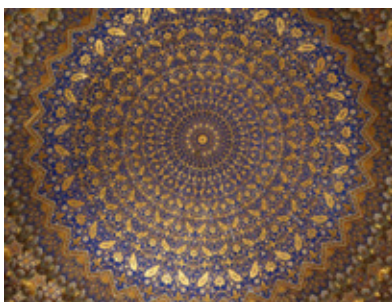
Navoiy ko'chasi bo'ylab yurib ko'pchilik bilan suhbatlashdik. Ko'rgan-kechirganlarimizni suratlarga muhrladik.

Afsona va ertak shahri

Samarqand shahri har qachon shaharlar shahzodasi degan ta'rifga arziydi. Ro'yi-zamin sayqali – Samarqand dong'i qadimdan mag'rib-u mashriqqa yetgani ham bor gap. Amir Temurning buyuk Turon saltanatiga poytaxt bo'lgan javohir shahar Samarqand bugun ham boy tarixi va beqiyos tarovati bilan jahon ahlini rom etib millionlab sayyohlarga mezbonlik qilayotir. Osmon sah-niga tutash moviy gumbazlar-u peshtoqida kamalak jilolangan mahobatli minoralar ta'rifini eshitgan odam borki, uni ko'rishga oshiqadi. Ko'rib ketgan kishi esa har g'ishti, serjilo naqshlari zamidida butun bir tarix silsilasi tilsim-

larini achomlab turgan imoratlarni qayta ko'rgisi, Samarqand haybatini tag'in his etgisi keladi. Ulug' bobolarimizni opichlab olgan ko'hna Samarqand tuprog'iga biz zo'r hayajon va yurakdagi orziqish bilan yetib bordik. Ajdodlar zehni va bunyodkorligi o'laroq qad ko'tarib, uzoq yillar davomida tarixning oq-qora kunlariga guvoh bo'lgan maqbaralar, masjid-u madrasalar bugun bizga o'tmishdan so'zlayotgandek edi. Qadim shahar arxitekturasiga uyg'un qurilgan yangidan yangi imoratlar Samarqand chehrasini yanada ochgan. Kechasi ham hayot qaynagan ko'chalar yorqin chiroqlar shu'lasida o'zidan yangi bir olam yasagan. Registon majmuasida o'tadigan "lazer shou"sini aytmay sizmi...

Tillakori madrasasi sahnida chiroqlar yordamida namoyish etilgan lavhalar, unga jo'r musiqalar tashrif buyurganlarni lol qoldirdi. Bizni ham rosmiyaning ayladi.

Samarqandga safardan eng asosiy maqsadimiz, muborak mavlid oyida Payg'ambarimiz alayhissalomning sahih hadislarini to'plab, dunyo musulmon-

lariga "Al-Jome' as-Sahih" nomli mashhur asarini taqdim etgan alloma, muhaddislar sultoni Imom Buxoriy bobomizning maqbaralarini ziyorat qilish edi. Chelak tumani Hartang qishlog'iga yo'l oldik. U yerda Imom Buxoriy majmuasi qad rostlagan bo'lib, ulug' zotning maqbaralari ham shu majmuaning ichida joylashgan edi. Majmuaga qadam bosarkanmiz, bu yerda yangitdan barpo qilingan manzaralar bizni hayratga soldi...

Imom Buxoriy rahmatullohi alayh merosini asrab-avaylash maqsadida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan bu yerda yaxlit bir kompleks barpo etildi. Imom Buxoriy nomidagi xalqaro ilmiy tadqiqot markazi, uning yonida Hadis ilmi maktabi qurilgan. Shuningdek, Imom Buxoriy muzeyi ham qad rostlab turibdi. Unda alloma merosiga taalluqli noyob asarlar, nodir qo'lyozmalar joylashgan. Ko'rgazmaga qo'yilgan asarlarni ko'zdan kechirarkanmiz, u zot yozgan asarlarning turli tillarga tarjima qilingan nusxalariga ham ko'zimiz tushdi. Bu muzeyni tomosha qilarkanmiz, u yerdagi manzaralar, noyob manbalar bizda olam-olam taassurot qoldirdi. Jamoamiz bilan Imom Buxoriy hazratlarining haqlariga Qur'oni karim tilovati va xayrli duolar qildik.

Bugun Samarqand - jahon turizm markazlaridan biriga aylanmoqda. Bu balandparvoz gap emas, real haqiqat. Buni xalqaro tashkilotlar e'tirof etmoqda, dunyo ahli Samarqandga intilmoqda. Samarqand tom ma'noda yer yuzining sayqaliga aylanib, dunyo ahlini o'ziga chorlamoqda.

Vasl oqshomi

Navoiy viloyati, Qiziltepa tumaniga yetib kelganimizda hali tong yorishmagan edi. Beshovlon avtobusdan tushgach yaqin atrofdagi jome masjidga boradigan bo'ldik. To'lin oy yoritgan oydin tun og'ushida suhbat asnosida yo'limiz tez undi. Masjidda biroz tin olgunimizcha bomdod vaqti bo'ldi. Namozdan keyin imom yonimizga kelib biz bilan ehtirom ila salomlashdi va hozir bo'ladigan ehson dasturxoniga taklif qildi. U kishi bizning u yerda mehmon ekanligimizni darhol anglagani tahsinga loyiq. Yuzlab odamlar tamaddi qilayotgan ehsonda biz bilan bir dasturxon atrofida o'tirgan kishilar xo'p izzat ila muomala qilishdi. Mo'ysafidroq bir kishi o'z ulovida bizni manzilimizga eltib qo'yishni taklif qildi-yu, biz tag'in u kishini ovora qilishdan tiyildik. Shu yerdan qariyb 7-8 km masofadagi manzilga piyoda ravona bo'ldik. To'y boshlanguncha kuyovning uyida hozir bo'lib turdik. To'y mahali sahnada kuyov bola Muhammadali Po'latovga O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasiga a'zolik guvohnomasi-ni topshirib, yaqinda taqdirlangani "O'zbekiston mustaqilligining 35 yilligi" esdalik nishonini ko'ksiga taqib qo'ydik.

Baxtli bo'ling, Muhammadali aka! Xonadoningizdan kulgi, fayz-u baraka va yaxshi kunlar arimasin! Bir oila o'laroq, bir tan-u bir jon sifati-da barcha uchun go'zal namuna bo'lish bilan sharaflantirsin! Qo'sha-qo'sha solih-u soliha, muslih-u musliha farzandlar ato aylasin!

"Zarmitan qatig'i"ning siri nimada?

Tongda Qiziltepadan Buxoroga jo'narkanmiz Azizbek Zarmitan qishlog'iga borishni taklif qilib qoldi. O'sha siz ta'rifini eshitgan qatig qilindigan joy-chi... Uyutilgan kosasidan to'kilmaydigan totli qatig'lari bilan mashhur Zarmitan qishlog'i Qiziltepa-Buxoro yo'lida ekan. U qishloqqa tushishimiz bilan bizni shu yerlik taksi haydovchisi Qo'zivo'y aka qarshiladi. "Mehmon ekansizlar, bizda qatig'ni eng yaxshi tayyorlaydigan joyga olib boraman", - deb mashinaga mindirib mahalla ichidagi bir xonadonga olib ketdi. Yo'lda u bizning jurnalist ekanligimizni bilib kattagina Zarmitan qishlog'ida ko'pdan beri gaz yo'qligi, suyultirilgan gaz bilan ta'minlash esa ancha noqulaylik tug'dirayotganidan gap boshladi. Uning aytishicha, avval Zarmitan qishlog'ida gaz ta'minoti bo'lgan va turli vajlar bilan uni uzib qo'yishgan. Jurnalistikaning tinglash muhim degan joyi bor, Qo'ziyov akaning dardini hech yo'q eshitib aritaylik degan yaxshi xayol o'tdi, harholda. Mayli mavzuga qaytamiz. Bir kosasi 5 000 so'mga sotiladigan qatig'dan har birimiz bir kosadan oldik. Kosani ag'darib, to'nkarib ko'rdik. Qatig to'kilmadi. Va qaymog'i olinmagan seryog' mazali qatig'ni miriqib paqqos tushirdik.

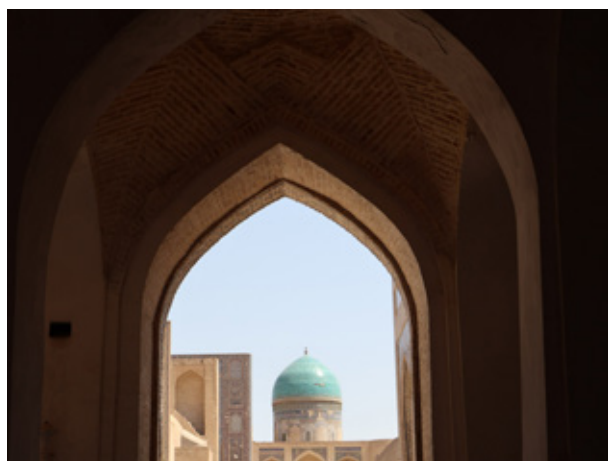

– Xalq tilidan tiliga o'tib yuruvchi afsonaga ko'ra, Xo'jai Hizr ushbu hududdan o'tayotganida chanqab, qishloq ahlidan suv so'raydi, – deydi qiziltepallik Qo'zi-voy aka. – Shunda u kishiga suv o'rniga muzdekkin qatiq berishgan. Qatiqni ichgan Hazrat duo qiladi. Shu bois ham “Zarmetan qatig'iga duo ketgan”, degan gaplar bor. Albatta, bu afsona. Ammo, har qanday rivoyat zamirida ham muayyan haqiqatlar yotadi. Zarmetan qatig'ining siri ham avvalo, shu hududning ob-havosiga va qalbidaryo kishilarining mehriga aloqador.

Qatiq toza va sifatli sutdan olinadi. Yaxshi ishlov berilib, mehr bilan tayyorlanadi. Dastlab qaynatilib, kosalariga solib chiqiladi. Keyin muzlatgichda sovitiladi va bir muddat ustiga doka yopib qo'yiladi. Shu bilan tayyor bo'larkan.

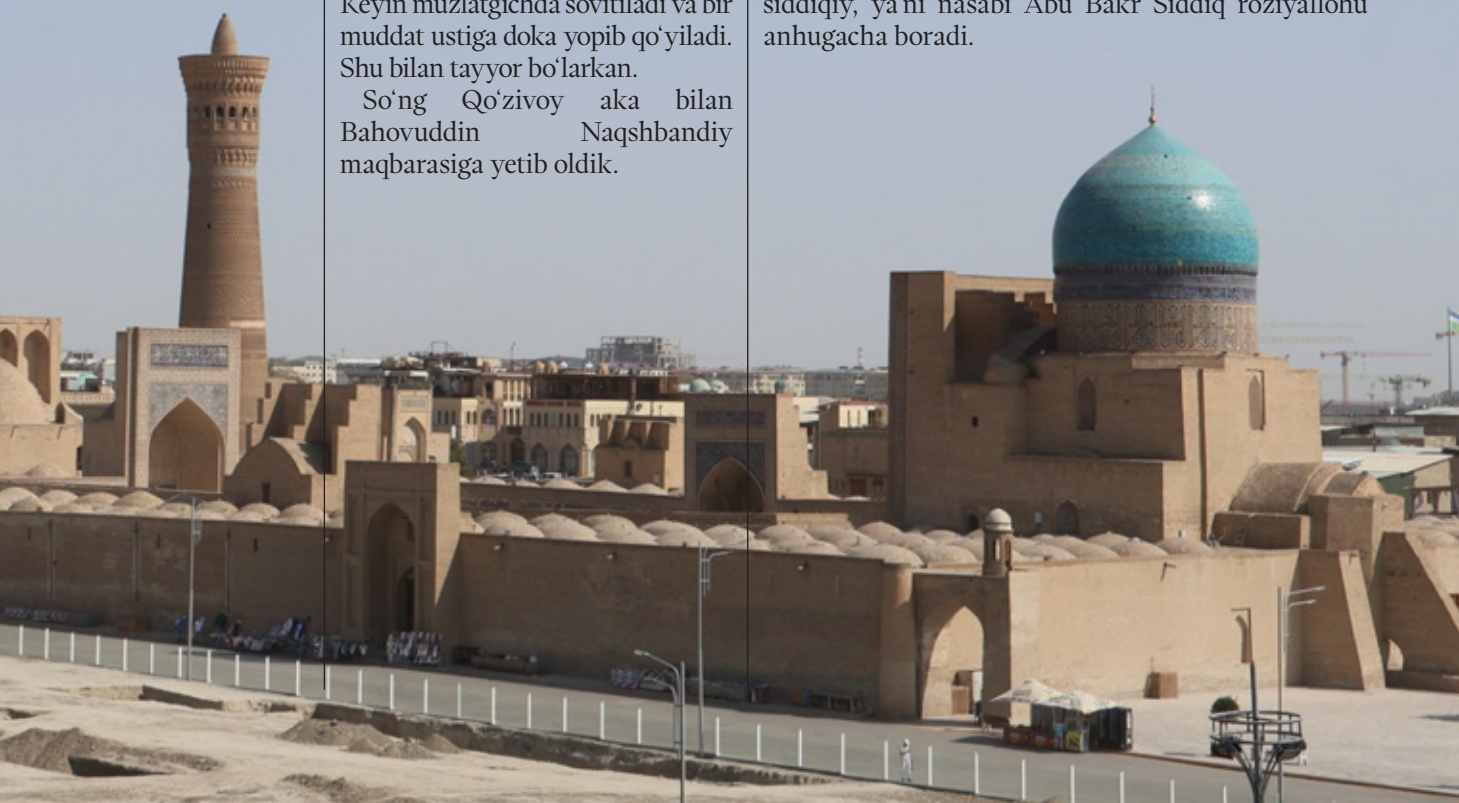
So'ng Qo'zi-voy aka bilan Bahovuddin Naqshbandiy maqbarasiga yetib oldik.

“Bizni yodga olganning zamoni obod bo'lgay”

Buxoro – tabarruk zamin. Azal-azaldan turli savdo yo'llari, madaniyat va sivilizatsiyalar chorrahasida joylashgan bu ko'hna go'shaning ohanrabosi, ko'rk-u tarovati insonni doimo o'ziga chorlab turadi....

Buxoroda Bahouddin Naqshband maqbarasini ziyorat qildik. Bu zot sohibi karomat, rabboniy olim, Islom dini rivojiga muhim hissa qo'shgan siymo. Bahouddin Naqshband matoga naqsh solish bilan shug'ullangan. U zot Boboyi Samosiy, Sayyid Mir Kulol, Qusam Shayx, Xalil Ota, Orif Deggaroniydan saboq olgan. Tariqqat ilmida Sayyid Mir Kulol ustoz bo'lgan. Naql qilinishicha, u zot ona tomonidan siddiqiy, ya'ni nasabi Abu Bakr Siddiq roziyallohu anhugacha boradi.

Hazrat Bahouddin Naqshband ziyoratgohi bilan u zotning onasi — Orifa bibi ziyoratgohi yaxlit bir majmuaga aylantirilgan. Bu yerda tashkil etilgan muzeydagi eksponatlar ham uzoq moziydan hikoya qiladi...

*Bizni yodga olganning zamoni obod bo'lgay,
Makoni obod bo'lgay, jahoni obod bo'lgay.
Ne eksa o'rib olgay o'shani odam, beshak,
Bizni yodga olganning xirmoni obod bo'lgay...*

Buxoroning eski shaharini kezishni Labi Hovuzdan boshladik. Men, Bahrom xatto Husniddinning ham bu sharif shaharga ilk kelishimiz-da. Shuning uchun yo'lboshchilikni Buxorolik hamkasbimiz Aslbekka ishonidik. U bizga avval Labi Hovuzni, keyin Minorai Kalonni, so'ng Ark qo'rg'oni, Poi Kalonni Buxoroning jahonga mashhur tarixiy obidalari, diqqatga sazovor joylarini tanishtirib chiqdi. Har qaysida bir muhit jonlangan

inshootlarni ko'rib hayratlanishdan nariga o'tolmadim. Milsiz hayrat taassurotlarni hatto so'zamol jurnalistlar ham ifoda eta olmay qolishi mumkin. Bunga Buxoro haqida biron ta'rif yozolmayotganim dalil bo'ladi. Yaxshiki, bizning qaynoq safar va hayrat lahzalarimiz Aziz-bek Abdumalikov suratlarida muhrlangan. Endi sizga suratlar so'zlamish.

Darvoqe, azizim, mamlakatimizning har qarich yerida ulug' tarix sinoati yastangan, har qadamda qadamjo. Yurgan daryo, o'tirgan bo'yra deganlaridek, sayohatga chiqing, yaqinda istiqloliga 35 yil to'lgan kelajagi porloq O'zbekistonning buyuk tarixi, go'zal an'analari, sharaflari yo'llariga guvoh manzillarini kezing. Dilda cheksiz surur, tarixdan g'urur tuyasiz!

Biz ham Toshkentga bir olam taassurot, ma'naviy yangilanishlar bilan qaytdik. Ulug' ajdodlarimizning ziyoratlari qalbimizga xotirjamlik, sokinlik baxsh etdi. Nafs va xulqlarida taqvo ahllari bo'lgan bu zotlar hayotini o'rganish, hayotimizga tatbiq qilish naqadar ulkan saodat...

Diyor RAHMON

Toshkent – Sirdaryo – Samarqand – Navoiy – Buxoro – Toshkent

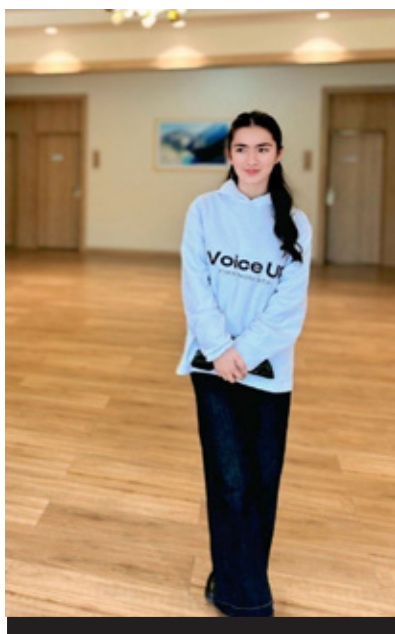
SAYOHATDAN HAM KO'PROO

romgoh... Bu so'zni eshitganimizda ko'pchilikning xayoliga tartibli dam olish, belgilangan vaqtda ovqatlanish, do'stlar bilan maroqli suhbat va ko'ngilochar tadbirlar keladi. Men ham bir paytlar oromgohni aynan shunday tasavvur qilardim. Ammo talabalik davrimda turli ijtimoiy loyihalarda ishtirok eta boshlaganimdan so'ng bu tushunchaga bo'lgan qarashlarim butunlay o'zgardi.

So'nggi ikki yil davomida uchta oromgohda bo'ldim. Ularning har biri turli tashkilotlar va soha mutaxassisleri tomonidan tashkil etilgan bo'lsa-da, barchasini birlashtiruvchi yagona maqsad bor edi – shaxsiy rivojlanish va taraqqiyot. Hammasi 2025-yilda “Qizlar ovozi” klubi hamda Qizlar akademiyasi tomonidan tashkil etilgan qizlar oromgohidan boshlandi. Bu mening hayotimdagi ilk ta'limiy oromgoh bo'libgina qolmay, dunyoqarashimni tubdan o'zgartirgan maskanga aylandi. Aynan shu yerda men o'zimga katta maqsadlar qo'yish va ularga qat'iyat bilan intilish kerakligini angladim. O'shanda men daryo deb bilganim aslida kichik bir ko'lmak ekanini tushundim. Eng muhimi esa, chin dildan istasam, o'zim o'ylaganimdan ham ko'proq

natijalarga erisha olishimga ishonch hosil qildim. Oromgoh davomida psixologiya bo'yicha o'tkazilgan treninglar o'zimni chuqurroq anglash, imkoniyatlarimni to'g'ri baholash va maqsadlarimni aniq belgilashga yordam berdi. Ayniqsa, “El-yurt umidi” stipendiyasini qo'lga kiritish va xorijda ta'lim olish imkoniyatlari haqida tashkil etilgan seminar men uchun juda foydali bo'ldi. Men kelajakda xorijda tahsil olishni maqsad qilganim sababli, ushbu mashg'ulot davomida grantga tayyorgarlik ko'rish, zarur ko'nikmalarni shakllantirish va xalqaro ta'lim imkoniyatlari haqida qimmatli ma'lumotlarga ega bo'ldim. Bu esa maqsadimga yanada qat'iy ishonch bilan intilishimga turtki berdi. Men chet tillarini o'rganishni juda yaxshi ko'raman va bu borada qobiliyatim borligini his qilaman. Hozirda ingliz, turk va xitoy tillarini o'rganmoqdaman. Bu yo'lda menga aynan qizlar oromgohida o'tilgan “So'zlarni tez va samarali yodlash usullari” mavzusidagi mashg'ulot katta turtki bo'ldi. U yerda o'rgangan metodlarni muntazam qo'llash natijasida til o'rganish jarayonim ancha samarali bo'ldi va yangi tillarni o'zlashtirishga bo'lgan ishonchim ortdi.

2026-yilda esa IHMA tomonidan tashkil etilgan “Voice Up” oromgohiga qabul qilindim. Nomzodlar sonining ko'pligi sababli saralash jarayoni ancha uzoq davom etdi. Rostini aytsam, kutish jarayoni bir muddat umidimni ham susaytirdi. Chunki menda faqat bir muammoning kreativ yechimi, ya'ni oddiy

Menga loyiha menejeri sifatida ishlash taklifi berildi

bir g'oya bor edi. Ammo aynan shu oromgohda g'oyani shakllantirish, uni takomillashtirish, biznes modelini yaratish va investorlar oldida taqdim etishgacha bo'lgan barcha bosqichlarni o'rgandim. Shunda angladimki, ko'plab g'oyalar yomonligi uchun emas, balki to'g'ri rivojlantirilmagani sababli amalga oshmay qoladi. Dastur davomida jamoamiz bilan eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni ta'lim olishga rag'batlantirish hamda ularning ijtimoiy yakkalanib qolishining oldini olishga qaratilgan loyihamizni ekspertlar hay'ati oldida taqdim etdik. Ushbu taqdimot davomida nafaqat loyihamizning ijtimoiy ahamiyatini himoya qilish, balki jamoa bilan ishlash, mas'uliyatni taqsimlash va g'oyani ishonch bilan himoya qilish ko'nikmalarini ham mustahkamladim. Yetakchilik qobiliyatim va mas'uliyatga bo'lgan yondashuvim ekspertlar tomonidan e'tirof etildi hamda menga shahar

200 dan ortiq ishtirokchini jalb qilib, oromgoh yo'llanmasini yutib oldim

hokimligi huzurida PM (Project Manager) sifatida faoliyat yuritish taklifi bildirildi. Bu men uchun oromgohda olgan bilimlarim amalda ham o'z samarasini berayotganining muhim isboti bo'ldi.

Yaxshiroq g'oyalar yaratish uchun fikrlash doiramni kengaytirish zarurligini tushunib, ko'proq kitob mutolaa qila boshladim. Bu odatim meni navbatdagi imkoniyat — “Mutolaa elchilari” oromgohiga olib keldi. Ushbu oromgohga yo'llanmani qo'lga kiritish ham o'ziga xos sinov bo'ldi. Mutolaa ilovasi orqali marra tashkil etib, unga 200 nafardan ortiq ishtirokchini jalb qildim va shu natija orqali oromgoh yo'llanmasini yutib oldim. Bu menga maqsad sari intilish, tashabbuskor bo'lish va odamlarni ezgu g'oya atrofida birlashtirish naqadar muhimligini yana bir bor anglatdi. Ushbu oromgoh menga nafaqat yangi bilimlar, balki haqiqiy bir oilani ham berdi. Jamoamiz bilan yaqin do'st bo'ldik, bir-birimizni qo'llab-quvvatladik va birgalikda o'sdik. Bu yerda blog yuritish orqali daromad topish, kitobxonlik tanlovlari, grant dasturlari va shaxsiy brend yaratish bo'yicha muhim bilimlarga ega bo'ldim. O'rganganlarimni amaliyotga tatbiq etib, Instagram sahifam orqali xitoy tilini o'rgatishga bag'ishlangan blog yuritishni boshladim. Bugun ortga nazar tashlar ekanman, shuni ishonch bilan ayta olamanki, oromgoh shunchaki dam olish yoki sayohat maskani emas. U yangi bilimlar, qimmatli tajribalar, kuchli do'stlar va eng muhimi, insonning o'zini qayta kashf etishi uchun berilgan bebaho imkoniyatdir.

Mumtozbegin ASQAROVA

Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

DIPLOMINGIZ

BORMI,

MUVAFFAQIYATINGIZ-CHI?

Savol:

A'lochi va imtihonlardan yaxshi baholar oladigan talabalarining ayrimlari hayotda muvaffaqiyat qozonolmay qoladi, deyishadi. Yoki yomon baho olgan talabalarining ba'zan ketmoni uchadi. Siz yoki sizning biror kursdoshingiz (tanishingiz) bilan bog'liq shunga o'xshash holatlar bo'lganmi? Bunga nima sabab deb o'ylaysiz? Yoki bu shunchaki tasodif? O'zingiz necha bahoga o'qiysiz? (o'qigansiz?)

JASURBEK UMARALIYEV, KURYER:

- To'rt yil O'zbekiston Milliy Universitetida Meteorologiya va iqlim-shunoslik yo'nalishida o'qidim. Bu yo'nalishga juda qiziqqanimdan topshirganman. Darslarni tushunguncha tayyorlar, tushunmagan narsalarimni o'qituvchilardan o'rganishga harakat qilar edim. Darslarga o'z vaqtida qatnashish va e'tiborli talaba bo'lishga intilganman. Soha bo'yicha qandaydir yangiliklar bo'lsa, seminar darslari vaqtida auditoriyaga olib chiqishga harakat qilar edim. Baholarim ham o'ziga yarasha, 4-5 bilan bitirganman. Lekin, afsuski, shuncha o'qigandan foyda yo'q ekan... Sohani bitirgandan so'ng ish qidirib ko'rdim. Men bitirgan soha hech kimga kerak emasligini angladim. O'zbekistonda, ayniqsa. Soha va unga yondosh, turdosh ish o'rinlarini va vakansiyalarni qidirdim. Ulardan biri Favqulodda vaziyatlar vazirligi. Lekin talablari juda og'ir edi. Kamida 3 yillik ish tajribasiga ega bo'lish,

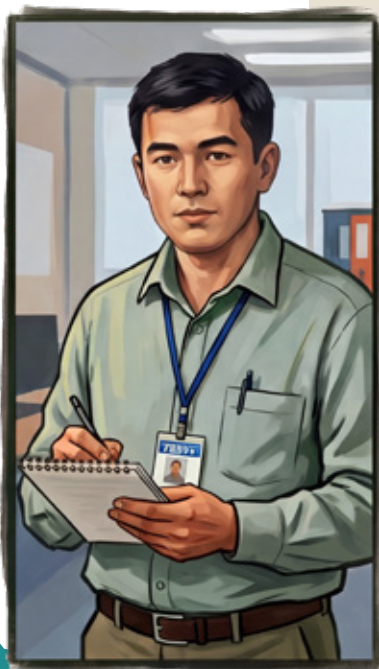
oilasida sudlanganlar bo'lmasligi, shuningdek, harbiy guvohnoma kerak ekan. Nazarimda, vakansiyalar saytida ko'zbo'yamachilik uchun e'lon joylashgandek edi. O'zbekistonda hali ham tanish-bilishchilik, oshna-og'aynichilik, qarindosh-urug'chilik orqali ishga joylashish saqlanib qolgan. Ishga kirgan shaxslardan "qanday ishga kirkansiz" deb so'raganimda, "to'g'risini aytsam, tanish orqali kirganman" deydilar. Shu sabab ishga topshirgim kelmay qoldi. Hozir ikki nafar kursdoshim Rossiyada qurilishda ishlab yuribdi. O'ylab qarasam, aslida, diplom ham kerak emas ekan. Shundan so'ng yetkazib berish xizmatida ishlay boshladim. Bu yerda diplomli insonlar juda ko'p. Ularni ko'rib ko'nglimga taskin ham berib qo'yaman. Aytgancha, kursdoshlarim orasida ishga kirganlar bor. Eng qizig'i, ba'zilar darsga umuman kelmas edi. O'qishda kredit qarzlarni to'lab, kursdan kursga o'tgan talabalar edi, baholari doim 3 bo'lgan. Hozir yaxshi ish o'rinlarida ishlashadi. Ba'zida o'ylab qolaman: hayotda puling bo'lib, ozroq "laganbardor" bo'lish ham yaxshi ekan. Shunda omdingiz kelmasa ham o'z joyingizni topib ketar ekansiz.

XOLIDA MUSULMON, FOTOMUXBIR:

– Bolalikdan a’lochi va faol bo’lishga intilganman. Chunki oilamizda faqat va faqat “5”ga o’qish talabi bor edi. Hozir esa ko’p narsa o’zgargan. “A’lochilik” sindromidan qutulganman. Baho judayam nisbiy tushunchaligini anglab yetganman. Talabalik yillarim o’zim qiziqqan sohada tahsil olganligim sababli baholarim haqida umuman o’ylamay qo’yganman, shunchaki yaxshi va qalami o’tkir jurnalist bo’lishni maqsad qilganman. Maqsadim yo’lidagi izlanish va harakatalarim tufayli universitetni taniqli va shu bilan birga, a’lochi talaba sifatida tamomlaganman. 2-kursligimdan soham bo’yicha ishlaganim tufaylimi, universitet darslarida kam qatnashsam-da, faol talaba sifatida ko’zga ko’ringanman. Bilmadim, bilimlilik va a’lochilik umuman boshqa-boshqa tushunchalardek tuyuladi ba’zan. Aslida ham shundaydir. Hozirgi kunda qarashlar tez o’zgarmoqda, eskirmoqda ham. Inson ham tabiat yanglig’ yangilanib turishi zarur. Ya’ni o’z ustida ishlashi kerak, faqatgina diplomdagi baholar bilan hech narsaga erishib bo’lmaydi. Doimo mehnat qilgan va izlangan insongina yutadi. Bir umrlik davron hech bir hukmdorga nasib qilmagan, zamon zayli shunday zaiflarni uloqtirishni xush ko’radi. Kursdoshlarim ichida Erkin A’zamning “Otoyining tug’ilgan yili” qissasidagi bir qahramon kabi doimo hamma ustozga yoqadigan va faqat “5” oladigan talaba bor edi. Odamning jig’iga tegadigan darajadagi mukammal shaxs. Rostdan ham universitetni qizil diplom bilan tamomlagan, ammo jurnalistika sohasida ishlamaydi. Lekin boshqa bir sohada yaxshi mutaxassisga aylandi.

DAVLAT NE’MATOV, JURNALIST:

– Tanishlarim yoki kursdoshlarim orasida bunday holat bo’lmagan, bo’lgan bo’lsa ham menga ma’lum emas. O’zim maktabda, akademik litsey va universitetda ham a’lo baholarga o’qiganman. O’zimni u qadar katta yutuqqa erisha olmagan shaxs sifatida yuqoridagi savolga fikrimni bildirishga harakat qilaman. Albatta, a’lochi va imtihonlardan yaxshi baho oladigan yoshlar yoki talabalar hayotda nimadir ish qilish uchun yetti emas, yetmish o’lchab qadam tashlashga harakat qiladi. Va bu qaysidir ma’noda juda ham ko’plab muvaffaqiyatga erishish yo’lidagi to’siq deb bilaman. Unchalik ko’p a’lo bahoga o’qimagan, maktabda umuman ilmi yaxshi bo’lmaganlar ketmoni uchishining sababi, ular ko’proq tavakkalchi bo’ladi. Hisob-kitob qilib ko’rmaydi va ko’p hollarda ishni boshlashdan oldin uni uzoqdagi erishilgan natijasiga qarab, erishilayotgan natijaga qarab baho beradi va tavakkal ish qila oladi. A’lo bahoga o’qigan odam esa juda ham ko’p o’ylaydi, ikkilanishlar bo’ladi. Aksariyat hollarda yangi ish boshlashga qiynaladi. O’rtacha o’qigan yoki umuman a’lo bahoga o’qimagan odamlar tavakkal qilib ko’radi. Agar o’xshasa, muvaffaqiyat qozonishi mumkin. O’xshamagan taqdirda ham, qaysidir ma’noda unga hayotiy dars bo’lgan bo’ladi.

YO'LCHI ABDUXALILOV, O'QITUVCHI:

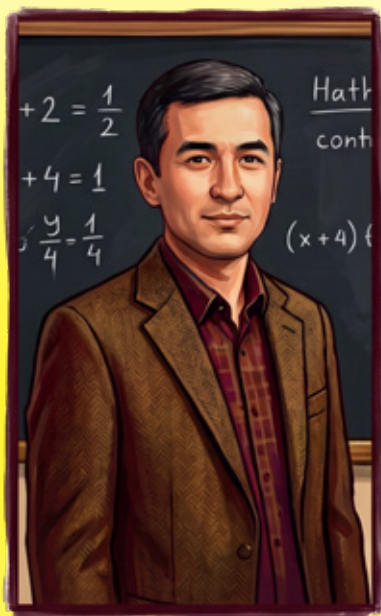
– Ikkiyillar muvaffaqiyatga erishmaydimi? Erishsa bo'ladi, albatta erishadi. Erishganlari ham ko'p, misollarni ham ko'rganmiz. Xo'p, a'lochilar-chi, a'lochilar erishmaydimi? Yo'q, a'lochilar ham erishadi. Bu yerda mening javobim nisbiy. A'lochilar orasida bir ishni qoyillatmaganlar ham bor, muvaffaqiyatga erishmaganlar, kambag'allar ham, o'zining potensialini ochib bera olmaganlar ham bor. Va shu bilan birga, yoshligidan yaxshi o'qib, oxirida juda katta mutaxassis bo'lgan, biznes egalari ham ko'ra ko'p pul topadiganlari bor. Masalan, Behzod Hoshimov degan iqtisodchi bor, katta iqtisodchi. Norvegiyada ishlaydigan doktor – Behzod Toshboyev bor. U ham maktabda a'lochi bo'lgan, katta biznesmen bo'lib ketdi hozir. O'zining sohasida ham kuchli. Ikkovidan ham daromad qiladi (tushunishim bo'yicha shunday). Ikkiyillar noqis degan tushuncha xato. Ikkiyishi shunchaki fanda yaxshi emas, xolos. Qaysidir fanni yaxshi o'qimagan, shu fandan ikki olgan. Avvalo, baho muvaffaqiyatga kafolat beradigan belgi emas yoki baho muvaffaqiyatning o'lchov birligi emas. Bu mening shaxsiy fikrim. Jur'at kerak, nazarimda. Kerakli paytda jur'at ko'rsata olish zarur. Yurakda dadillik bo'lishi kerak. Ikkiyillarining orasida, misol, qo'rqmaydiganlari bor, tavakkalchilari bor. Bekor aytishmaydi-ku,

o'ychi o'ylaguncha tavakkalchi ishini bitiradi. Ba'zi bir o'ychilar bor, juda ko'p o'ylaydi, inglizlarda "overthinking" deyiladi. Ko'p o'ylab, mukammal qilaman degandan ko'ra, kam o'ylab, tez-tez harakat qiladigan odam yutib ketadi. Mana shu joyda a'lochilarga ikkiyillar xuddi yutib ketayotgandek tuyuladi. A'lochilarning ichida ham yaxshi harakat qiladiganlar bor, ham harakat, ham bilim tomonidan. Bizda muvaffaqiyat ko'proq amaliy jarayonda. Besh-oltita ishni qilib ko'radi, qayta-qayta qilib ko'radi, urinib ko'raveradi. Birovi o'xshamaydi, ikkovi o'xshamaydi, uchovi o'xshamaydi, to'rtovi o'xshamaydi. Qaysidir bittasi aniq o'xshaydi. A'lochilarning ichida bir xillari tavakkaldan qo'rqadi,

juda hisob-kitobga berilib qolgan bo'ladi. Hamma narsani bilsa ham, misol, biznesning ichidan biladigan odam biznes qila olmaydi. Chunki zararlarini oldindan biladi. Bilmaydigan esa boshlaydi, peshonasi dang uriladi, zarar bo'ladi. Harholda, shu orqali tajriba o'rganadi.

A.Q.,
"FALON"
TASHKILOT
XODIMI:

– Albatta, bunaqa holatlar har yerda bor — qog'ozdagi baho bilan talabani kompetensiyasi bir-biriga butunlay zid bo'ladi. Bu bir narsaga ishora qiladi: oliygohlarimizda baholash mezonlari aniq ishlamayapti. Shaxsan o'zim salbiy baholar sababli universitetda kursdan qolganman, vaholanki 1-kursligimdanoq o'z soham bo'yicha ishlardim va hozir ham hech uyaltirganim yo'q. Aksincha, GPA'si 5 bo'lgan ayrim sheriklarim ish topolmay halak. Balki bu bizdagi tizim amaliyotga yetarlicha urg'u bermasligidandir. Balki bu faqat muayyan sohalarigagina xosdir. Balki... bilmadim. Lekin nimadir "ne to" ekani aniq;

BOBURBEK ABDUSALOMOV, FILOLOG:

– Tasvirda fokus masalasi birlamchi hisoblanadi. Chunki fokusning yaxshiligi surat yoki videoning sifatli bo'lishida muhim. Nega bu gap bilan boshladim? Insonda ham fokus bor ya'ni, diqqat. Uddalab bo'lmas ish yo'q. Inson hamma narsada muvaffaqiyat qozonishi mumkin. Qachonki diqqatni o'z kasbiga, o'z yumushiga qaratsagina. Shu ma'noda talaba ilm olishga yoki bahoga diqqatini qaratar ekan, albatta, bu borada ijobiy natijaga erishadi. Uyga vazifani bajaradi, bahosi besh bo'ladi, kitobni o'qib tugatadi v.h. Bo'ldi, shu bilan u ong ostida muvaffaqiyat deb atalmish natijani qayd etadi va o'zidan, qilgan ishidan qoniqish hosil qiladi. A'lo bahoga o'qiydiganlarning kunlari, yillari, umri shu zaylda o'tadi. Lekin, to'g'ri, boshqalar nazdida u aytarli hech ish qilmadi: mashinasi yo'q, kechikib oila qurdi, uyni ham kreditga olgandir. Yomon bahoga o'qib, biroq a'lochilardan omadliroq bo'lganlar uchun baho birlamchi emas. Ular pul topishga, soqqani soqqaga urishga intilishadi. Ong ostiga ham shunday buyruq berishadi, ong esa buni bajaradi. Va ular pul masalasida boshqalar ko'zi ilg'amas sirlarni o'rganishadi. Aslida, bu ham bir ilm. Ana shunday ilm olganlar esa 4 yil umrini kontrakt to'lab sarflamasdan, moddiyat izidan quvishadi. Kimdadir o'xshaydi, kimdadir yo'q. Biroq a'lochi 4 yil o'qib, qo'liga dip-

lom olguncha omadi kelgan tengdoshida allaqachon mashina, uyi, hatto oilasi bo'ladi. Litseyda Firdavs degan kursdoshim bo'lardi. Tarix, ona tili va adabiyot fanlarini "suv qilib ichib yuborgan". Shunchalik ko'p va yaxshi o'qiganidan maktab va kollej darsliklarining har bir sahifasini, qatorini, hatto rasmlar ketma-ketligini ham bilar edi. Haqiqatan zo'r o'qir edi. O'qishga kirdi. Kontrakt. Universitetni tugatib maktabga ishga kirdi. Biroq hozir Turkiyada oddiy ishchi

bo'lib ishlayapti. Yunus ismli kursdoshim esa sessiyalarni pul bilan yopar, bir kun dasrga kelsa, ikki kun kelmas, deyarli o'qimas edi. 3-kursligimizda o'qishni tashlab ham ketdi. Ota kasbini davom ettirib, yuk mashina haydadi, qum, shag'al tashidi. Hozir 3 qavatli do'koni, 130 gektar yeri bor. Tadbirkor va fermer. Kursdoshlarimiz orasida birinchi uylandi. Bu bola ham ilmni mahkam tutdi. Faqat maktablarda, universitetlarda o'rgatiladigan ilmni emas, hayot o'rgatadigan ilmni mahkam tutdi. Menimcha, aslida, ketmonning uchish-uchmasligi uning qanday bahoda o'qiganligida emas, qaysi ilmni puxta o'rganganligida. Tag'in bu ham, aslida, taqdir, peshona bo'lsa kerak.

PARVOZ:

UMRNING
26 000 SOATI

2001

-yil 11-sentabr. Tarixni o'zgartirgan, millionlab odamlar taqdiriga ta'sir ko'rsatgan kun. AQSHda sodir etilgan xunrezliklar 3 mingga yaqin inson o'limi va 25 ming kishining jarohatlanishi bilan insoniyat tarixidagi eng qonli teraktlardan biri sifatida tarixga muhrlandi. Ammo o'sha kunning dahshati Atlantika ortidagina kechmadi. Toshkentdan Nyu-York sari parvoz qilayotgan samolyot bortidagi 180 nafar yo'lovchi ham kutilmaganda misli ko'rilmagan xavf qarshisida qoldi. Ana shunday murakkab va tahlikali vaziyatda Zarxo'ja Saidazimovning ekipaj kapitani sifatida qabul qilgan oqilona qarori, vazminligi va yuksak mahorati tufayli samolyot yerga xavfsiz qo'ndiriladi hamda yuzlab insonlarning hayoti saqlab qolinadi.

Oradan roppa-rosa 25 yil o'tib, ana shu voqeani yodga olar ekanmiz, 101-reys kapitani, O'zbekiston Qahramoni Zarxo'ja Saidazimov bilan suhbatlashdik. Qariyb yarim asrni osmon-u falakda o'tkazgan mohir uchuvchi faoliyati davomida minglab parvozlarni amalga oshirdi, ko'plab shogirdlar yetishtirdi. U o'z hayoti va faoliyati bilan uchuvchilik kasbi naqadar sharaflil, shu bilan birga, beqiyos mas'uliyat talab etadigan mashaqqatli yo'l ekanini namoyon etdi.

Afsonaviy uchuvchi bilan uning hayot yo'li, kasb tanlashdagi ilk qadamlari, sinovlarga boy parvozlari va taqdirida chuqur iz qoldirgan voqealar haqida suhbatlashdik.

"Samolyot, samolyot, qanotingni pastlab o't"

- 1956-yil 26-aprelda ishchilar oilasida tug'ilganman. Onam - uy bekasi, otam esa haydovchi edi. Hozirgi "Xalqlar do'stligi" san'at saroyining o'рни oldin dodalarimizning mahallasi bo'lgan. Bizning hovlimiz avvalgi "Komsomol ko'li", hozirgi "Milliy bog'" atrofida edi. Shu hududdagi 128-maktabda o'qiganman. Ko'pchilik qarindoshlarimiz shahar chetida yashashardi. Taqdirni qarangki, onam To'ytepaga qarindoshinikiga mehmonga borgan kuni to'lg'oq tutib, men o'sha yerda dunyoga kelgan ekanman. Aslida, Toshkentda yashaganmiz, uyimiz, mahallamiz, maktabim poytaxtda edi. 1966-yil zilziladan keyin mahallamiz o'rniga yo'l tushgan va biz Arnasoy ko'chasiga ko'chib o'tdik. Qo'shnilar, hozir hovlini poydevoridan boshlab qurib bitkazguncha qancha mehnat bor, yaxshisi, "dom"ga chiqamiz, deyishgan.

Boks, kurash kabi sport turlari uchuvchilikka to'g'ri kelmas ekan

Buning ustiga, Do'mbirobodda yashaydigan tog'am, bizning mahallaga kelinglar, deya maslahat bergach, o'sha yerga ko'chganmiz. Shunday qilib, maktabim 128-dan 138-ga ko'chgan. Bolaligimdan uchuvchi bo'lishni orzu qilganman. Osmonda samolyot uchib ketsa, "Samolyot, samolyot, qanotingni pastlab o't", deb osmonga qarab baqirardik. O'sha paytda uchuvchilikka qiziqish uyg'ongandi. Men turli samolyotlarni yasab, uchirib yurardim. Inson taqdiri uning fe'l-atvoriga ham bog'liq. Bizga onamiz, buni o'qing, mana bu fanni o'rganing, demanganlar, o'zimiz harakat qilardik. Alloh taolo menga bergan imkoniyati - yangi mahalladagi qo'shnimiz aviatsiya sohasida ishlar ekan.

U bilan tanishib, ko'p maslahatlar olib, uchuvchi bo'lish uchun nimalar qilish kerakligini o'rgan-ganman. U kishi menga qaysi shaharlarda uchuvchilar tayyor-lanishi, qachon, qanday hujjat-lar topshirishni tushuntirganlar. Uchuvchi mutlaqo sog'lom bo'lishi kerak, shuning uchun sog'lig'ing-ga e'tibor ber, matematika, fizika fanlarini qunt bilan o'rgan, deb maslahatlar berganlar. Qo'shni-mizning hamma aytganlarini qilib, jidd-u jahd bilan yoshlikdan harakat qildim. Akrobatika bilan shug'ullandim. Chunki

"Oylik to'lamasa ham mayli, parvoz qilsam bo'ldi"

boks, kurash kabi sport turlari uchuvchilik kasbiga to'g'ri kelmas ekan. Bunday sport turlarida jarohat olish, qo'l-oyoq yoki bosh qismiga shikast yetkazish xavfi yuqori bo'ladi.

III parvoz

U paytlarda harbiy tayyorgarlik kurslari bo'lardi. Uchuvchi bo'lgan, desam, Orenburg harbiy kursiga yozib qo'yishgan. Hamma imtihonlardan, komissiya suhbatlaridan o'tganman, ammo yuqorida aytgan qo'shnim uyda qilarga: "Harbiy bo'lib nima qiladi, uyga deyarli kelmaydi, bir umr kutib yashaysiz", deganida, hujjatlarimni qaytarib olishga majbur qilishgan. Maktabni bitirganman, ammo uchuvchi-likka topshirishga biroz kech qolganman. Shunday bo'lsa ham bir yil aeroklubda uchganman. 1973-yilda "DOSAAF" degan tashkilot bo'lardi, u yerda har-biy hospital ko'riklaridan o'tib, sentabr oxirlaridan to bahorgacha o'qiganmiz. Imtihonlarni topshirib, keyin "Arancha" aerodromida parashyut sporti, samolyot modellarini o'rganib, Yak-12 samolyotini boshqarganman. Kuzda Buguruslan fuqaro aviatsiyasi bilim yurtiga o'qishga kirganman. Sobiq ittifoq paytida Buguruslanda Krasnakut, Sasov degan o'quv yurtlari bo'lardi. O'quv yurtida dars-larni yaxshi o'zlashtirib, faol bo'lib, o'z ustimda astoydil ishladim. 6-7 otryad bor edi. Har bittasida 100 tadan odam bo'lsa, o'quv yurtida birinchi bo'lib mustaqil o'zim uchganman. Parvozimni kuzatgan o'quv yurti rahbari, sen faqat uchish uchun yaral-gansan, deb oq yo'l tilagan.

O'qishni bitirayotganimda, bilim yurtida instruktor bo'lib qolishni taklif qilishgan. Uyga bormasam bo'lmaydi, ukalarim bor, deb Toshkentga qaytib kelganman. Birin-chi mehnat faoliyatimni Sergeli aeroportida AN-2, M-4, M-2, M-8 larda ishlashdan boshlaganman. Boshqa bilim yurtlaridan kelgan uchuvchilar

h a m
b o r
e d i.

7 nafar uchuvchi orasidan meni komandirlikka tayinlashdi. Qolaversa, instruktorlik ham qila boshladim. Shu joyda 8 yil tajriba orttirdim. "Sovet Ittifoqining eng yaxshi uchuvchisi" nominatsiyasida bir necha bor g'olib bo'ldim.

1987-yil TU-154 samolyotida parvoz qilish ko'nikmasini shakllantirish uchun Ulyanovskda o'qidim. 1995-yil Berlin Aerobus "A-310"da uchdim. 1996-yil Amerikadan "Boeing" samolyotini xarid qilish bo'yicha kelishuv bo'lgan. 16 ta respublika orasidan faqat O'zbekiston xorijiy samolyotlarni xarid qilgandi. Men birinchi bo'lib Boeing V767'da Amerika, Yevropa, Yaponiya kabi davlatlarga uchdim. Eng muhimi, kerakli vaqtda sotib olganmiz. Chunki ko'pgina davlatlarda texnik talab yuqori edi. Bunday samolyotlarda dvigatel kuchli, shovqini past va qulay. Eski samolyotlarning ovozi juda baland, ustiga ustak, kuchsiz edi.

45 yillik faoliyatim davomida 26 000 soat samoda parvoz qildim. Avvaliga 60 yoshdan nafaqaga chiqilardi. Kadrlar yetishmasligi tufayli 65 yoshgacha uzaytirildi. Nafaqada bo'lsam-da, tajribamni yoshlarga o'rgatib kelyapman. Toshkentda uchuvchilar o'quv mashg'ulot markazini ochganmiz. Bakalavrni tamomlaganlarni maxsus imtihon bilan qabul qilib, o'qitayapman.

Bizning paytda, avvaliga kichik samolyotda uchib, keyin kattasiga o'tkazilardi. Men avvaliga katta samolyotda uchishga qarshi edim. Lekin yoshlardagi kuchli salohiyat hamda qobiliyatni ko'rgach, bunga rozi bo'ldim.

Prezidentimiz AQSH davlatidan Dream Liner samolyotlarini olib kelish bo'yicha shartnoma imzoladilar. Ushbu samolyotlar orqali Amerikaga to'g'ridan to'g'ri 12 soatda yetib borish mumkin.

Uchuvchi qo'rqsa, samolyot boshqarishi qiyin, sovuqqonlik kerak

Tushlarimda ham uchardim...

Uchuvchilikka azbaroyi qiziqqanimdan, hattoki tushlarimda ham uchardim. "Oylik to'lamasa ham mayli, parvoz qilsam bo'ldi", derdim. Sinfdoshlarim, "Qanaqasiga uchuvchi bo'lasan", deyishardi. "Men, Xudo xohlasa, zo'r uchuvchi bo'laman", deganman. Sinfdoshlarimning aksariyati o'zi tanlagan kasbni egallagan. Biri radio-televizorlarni tuzatuvchi bo'lsa, biri universitetda rektor muovini. 70-yillarda yoshlar aviatsiyaga unchalik qiziqmasdi. Ota-onalar ham buni xohlashmasdi. O'zbekistonga zamonaviy TU-104, TU-134 kabi aerobuslar kirib kela boshlagach, ularning bu kasbga qiziqishi ortdi.

Uchuvchi bo'laman, desangiz, sport bilan muntazam shug'ullanish kerak. Chunki salomatligim joyida, deb bilgan inson ham parvoz vaqtida yuqori bosim va nurlanish ta'sirida o'zini yomon his qilishi mumkin. Uchuvchilarga, asosan, gimnastika bilan shug'ullanish tavsiya etiladi. Qirq to'rt yillik faoliyatim davomida biror marta kasallik sabab ishdan ozod etilmaganman. Hamma parvozlarim ko'ngildagidek yengil o'tgan. Yo'lovchi tashish samolyotlarini boshqarish uchuvchidan katta tajriba va malakani talab etadi. Birinchilardan bo'lib Berlinga borib malaka oshirgach, Airbus A 310 samolyotini boshqarishni o'rgandim. Boeing samolyotlari xarid qilinganda esa Amerikaga borib, malaka oshirdik.

101-reys

2001-yil 11-sentabrdagi voqea paytida 45 yoshda edim. Reys Toshkent – Birmingem – Nyu York yo'nalishida edi. Toshkentdan Birmingemga uchdik, u yerda samolyotga yoqilg'i quydik va Nyu Yorkka yo'l olayot-

gan vaqtimiz samolyotga chiqish vaqtida farg'onalik ayol trap oldida to'satdan yiqilib, vafot etdi. Darhol shifokorlarni chaqirishdi. Keyin so'rasam, ayolning hatto yuki ham bo'lmagan, faqat kichik qo'l sumkasi bor ekan. Biz esa reysni kechiktirmaslik uchun uchishga va uni o'sha yerda qoldirishga majbur bo'ldik. Samolyot 184 kishiga mo'ljallangan bo'lib, o'sha kungi reysda 180 nafar yo'lovchi bor edi.

Samolyot Atlantika okeani ustidan o'tayotgan paytda hammasi odatdagidek edi. Osmonda turli davlatlardan Amerika va Kanadaga uchadigan ko'plab samolyotlar bor edi. Uchuvchilar bir-birini maxsus chastota orqali eshitib turardi. Shu payt amerikalik uchuvchilarning suhbatidan Nyu Yorkda samolyot halokatga uchraganini eshitdik.

Avvaliga "qanday qilib samolyot halokatga uchraydi?", deb hayron bo'ldik. Keyin yana bir samolyot Pentagonga urilgani, savdo markaziga hujum qilingani va boshqa samolyotlar bilan bog'liq voqealar haqida aytib qolishdi. Shundan keyin Amerika havo hududi yopilgani ma'lum bo'ldi.

Nyu York uchun zaxira aeroportimiz Boston edi. Ammo Boston ham, boshqa aeroportlar ham samolyotlar bilan to'lib ketgan, bizga ularning havo hududiga kirishga ruxsat berilmadi. Shunda xaritadan yaqinroq aeroport qidirib, Kanadadagi Goose Bay harbiy havo bazasini topdik va o'sha tomonga yo'l oldik. Goose Bay'ga yaqinlashganimizda ob-havo ham yaxshi emasdi. Bu hudud-da bulut, chaqmoq va boshqa noqulayliklar bo'lardi. Pasayish jarayonida chaqmoq va bulutlarni aylanib o'tishga to'g'ri keldi. Yonilg'i ham tugab borardi. Dvigatel ishdan chiqmagan, lekin yoqilg'ini tejash uchun dvigatellarni kichik gazda ishlattik, birini qisqa vaqtga o'chirib, keyin yana yoqdim. Samolyotni ikki dvigatel ishlagan holda qo'ndirdik. Aeroportga qo'nish ham oson bo'lmagan. Bunday vaziyatda dispetcherlar uchun ham juda og'ir edi. Nihoyat aloqa o'rnatib, qo'nishga ruxsat oldik. Aeroportga yaqinlashib, qo'namizda ular samolyotdagi illyuminatorlarni yopishimizni, hech kim ochmasligini aytdi. Aerodromga qo'nganimizdan keyin taxminan 7 soat yo'lovchilar bilan birga samolyot ichida o'tirdik. Men styuardessalarga zaxiradagi bor ovqatlarni tarqatishni aytdim va yo'lovchilarni tinchlantirishga harakat qildim. Ularga JFK (Jon F. Kennedy) aeroporti texnik sabablarga ko'ra yopilgani, ochilsa, Nyu Yorkka parvozni davom ettirishimizni aytdim. Vahimaga yo'l qo'ymaslik kerak edi. Shu orada Vashingtondagi elchixonamizga

qo'ng'iroq qildim. O'zimni 101-reys komandiri ekanimni tanishtirib, barcha yo'lovchilar sog'-salomat ekani, Goose Bay aeroportiga qo'nganimizni xabar qildim. Ular bu ma'lumotni O'zbekistonga yetkazishdi. Keyinroq mahalliy hokimiyat vakillari kelib, barcha samolyotlar shu yerda qolishini aytdi. Bizdan yo'lovchilar ro'yxatini olishdi va ularni samolyotdan tushirishdi. Samolyotlar qulflandi, yo'lovchilar qo'l yuklarini olib, aeroport binosiga kirishdi. Bizni harbiy kazarmalarga joylashtirishdi, ovqat, telefonlar, televizorlar, zarur gigiyena vositalari, hatto shippaklarga cha berishdi. Telefonlar orqali hamma yaqinlari bilan gaplashdi.

Yo'lovchilar televizor orqali Nyu Yorkdagi voqealarni qayta-qayta ko'rishgach, hodisaning haqiqiy ko'lamini tushunib yetishdi. Shunga qaramay, ko'pchilik Nyu Yorkka tezroq yetib borishni istardi. Ayrim yo'lovchilar "u yoqda bolam kutyapti", "boshqa shaharda zarur ishim bor", deb ketish yo'lini so'rashardi. Men esa ularga bu yerdan taksi ham, avtobus ham, poyezd ham yurmasligi, Goose Bay juda olis va chekka hududda joylashganini tushuntirardim. O'shanda ikki kun deyarli uxlamadim. Uchinchi kuni yo'lovchilarni qayta Birmingemga, u yerdan esa Toshkentga olib qaytishga qaror qilindi. Yo'lovchilarni yig'ib, ularga vaziyatni tushuntirdim. "Biz Birmingemga, keyin Toshkentga uchib ketamiz", dedim. Ular chiptalari nima bo'lishini so'rashdi. Men esa reyslar ochilganidan keyin chiptalaridan foydalanishlari yoki pullarini qaytarib olishlari mumkinligini aytdim.

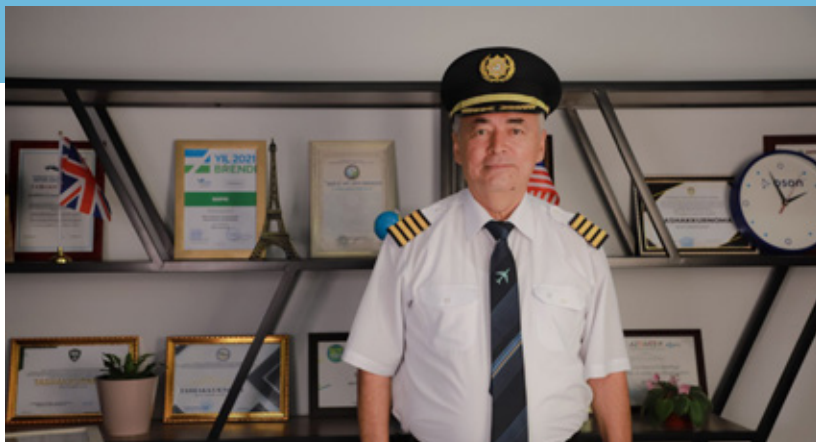
Shunda yo'lovchilar orasida "O'zbekiston havo yo'llari"da 15 yil ishlaganini aytgan bir ayol "biletlarinigizni qaytarib berishmaydi", degan gaplarni tarqata boshladi. Men "O'zbekiston havo yo'llari" bosh direktoriga qo'ng'iroq qilib, yo'lovchilarga rasmiy kafolat berishni so'radim. Ular xohlagan vaqtda reysdan foydalanishi yoki pullarini qaytarib olishi mumkinligi haqida kafolat tayyorlandi. Uni ingliz, rus va o'zbek tillarida chop ettirib, har bir yo'lovchiga tarqatdim. Komandirning vazifasi faqat samolyotni boshqarish bilan cheklanmaydi. U yo'lovchi, bagaj va boshqa ko'plab masalalar uchun ham javobgar hisoblanadi. Bunday vaziyatda komandir bir vaqtning o'zida ham konsul, ham elchi rolini bajaradi. Shundan so'ng samolyotni parvozga tayyorladik, yoqilg'i quydik, texnik tekshiruvdan o'tkazdik. Har bir yo'lovchi bilan alohida gaplashib, qaytishiga roziligini oldim. Kechasi Birmingemga uchdik. Atlantika okeani ustidan o'tayotganimizda osmonda birorta ham samolyot yo'q edi. Faqat biz uchardik. Ertalab Birmingemga qo'ndik. U yerda ham aeroport deyarli ishlayotgan, samolyotlar uchmayotgan edi.

"Avtopilotni yoqib, choy ichib ketadi", deb o'ylashi mumkin

Men boshqargan samolyotga Londonda turgan boshqa ekipajni olib kelishdi. Parvoz vaqtim va kuchim Birmingemdan Toshkentgacha yetib borishga yetmasdi. Samolyotni ularga topshirdim. Ekipaj a'zolarim bilan Londonda qoldik. Mehmonxonada uch kun ichidagi hamma xatti-harakatlarim, aytgan gaplarimni birma-bir tahlil qildim. Shunda barcha qarorlarimni to'g'ri qabul qilganimga ishonch hosil bo'ldi. Ikki kundan keyin Toshkentga oddiy reys bilan uchib keldik. O'zbekistonga qaytganimda alohida marosim bilan kutib olishmagan. Aeroportdan chiqib, taksi to'xtatib, uyga ketganman (kuladi). 2001-yilda biz bilan bog'liq voqea katta shov-shuv bo'lmagan. Yillar o'tib, e'tirof etildik. 2007-yilda "O'zbekiston Qahramoni" unvoniga loyiq ko'rildim.

2001-yilning oktabr oxirlarida yana Nyu Yorkka uchdim, voqea sodir bo'lgan joyga – savdo markazlari vayron bo'lgan hududga bordim. Hali ham u yerda tutun chiqib turardi. Gul sotib olib, o'sha joyga qo'ydim. Begunoh odamlar halok bo'lganidan qattiq ta'sirlanganman.

11-sentabr kuni parvoz vaqtida qoʻrquv boʻlganmi, degan savolga kelsak, uchuvchi qoʻrqsa, samolyot boshqarishi qiyin. Bunday vaziyatda sovuqqonlik kerak. Bilimingizni ishlatib, vaziyatdan chiqish yoʻlini oʻylashingiz zarur. Qoʻrqqan odamning bilimi ham, fikri ham chalkashib ketadi. Men esa shu paytgacha turli tang vaziyatlarda bilimimga tayanib ish qilganman. Goose Bay'ga qoʻnishda ham boshqa variant qolmagan edi. Men "qanday boʻlmasin, qoʻnaman", degan ishonchda edim. U yerda ILS tizimining Backcourse deb ataladigan kamyob turi bor edi. Men bu tizimni yaxshi bilardim, hatto boshqa uchuvchilarga ham oʻrgatganman. Qoʻnish paytida shu bilimlarim qoʻl keldi.

101-reys qalbidam chuqur iz qoldirgan, hech qachon oʻchirib boʻlmaydi. Bu oddiy reys emas edi. Oʻsha voqeani eslaganimda, xayolimga birinchi navbatda xavf va masʼuliyat keladi. Uchuvchilik oson kasb emas. Odamlar "avtopilotni yoqib qoʻyadi, oʻtirib choy ichib ketadi", deb oʻylashi mumkin. Aslida unday emas. Men 45 yil osmonda uchdim, 26 ming soat parvoz qildim. Bu kasb kuchli sogʻliq, chuqur bilim va har qanday vaziyatda oʻzini bosib tuta olishni talab qiladi. Komandir bir vaqtning oʻzida psixolog ham, shifokor ham, boshqa koʻplab vazifalarni bajaradi. Uchuvchi har bir reys oldidan orqasida oʻtirgan 200-250 nafar odamning hayoti uning qoʻlida ekanini his qilishi kerak.

Keyinchalik Nyu York koʻchalarida ketayotsam, bir ayol meni tanib qolib, yugurib kelib, quchoqlab oldi. "Siz mening komandirim boʻlgansiz, eslaysizmi, Goose Bay aeroportida?", dedi. Men bilan suratga tushdi, unga yordam berganim uchun rah-

mat aytdi. Aeroportlarda ham bir-ikki oʻzbekistonlik yoʻlovchi meni tanib, "bu bizning komandirimiz", degani haligacha esimda. 101-reys men uchun hech qachon oddiy reys boʻlib qolmaydi. Men uchun eng katta mukofot – 180 nafar yoʻlovchini xavfsiz joyga olib chiqish, ularni yana Birminghamga eson-omon qaytarish va ogʻir vaziyatda mening gaplarimga ishonib, ortimdan ergashgani. Ayniqsa, notanish aeroportga, boshqacha tizimda birinchi marta qoʻnib, shuncha odamning xavfsizligini taʼminlash – men uchun shuning oʻzi katta mukofot!

Eng muhim fazilat

Kasbimiz faqat uchish emas, sohamizda yuzaga kelgan turli vaziyatlarda yechim topishni ham talab qiladi. Mana, 2001-yil 101-reysda uchganimda, 180 ta odam bilan muomala qilish zarurati tugʻilgan. 180 nafar yoʻlovchining feʼl-atvori turlicha, ularning savollariga batafsil, xotirjam javob berib, vaziyatni barqaror ushlab turish oson kechmagan. Kutilmagan vaziyatlar hamisha boʻladi. Bundan hech bir uchuvchi holi boʻlmaydi. Qirq besh yillik faoliyatimda koʻpgina kutilmagan holatlarga uchraganman. Dvigatelga qush kirib ketganda, yoʻlovchining tobi qochib qolganda, ekipajni tinchlantirib, oʻzimni qoʻlga ola bilganman. Bunday paytlarda uchuvchi oʻzini xotirjam tutib, ortiqcha vahimaga berilmasligi kerak. Chunki undagi his atrofda gilar hayajonini ikki barobar oshiradi. Uchuvchi parvoz paytida adashishi, chalgʻishi mumkin emas. Parvoz va koʻzlangan maqsadga eson-omon yetib olishdan boshqa narsani oʻylashi ham mumkin emas, deb bilaman. Chunki insonlar taqdiriga daxldor ekanimizni unutmagan holda, el-yurt ishonchini ham oqlashimiz kerak.

**70 yosh – endi oʻzim
uchun yashayman**

* * *

2020-yil pandemiya boshlanganida Moskvadan reys bilan qaytib kelgandim. Bizni ekipaj bilan birga karantinga olishdi. O'sha paytda 65 yoshga yaqinlashgan edim va pensiya masalasi ko'tarildi. Ariza yozib, nafaqaga chiqdim. Keyin ham aviatsiyadan uzilib qolmadim. Boeing samolyotlari uchuvchilari trenajyorda har uch yoki olti oyda tekshiruvdan o'tishi kerak. Trenajyorda instruktor bo'lib ishladim, yangi uchuvchilarni tayyorladim. 70 yoshga to'lganimdan keyin esa "endi o'zim uchun yashayman", deb faoliyatimni to'xtadim.

O'g'lim maktabni tamomlaganida, uchuvchilikka o'qitish vaqtincha to'xtatildi. Shu bois, boshqa institutga kirib, u yerni tamomlab, magistraturada o'qiyotganida, uchuvchilikka qabul boshlandi. O'g'lim bu sohani tanlashga jiddiy ahd qilgandi. Ammo Rossiyaga borib, yana besh yil o'qishi kerakligini va ancha yil yo'qotib qo'yishini tushuntirdim. Keyin Toshkentdagi Aviatsiya institutiga hujjat topshirdi. Hozirgi kunda uchuvchi bo'lmasa-da, bu sohadan uzoq emas. Hozir aviakompaniyaning Turkiyadagi bosh vakili.

Qizlarim ham institutni tamomlab, bort kuzatuvchisi bo'lib ishladi. Farzandlarim ota kasbida ishlab, bu ishning naqadar murakkab ekanligini tushunib yetishdi. Parvoz qilib yurgan paytlarim oilamga va farzandlarimga yetarlicha e'tibor berolmayotganimdanda afsuslanardim. Nafaqaga chiqib, bor vaqtimni ularga sarflashni niyat qilgandim. Mana, nafaqaga ham chiqdim, hozirgi kunda nabiralarim tarbiyasi bilan mashg'ulman. Ularni maktabga olib borish

Nabiralarim ham uchuvchi bo'lishni istasa, mayli

va olib kelish uchun mas'ulman. Agar nabiralarimdan biri uchuvchi bo'lishni istasa, qo'llab-quvvatlayman. Ammo bu ularning tanlovi va intilishiga bog'liq.

Kasbim tufayli ko'p yurtlarni kezdim, turli insonlar, ming xil taqdirarni ko'rdim. Yer-osmon, havo, quyosh bir bo'lgani bilan bizning millatimizga xos bo'lgan qadr boshqa joylarda yo'q. O'zga yurt tuprog'iga qadam bosgan onimdan boshlab, O'zbekistonni qo'msay boshlardim... Osmonimiz musaffo, tuprog'imiz serhosil, xalqimiz tozadil bo'lgani uchun ham, boshimiz ko'kka yetadi.

Aziz ABDUMALIK gurunlashdi

YAG'IR DAFTAR BASHORATI

HOYA

Litseydan qaytayotgandim, kuz edi. Bebosh shamol yerdagi xazonlar, shokolad yo konfet selofanlari, chang-g'uborlarni yerdan olib yerga urardi. Bu o'rtada biz yo'lovchilarning ko'zlari-mizga qum yo tuproq zarrasi kirib xunob bo'lardik... Qaydandir qarg'a tomog'i yirtilguday bo'lib qag'il-ladi, qaradim: quyunday qora qarg'a allaqachon qanot yozgan, u tark etgan shox titrab qolgandi. O'sha shoxdan bir barg uzilib, shamol to'loqida chayqalib yo'l yoqasidagi ariq bo'yiga tushdi. Yo'limda davom etib yura boshlayotganda, to'xtab qoldim: barg tush-gan joyda qandaydir bir qizil kitob yotgan edi. "Anton Shpak" laqabli o'rtog'im shu yerda kitob mutolaa qilardi, "shuniki bo'lsa kerak-ov, xayol suri-ib qoldirib ketgan shekilli, garang. Kamroq o'qish kerak!" dedim ichimda... Qo'limga olib varaqlay boshladim: daftar ekan. Juda ham siyqasi chiqqan, eski, yozuvlari aji-buji, ko'rinishidan ming bor mijiqlanib, ming marta tekislangan bu qizil, yag'iri chiqqan daftardan, ancha vaqt qorong'u yerto'lada yotgan bo'lsa kerak, qo'lansa mog'or isi kelardi. Xuddi uxlab yotgan odam tanasiga o'rmalab chiqayotgan chumoli singari edim: odamni uyg'otib yuborsam ishlar pachava... Yozuvni o'qiy boshladim. Mana o'sha bitik:

"Bir boshdan aytilganda, DAHO bizlarni butun jondoriyatga o'rnak qildi. Davlatimizni eng tinch, eng rivojlangan va eng boy mamlakatga aylantirdi.

Ma'lum bo'lishicha, kecha kutilmaganda shohimiz hamda daho suhbat qurayotgan pallada kelish-movchilik paydo bo'lgan va bu katta mojaroga aylangan. Takabbur podshoh "dahoning boshi tanasidan judo etilsin" deb manfur farmon chiqarishgacha borgan. Buni eshitgan biz – olomon norozilik bildirib qo'zg'olon boshladik. Shu choqda ham daho qahramonlik ko'rsatib, mamlakatning kelajagini o'yladi, qayerdandir paydo bo'lib:

– Har bir ummonning tubi bo'lganidek, hamma narsaning chegarasi bo'ladi! Hattoki taraqqiyotning ham... Agar men umrguzaronlik qilaversam taraqqiyot chegarasi buziladi. Shu sabab shohga monelik qilmang! – dedi u.

Daho shu gaplarni aytdi-da, og'ir qadamlar bilan uloviga mindi. Olomon dahoni serryib kuzatishdan bo'lak chora topolmadi. Qo'zg'olon "bosdi-bosdi" bo'ldi. Kechqurun ishdan qaytgach qo'shnim G'ilay-nikiga shaxmat o'ynagani chiqdim. Qarasam,

G'ilayning avzoyi buzuq, mushti tugilgan, so'kinib-so'kinib xona-niing uyog'idan buyog'iga borib kelyapti.

– Eshitdingmi? – so'radi g'ilay salom-alikni nasiya qilib.

– Nimani?

– Podshoh axiyri aytganini qildirdi, dahoning boshini sapchaday uzib tashlashdi.

Shaxmat ham zo'r "o'ynaldi". Nima qilarimizni bilmay bir-birimizning g'am va tashvish g'ijimlagan yuzimizga termilib turgan choq, jarchining bo'kir-gan tovushidan hushyor tort-dik: "Odamlar-u odamlar, tog'da bitgan bodomlar! Farmoni oliy: oliyhimmat podshoh, barcha xaloyiqni mamlakatning "xalq dushmani"dan xalos etilgani munosabati bilan, erta saharda, bazm-u jamshidga chorlagay! Ziyofat barcha uchun vojib bo'lib, unda hozir bo'lmagan yosh-u qari, mard-u juvon nafaqat oliyhimmat podshoh, balki parvardigor qah-riga uchrashi ravshan-u ma'lum bo'lgay!"

* * *

Bugun vaqtli uyg'ondim. Turib yotog'imni yig'ishtirdim, taxminimcha, ikki soatlardan keyin tong otardi. Bazmgohga borish uchun ham shuncha vaqt ketadi... Ayvon chirog'ini yoqib qo'limni yuvishga tutindim. Qo'limdan yerga chakillab qon tomchiladi... Ajab, tag'in suv quydim: oftobadan suv emas, qon quyilayotgandi. O'q ovozi eshitgan quyondek seskanib ketdim, kallamda ming xil o'y g'ujg'on o'ynadi. Qiziq, oftobada qon?...

Ammo hozir dovdirab turadigan fursat emasdi, tez-roq bazmgohga borish zarur. Qo'limni dokaga artim. Chiqsak, G'ilay ham egovi bilan birga ko'chada ekan. Hayratli so'zlarimni aytmoqqa og'iz juftlasam, G'ilay gapimni shartta bo'ldi:

– Ha, sening ham ranging o'chgan-ku?
– Sen ham qo'lingni qon bilan yuvdingmi deyman?
– Bu holvasi-ku... Boya bongsoatning o'rniga mana buning qichqirig'i meni uyg'otdi, – dedi u xotinini imlab.

– Bugun sigirning yelinidan sut emas, qon sog'dim, mulla aka! – dedi u peshana tomiri sal bo'rtib.

– Yo'g'-a? – suhbatga aralashdi bizning egov.

– Sigirni kasal-pasal desang olovday tetik... Yuringlar, kechga qolmaylik, yo'lda gaplashamiz, – azm qildi G'ilay.

Osmonda sochilib yotgan o'ynoqi yulduzlar va pinak buzmas to'lin oy ostidagi biz, ko'chani dar-yoday to'ldirgan odamlarning bir g'ujumi yo'lga tushdik. Bu kutilmagan bexosiyat qon haqida qancha suhbatlashsak-da haqiqatning niqobi yechilmay, mavhumligicha qolardi.

Maydon o'rtasida serviqor va dabdabali qilib qurilgan, ustunlari tillodan ishlangan tomoshagoh bo'lib, unda birin-ketin saroy shoirlari o'zlarining qasida-yu madhiyalari bilan, saroy masxarabozlari g'aroyib tomoshalari bilan, hofiz-u raqqosalar xushnavo kuy-qo'shiqlari-yu tovusnamo xiromi bilan chiqishlar qila boshladi. Xaloyiqning qorni to'yib, sharoblardan kayfi chog' bo'lgani sari, soxta shod-u xurramlik chinga aylanib borar, saroy a'yonlarining va'z so'qishlarida qarsaklar, hushtakbozliklar ko'kni tuta boshlayotgan edi. Shoh hozir bo'lgan chog'ni-ku "ta'riflashga" til ojiz, u o'tirsa ham, tursa ham, yo'talib qo'ysa ham qarsak chalinardi. Tomoshaga uncha xushi yo'qlar sekin bo'shagan laganlar-u qadahlarini chetga surib, yalang'och ayollar surati tushirilgan qartalarda qimor o'ynay ketdi...

– Hukumat qanday qilib shuncha odamga ziyofat beryapti-ya? – sherigim "g'ilaylarcha" so'radi.

– Saltanat degani baquvvat go'dak va u xalq otli onani emib, jonini so'rib yotaveradi, azal-azaldan shunday! Hm, bu ziyofat nima bo'libdi... – deb atrofga alangladim, saltanatga aloqador kishi yo'qmikin, deb cho'chidim.

Ro'paramizga ikki kishi kelib o'tirdi, bu saroyda ishlovchi xalq vakili bir oyoqli amaki va uning o'rinbosari edi.

– Daho xalqning tinchligini, mamlakatning kelajagini o'ylab shohga qarshi chiqmaslikni maslahat qildi, boshini jallodga o'zi tutdi, tahsinga loyiq ish! – dedi o'rinbosar yakkaoyoqqa, – ammo shunday inson o'lib ketdi-ya!

– U o'lmagan, u tirik! U bizning qalbimizda! – men suhbatga burun suqdim.

– To'g'ri, "tirikligida o'liklar bor, o'likligida tiriklar", – xalq vakili menga shunday dedi-da, o'rinbosariga yuzlanib davom etdi, – bir narsadan xavotirdaman.

– Mening ham ko'nglim notinch. Ayniqsa odamlar xonadonlarida qonga aloqador g'alati voqealar sodir bo'lganidan keyin bu dilxirilik meni tinch qo'ymayapti, – dedi o'rinbosar.

– Daho boshi kesilishidan so'ng bir fojia yuz berishini bashorat qilgan. Shoh "jonning shirinlik qilyap-

Ziyofat maydoniga birin-ketin kirib bordik: saltanat a'yonlaridan ha-diksirab, arboblarning g'azabidan qo'rqqan avomning "kayfi chog'", aft-an-goriga soxta "baxt-saodat tabassumi"dan niqob taqqan, ziyofat avjida edi. Agar bu laganbardorlarning basharasiga musht tushirsangiz, ularning niqoblarigina og'rur, boshqa hech narsa o'zgarmasdi. Zero, ularning yuzi niqobga do'nib bo'lganday edi. Tong ham "otay" deb qolgan, yulduzlar asta-sekin so'nmoqda, tong sabosi quloqqa yoqimsiz hushtak chalardi. Biz ham joy tanlab-tanlab yonma-yon o'tirg'ichlarga joylashib oldik. Saroy xizmatchilari dasturxonga barra go'shti-yu to'ng'iz go'shtidan kabob keltirdilar, qadahlarimizga sharob-u sharbat quydilar. Biz o'tirgan ziyofat maydoni saltanatning sharqiy tomonidagi tog' etagida joylashgan bo'lib, ushbu bazmgohda minglab odamlar tanavvul qilish, suhbat qurish, qarshi jins vakillariga talpinmoq, xushomad qilmoq kabi yumushlar bilan band edilar.

timi” deb kesatgani uchun jallodga o’zi boshini egishga majbur bo’lgan, taassufki, uning boshqa chorasi ham yo’q edi. Kaltabin shoh qaysi yo’l bilan bo’lmasin dahoning boshini istardi. U valadizino Daho hukumatni qo’limdan oladi, deb qo’rqardi. Daho esa... – xalq vakilining gapi og’zida qoldi. Shu atrofda turgan barchaning nigohi qo’shnim G’ilayga qadaldi. G’ilay shundayin bo’kirardiki, unga yaqinroqda turganlar qulog’imizni bekilib oldik. “Iye, buni kayfi oshib qolibdi-ku”, “Sig’sa ichish kerak-da” to’ng’illardi odamlar. Tez orada olomonning ichida qisilib qoldim. Ko’plar uni ovutish, yuziga suv sepish-u ichirish bilan band bo’ldi. U bir ozdan so’ng, o’zini sal bosib olgandan keyin, alam bilan ko’kka nigohini qadab baqira ketdi:

– Hammasiga o’zimiz aybdor! Hammasiga ko’zini yo’qotib qo’yan xalq aybdor! Ha, daho xalqning ko’zi edi! Qiyomatdan-da dahshatli kun bo’ladi bugun!

“Nima uchun dahshatli kun bo’larkan bugun?”, “Nimaga o’zimiz aybdor?”. Xuddi men kabi boshqalarning miyasida ham shunday savollar g’ujg’on o’ynagan bo’lsa ajabmas. Kutilmaganda tag’in kimdir qichqira boshladi. U tutoqib-uloqib “Quyosh... Quyosh...” derdi-yu tutilib qolardi. Zora biror narsani anglash maqsadida oftobi olamga qaradik. U avval ko’zlarni qamashtirdi. Keyin esa... bir guruh odam tiraqaylab qocha boshladi, ba’zilar tomog’i yirtilguday bo’lib baqira ketdi; boshqalar esa menga o’xshab daraxtgami, yonidagi odamgami suyanib qoldi... Oftob oftobga emas, ko’zdan ustki qismi qirqib olingan kalla suratiga o’xshar, ajin bosgan manglay shimilgan turshakka o’xshab ko’rinar, undagi qoshlar tez-tez chimirilib turardi. Yuzimni o’girib do’stimni quchoqlab oldim. “Bu ne ko’rgulik, o’zing qutqar, ey parvardigor!” kabi gaplardan baqirib-baqirib aytdik, labimiz labimizga tegmay duolar o’qidik. Hozir daho hayot bo’lsa bunday ishlar sira bo’lmagan bo’lishini ko’p bora ta’kidladik. Sal fursat o’tib, “Balki, ko’zimiz aldayotgandir” degan umid bilan ko’zlarimni ishqalab yumib ochdim-da, tag’in qaradim: endilikda kallaning kiprik va ko’zlari deyarli ko’rinib qolgan bo’lib, bu juda tanish “chehra” edi. Tez orada “quyosh” yerdan ko’tarilib, haqqoniy dahshat boshlandi. Davlat arboblarning ko’plari chiday olmay hushlaridan ketishdi, eng o’zini yo’qotmagan odam ham, bor kuching bilan boshiga ursang-da qimir etmaydigandek qotib qolishdi. Bu kalla – millatimiz DAHOsining uzilgan boshi edi!

Kalla xuddi tanasi qaqshab mehnat qilayotganday terlagan va afti tirishgan edi. U yoshlangan ko’zlarini chirt yumib, yana ochdi va olomonga mungli boqib qayg’u g’ijimlagan yuzini ko’z yoshlari bilan yuvdi...

Shunda yer kuchli gumburlab oyog’im osti titrab ketdi, ro’paramda harsillab turgan semiz kampir yuztuban yiqilib qayta turolmadi. Yiroqdan tog’day bo’lib

qizil narsa ko’rindi. Gumburlash tag’in oyoqlarimiz ostini larzaga keltirdi. Tez orada dovul turib, qum zarrasiday mitti, qizil tomchilar chor atrofga sachray boshladi... Barchaning nigohi endi tomoshagohga qadaldi: xalq vakili bir oyoqli amaki tomoshagohda paydo bo’lib, bor ovozi bilan hassasini do’qillata-do’qillata baqirardi:

– Bu qizil tomchilar qon zarralari. Hozirgi bo’lgan gumburlashlar dahoning boshidan tomgan qon tomchisi va ko’z yoshi tufaylidir! Daho nafas olayotganda kuchli bo’ron turib, bu uchqunlarni sachratmoqda. Qon ummoni yaqinda bizni quvishga tushadi! U biz tomon oqib kelmoqda! Quyosh tikkaga kelganda inson zoti qiriladi, qoching!!

“Quyosh” va “qon ummoni”dan qocha boshladik...”

Yozuv shu joyda tugagan edi. Men bu bitikdagi yomon tushday voqealarning qanday tugashini juda bilgim kelardi. O’zimcha fikr qildim: xo’sh, dahoning boshi tepaga kelib, yag’ir daftardagi g’alati olam qon ummoniga g’arq bo’lsa nima bo’ladi? Inson zoti qirilib ketadimi? Axir odamzot o’taketgan uddaburon-ku, biror ilojini qilsa kerak. Yo’q, menimcha, bir oyog’i yo’q kishi adashgan. “Quyosh” tikkaga kelganda inson zoti aslo qirilmaydi, balki qonda yashovchi qandaydir jonzotga aylanadi, xunda “nafas oluvchi” qandaydir baqbaqa yoki “jabra” hosil qilib umrguzaronlik qilaveradi, u qanaqadir maxluq, baliq, hashorotga yoki hayvonga evriladi...

Negadir ko’z oldimdan olamda bo’layotgan qirg’in-barot urushlar, kursilariga ketlari yopishib qolgan zolimlar, boshi ketayotgan haqqo’ylar bir-bir o’tdi... Yag’ir daftarni avvalgi joyiga irtitib tashlab, quyoshga qaradim, tush payti yaqinlashib qolibdi.

SHE'RIY LAHZALAR

Qo'rqdim

Tunning zulmatida yulduz uchganda,
Hislaringni sarbon menga eltganda,
Ko'zlaringda aksim har on ko'rganda,
Yo'q, men sevgidanmas, sevishdan qo'rqdim.

"Qalbimdasan", deysan ummondan chuqur,
Izhorim sen uchun bir armon erur,
Lek meni unutgin, iltimos, butkul,
Yo'q, men sevgidanmas, sevishdan qo'rqdim.

Nursizlangan oydek go'yo yuragim,
Muhabbatga bormi mening keragim?
Senga hech kimda yo'q baxtdir tilagim,
Yo'q, men sevgidanmas, sevishdan qo'rqdim.

MUSHTARIYBEGIM
ABDUFATTOYEVA:

Sog'inching xating

Menga maktublar yoz,
Bahona axtar.
Sog'inching xatingga bo'lsin hoshiya.
Atalgan so'zlaring tortmangda mahtal,
Ularga hamxona firoq toshi-ya?
Menga maktublar yoz,
O'ylanmagin ko'p,
Shunchaki bulutdan qarzga tomchi ol.
Siyohmas, yomg'irda oppoq xat yoz, xo'p,
O'qishga jur'atim birdan qolsin lol...
Menga maktublar yoz,
Mayli, bir marta,
Xatingni oq kaptar eltsin-a shu gal.
Men hissiz xatingni olay-da shartta,
Nuqta topolmayin bo'lsa ham tugal.
Menga maktublar yoz...

Mushtariybegim
ABDUFATTOYEVA –
2008-yil 29-fevralda
Farg'ona viloyatining
Rishton tumanida
tug'ilgan. Erkin
Vohidov ijod
maktabi bitiruvchisi.
O'zbekiston
davlat jahon tillari
universitetining
1-bosqich talabasi.

Tatyanadan

Yomg'ir ham darz ketgan osmondan sapchir,
Zim-ziyo dunyoda shafaqi dardlar.
Men esa xonamda baridan qochib,
Istaram yozishni tuganmas xatlar.

Onegin, Onegin isming bir tilsim,
Varog'im bag'riga qo'ngan qaydandir.
Ilhomga aytaman ochilgin: sim-sim,
She'rimni maktubga mahkum qilayin.

Xatimga baxtni ham jo'natgum qo'shib,
Sening sayyorangga qadalsin abad,
Sendan men, mendan sen yaralmagan kun,
Yashar fazo uzra ko'p jonsiz jasad.

Bildim, sen ishqdan so'ng tug'ilgan hofiz,
Kuylaysan g'ururing izmida sarson.
Men esa shunchaki, shunchaki bir qiz,
Sensizlik bo'zlagan kunlar istamam,

Men xatga qo'yaman nuqtamas, so'roq,
Tatyana, Tatyana, Tatyana.
So'zlarim salomdek tuyulsin, biroq
Hislarim bormasin pochtdan yana,
Bilaman, bilaman, qaytasan, albat,
Pochtachi sochiga tushgunicha oq.

ga bo'lsin hoshiya...

Boshlashga so'zing yo'q
Yakunga Kuching,
Tugallanmay qolgan shu bir she'r kabi
Sening to'rt misralik muhabbatingman.
"Sarsonni" kuylatib olmagin o'ching.
Taqdirga ko'chmayman ko'ngil bo'lsin to'q
Bugunman, lek bo'lmam erta, ilgari
Oqshe'rlarga to'lgan kundaligingdek,
Sevishli qizman-da, haddan tashqari.

Nima bo'lganda ham sening sevgingni
Muddati yaroqli bilaman, lekin
Tahajjudlarimda u bor va men bor,
Albatta, azizim, sendan tashqari.
Menday gunohkorni o'zing kechirgin...

Subhidam, saboga asta pichirlab,
Izlaring so'radim har kun, chamamda.
Sog'inchim kelganda yoningdan quvib,
Endi ko'rinmaysan qalin tumanda.

Go'yo berkinmachoq o'ynaydi bahor,
Yo sendan tuhfami qahraton yillar?
Javonda namiqqan satrlar yig'lab,
Kelmasang qachondir jon taslim qilar.

Sening shum taqdiring baxtingni izlar,
Yellar aytib keldi undan ko'p afsus.
Lekin bir kun kelar senga saodat,
Men-chi, qafas ichra yolg'izman hanuz...

QISMAT "QIYMALIGI CHIT" DAN OIVIOI OOLGAM

/2026.Nº7/38/

B

a'zi insonlar hozir oramizda bo'lmasa ham nomlari, qilgan ishlari-yu xush fe'li bilan xuddi oramizda yurgandek, vafot etmagandek tuyulaveradi.

Ubaydullo ota ham ana shunday so'zga chechan, duogo'y, ulug' yoshlarga yetganda ham xushro'y, barvastaligini yo'qotmagan qishloq nuroniylaridan edi. Ammo, uni hamma Ubaydullo ota deb emas, Baydullo bobo deb chaqirardi. Hozir ham yosh-u qari, butun qishloq "Baydullo ota" desa darrov taniydi.

1917-yil nafaqat Turkistonni, butun Rossiya imperiyasini qamrab olgan keskin norozilik kayfiyati, ocharchilik, hokimiyatning beqarorligi, vaziyatdan barcha o'z manfaatlari yo'lida foydalanishga urinayotgan bir davrda Ubaydullo ota dunyoga keldi. Ota-onaning sevinchi cheksiz, ular faqatgina chaqaloqning toleyi baland bo'lishini Yaratgandan so'rab duo qilardilar.

Ubaydulloning mehnat bilan suyagi qotdi. Ota-onasidan halollikni, to'g'rilikni o'rgandi.

Tengqurlari qatorida epchilgina, tirishqoqligi tufayli ajralib turuvchi bu yigitni 1939-yilda harbiy xizmatga olib ketishdi. Uch yillik harbiy xizmat falakning gardishi bilan "Sovet-fin urushi"da ishtirok etish bilan boshlandi. Urush, harbiy harkatlar Ubaydulloni endi chinakamiga tarbiyaladi, irodasini sinadi. Turli xil vaziyatlarga tayyor turishni, sabrli bo'lishni o'rgatdi.

Iqtidori unga doimo yaxshi asqatardi. O'tkir zehni tufayli tezda rus tilini o'rganib, ravon gapira boshladi.

Barchasini tugatib, uyga qaytaman deganida 1941-yil yana urush boshlandi. Yosh Ubaydullo 457-artilleriya polki safida avji urushning eng oldida Ukraina frontiga yuborildi. Dushman tish-tirnog'igacha qurollangan, har jihatdan ustun.

Dabdurustdan kelgan, nima bo'layotganini hali to'la anglab yetmagan, qo'liga haqiqiy qurolni endi olgan qanchadan-qancha norg'ul azamatlar tengsiz janglarda halok bo'lishardi.

Sentabr oyida Ubaydullo va uning quroldoshlari dushmandan qochishga imkon boricha urinishadi. Ular botqoq bo'ylab, oldinga tomon bor kuchlari

**Hamshiralarning oh-u
nolalari atrofni larzaga
keltirdi**

O'ZBEKISTON TALABASI

Fashistlar asirlarni birma-bir otib huzurlanishardi

bilan harakat qilishadi. Ammo, tabiat va dushman oldida o'jiz edilar. Shunday sharoitda ham askarlar jon umidida oldinga talpinadilar. Barcha holdan toygan, ortda dushman tinimsiz ta'qib qilib kelmoqda edi. Sal harakatdan to'xtaganlar yo asir tushadi yoki cho'kib ketadi.

Yarim yo'lda hamshira qizlar botqoqda botib, cho'ka boshlashadi. Ularga yordam berishning imkoniyati yo'q edi. Ularning oh-u nolalari esa atrofini larzaga keltirib yubordi. Shu turishda ular halok bo'ldi.

Kim? Qayerga? Nima uchun ketayotganini bilmasdi. Yo'lning oxiri ko'rinmasdi. Tobora harakatlanish qiyinlashib, oyoqlar shishib ketdi. Endi yurishning ham imkoniyati yo'q. Dushman esa deyarli yetib keldi. Ularni tiriklayin asirga oldi.

Mahbuslar dastlab Polshaga, u yerdan tibbiy ko'rikdan o'tkazilgach, bir muddat Varshavaga, so'ngra konslagerlardan biriga yuborildi (U. Abdullayevning aynan qaysi konslagerga asir tushgani haqida aniq ma'lumot hozircha topilganicha yo'q – M.A.).

Inson zoti hali bunchalik qadrsizlanmaganini Ubaydullo mana shu yerda, konslager deb ataluvchi borsa kelmas joyda ko'radi. Ubaydullo Abdullayevning qizlari Bashoratxon hoji ona otalari haqida eslar ekan: "Otam hech urush haqida gapirishni istamas edi. Mabodo gap boshlanib qolguday bo'lsa, tinimsiz yig'lardilar. Qon bosimi ko'tarilib ketardi. Yoshlari ulg'ayib, keksaygan paytlarda badanlarida, xuddi xamirga pichoq sanchganda bo'ladigan holatni ko'rganman – chandiqlar anchagina edi. Biroq, bu xususda bir og'iz ham bizga gapirmagan. Ahyon-ahyon maktablarda bo'ladigan xotira tadbirlariga mehmon sifatida taklif qilinsalar ham so'zga chiqishni xushlamasdilar. Mahalladoshlarining ko'rgan-kechirganlarini jimgina tinglab, o'sha yerda ham yig'lagancha uyga qaytardi. Faqatgina vafotlari oldidan bir-ikki og'iz o'zlari haqida ayrim voqealarni aytib bergan xolos" – deya xotirlaydi.

"Taxminan 300 kishi bir barakka majburan joylashtirilgan. Inson ehtiyoji uchun esa hech qanday sharoit yo'q. Faqatgina barak chetiga qo'yilgan bir bochka bor xolos. Undan chiqadigan hidga esa toqat qilib bo'lmazdi.

Uni mahbuslarga bo'shattirib, unga ovqat solib berishardi. Buni nima deb atash mumkin, unisi Xudoga ayon.

Har kuni 100-150 nafar odamlar baraklardan ajratilib, konslagerdagi hovuz atrofiga joylashtirilardi. Ko'ngilxushlikka kelganday fashistlar ularni birma-bir otib, huzurlanishardi. Murdalarni esa bir bo'lak tabletka bilan masalasini hal qilishardi.

O'zini butunlay "ishtonsizlar davlati"ga bag'ishlagan nazoratchi o'zbekchilikni unutib bo'lgan

Hovuzga tushishi bilan u qaynab, bor narsani yo'q qilardi.

Biz esa voqeani jimgina barak oynalaridan kuzatardik. Bu har kuni davom etardi. Hech kim kech uxlab, erta tongda nima kutayotganini bilmasdi. O'ylashning o'zi qo'rqinchli edi.

Bu orada men mahbuslardan chex, polyak hamda nemis tillarini o'rganib oldim. Buni eshitishgach mendan barakda mahbuslar uchun tarjimon sifatida foydalanihdi. Shu taqlid kunlar o'tardi.

Ochlik barchamizning tin-ka-madorimizni quritib yubora

boshladi. Hatto bir gal barak oldidan mushuk o'tib qolganda, barcha unga tashlandi, kimga mushukdan nima ulush tegsa, shu turishicha yeb yubordi. Afsuski, bunday holatlar juda ko'p uchrardi.

Keyinroq, konslagerga general Vlasovning targ'ibotchilar guruhi kelishdi. Asirga tushgan biz kabi sovet askarlariga ROA safiga o'tishni taklif qilishdi. Men qatori ko'pchilik bu taklifga ko'nmadi. Balki, u tarafga o'tganlar ham bo'lgandir, lekin unisini bilmayman.

Vatanni sotib, unga qarshi kurashishni men o'zimga ep ko'rmadim. Undan shu yerda o'lishni lozim topdim.

Shu boismi, urush yakunigacha Yaratgan meni o'z panohida asradi. 1945-yil bizni ham ozod qilishdi. Konslagerda juda ozchilik qolgandik. Bizning barakdan 3 kishi: men, Andrey va Yalg'iz tirik chiqdik xolos" – deya xotirlagan Ubaydullo ota umri so'ngida farzandlariga.

Barchasidan qutuldi. Ko'kragiga shamol tegdi. Ularni konslagerdan o'z yurtlariga yuborishadi. Dastlab Andrey bilan xayrlashadi. U o'z yurti Dilljon (Armanistondagi shaharcha)ga ketadi. Ubaydullo ota hayotlik chog'ida u bilan bir necha bor yozishmalar olib borgan. Andrey unga bir necha marotaba posilka ham yuborgan.

O'rtoq Abdullayev esa Yalg'iz bilan Farg'onaga – Vatanga qaytadilar. Endi hayotlarini qaytadan bosh-

lashga ahd qilib, shirin hayollar og'ushida edi ikkovlon. Ammo, taqdir Ubaydullo otaga yana bir "sovg'a" tayyorlab qo'ygandi.

Uyga kelganida, onasi jon berayotgandi. Diydor qiyomatga qoldi. Yetmaganiga onasini dafn etish, farzandlik burchini o'tash ham Ubaydulloga nasib etmadi.

"Yomon bilan yer qo'shni ham bo'lma, go'r qo'shni ham bo'lma" – deydi dono xalqimiz. Chunki, ko'nglida zig'ircha egrilik, hasad bor insondan hech qachon yaxshilik chiqmaydi.

Uyidan onasini so'nggi manziliga kuzatishga urinayotgan, o'lim bilan yuzlashib, qancha jangu jadallardan omon chiqqan inson endi "xalq dushmani", "Vatanfurushga"ga aylandi. Ikki qo'shnisi tomonidan yozilgan yolg'on aybnoma va tuhmat Ubaydulloga qimmatga tushdi.

O'sha kunning o'zida hech nimaga qarab o'tirmasdan uni NKVD xodimlari Farg'ona shahridagi qamoqxonaga olib ketishdi. Barcha hang-mang, vaziyatga tushunmay qolishdi.

Qamoqxonada so'roq jarayoni, qiynoqlar boshlandi. Dastavval, mahbus yoniga hech kim kiritilmadi, ovqat ham berilmadi. Kunlik so'roqlar-u qiynoqlardan boshi gangigandi. Kundan kun rangi o'chib, oriqlab qoldi.

O'sha yerda ishlaydigan bir rus farrosh ayol uning joniga ora kirdi. Har gal yo'laklarni tozalayotib, ko'ylagi ichiga berkitgan, bir burda nonni uning kamerasi yaqiniga yetganda unga otib, ishini davom ettirardi. Ubaydullo ota burdani olar ekan, uni yuzlariga surtib, o'pard. Shukur qilib dar-

rov yeb olardi. U ham kunda bir yoki kunora edi xolos. Chunki, mahbusga "Vatan xoini" degan jiddiy ayb qo'yilgandi.

Shu taxlit olti oy o'tdi. Abdulla ota ham farzandini ko'rgani kunda keladi. Ruksat yo'q. Axiyri bir marta ruksat oldi. Faqatgina unga "Quchoqlashish mumkin emas", "Qo'l berish mumkin emas", "O'zbekcha gapirish mumkin emas" kabi "mumkin emas"lar tushuntirildi. Kuzatuvchi etib bir nazoratchi ham qo'yildi.

Nazoratchi o'zbek yigiti edi. Undan asta farzandi bilan bimalol gaplashishga ruksat so'rganida, o'g'li tengi boladan qattiq dakki eshitdi. O'zini butun vujudi bilan "ishtonsizlar davlati"ga bag'ishlagan bu nazoratchi butunlay o'zbekchilikni, mehr-oqibatni allaqachon unutib bo'lgan, o'zi ham nuqul ruscha gapirishga harakat qilib turardi.

Avval Abdulla otani, so'ngra farzandi Ubaydulloni maxsus xonaga olib kirishdi. Hukm qat'iy, ikkisi ham nima qilarini bilmay bir-biriga termulib turardi, xolos. Nazoratchi esa eshik yonida ularni kuzatardi.

Sukunat faqatgina nazoratchi almashgandagina buzildi. Bu galgi nazoratchi ularga qarab turib, Ubaydulloni so'roqqa tutdi:

- Это твой отец ?
- Да...
- Тогда почему ты с ним не обнимаешься ?
- Можно
- Да

Ota-bola o'rnidan turib yig'lagancha bir-birini quchoqlar ekan nazoratchidan sherigini chaqirmasligini iltimos qilishdi. U esa "Он больше не вернётся. Поговорите с ним обстоятельно", - deya sigaretini tutatgancha javob berdi. Sal turib tashqariga chiqib ketdi.

Ota-bola biroz erkin nafas olib suhbatlashishdi. Yolg'on ayblovlar olib tashlanishiga, haqiqat yuzaga chiqishiga umid qilishdi. Sal turib nazoratchi ularga joylariga o'tishlarini aytdi.

Harbiylar mahbusni xonadan olib chiqishdi. Sud hukmi bilan Ubaydullo Abdullayev aybdor deb topildi. "Jang maydonida dushmanga o'z ixtiyori bilan taslim bo'lgan" qabilidagi ayblov bilan Sibir hududidagi mehnat lagerlaridan biriga 25 yilga surgun qilindi. Na xayrlashishga, na yaqinlarini ogohlantirib qo'yishga ruksat berishdi. Hukm zudlik bilan amalga oshirildi. Oila a'zolariga esa bu haqda xabar berilmadi.

U yerda ham vaziyat konslagerdan qolishmasdi. Askarlar mahbuslarni ismlari bilan emas, ularga qo'yilgan ayblovlardan kelib chiqib o'zlari qo'yg'an laqablar bilan chaqirishardi. "Vatanfurush", "Hey sotqin" degan so'zlar Ubaydullo otani o'qdek teshib o'tardi. Jimgina har kunlik ishini bajarardi. Ichida esa "Men Vatanni sotgan emasman" deya takrorlardi. Shu so'zdan quvvat olardi.

Ubaydullo ota uyga qaytganida lager hayoti va bir voqeani eslab, farzandlariga hikoya qilib bergan ekan.

“Kunlik vazifa o'rmondagi oq qayinlarni yiqitib, har bir kishi bir daraxtni to'la butoqlardan tozalab, shoxini shoxga ajratib, po'stini archib tayyor holga keltirishi zarur edi. Vazifa bajarilmasa, qattiq jazolanardi. Ochlikka mahkum etilib, kaltaklanardi. O'z joniga qasd qilmoqchi bo'lganlar ham bo'ldi. Ularning taqdiri yanada qiyinlashdi. Azob-uqubatga mahkum etilardi.

O'rmonda odatdagidek ish kuni. Bir mahbus asta Ubaydulloning yoniga kelib:

– Sendan iltimos, kel, mening bir oyog'imni chopib tashla. Baxtsiz hodisa bo'lganday. Iltimos, zora shundan so'ng, ozroq dam berishsa. Senga o'z nonimni beraman, – deya zorlandi. Ozroq o'ylab:

– Xo'p. – deb, qo'lidan nonini oldim-u, oyog'ini endigina yiqitgan daraxt kundasi ustiga qo'yib, boltani baland ko'tardim. Ammo, nimadir yo'limni to'sganday bo'ldi. Nonni ham o'ziga qaytardim. Fikrimdan qaytganimni aytdim.

Xafa bo'lgancha o'z joyiga sekin ketdi. Ahdida qolib, hech kim yordam bermaganigami, bilmadim, daraxtning yuqorisini arralayotib, qo'shib oyog'ini ham arralab tashlabdi. Xom o'ylagan ekan. Buni baxtsiz hodisa emas, o'zi qilganini darrovda fahmlagan askarlar barchaga namuna qilib, o'sha yerda otib tashlashdi. Ko'mishmadi ham. Shu turishda qolib ketdi.

Qolaversa, mahbuslar uchun ajratilgan baraklarning ham ahvoli tang, derazasiz, sovuq va muzdek. Shamol aralash qor yog'udek bo'lsa, ertalabgacha ust-boshlarimiz qorga burkanardi. Charchoqdan uni sezmasdik ham. Faqatgina erta tongda uyg'onib, o'zimizni va yotoq joyimizni qordan tozalardik. Yotgani quruq ikki qavatli yog'och divanlar. Sahar yana ishga....”

Sabr. Sabr. Sabr. Ubaydullo ota shunday qildi. Chidadi, umidsizlikka tushmadi. Bundan ham og'ir kunlarni, qiynoqlarni ko'rganini esladi. Yaratgan uni yolg'izlatib qo'ymasligiga ishonadi.

1953-yil 5-mart “xalqlar otasi”, “ulug' yo'l boshchi” deya e'tirof etilgan “dohiy”ning vafoti tufayli vaziyat birmuncha o'zgardi. Elliginchii yillarning boshida nohaq qamalgan ziyolilarning oqlanishi bahonasida Ubaydullo ota singari urushda asir tushgan mahbuslar

ham qamoqdan ozod etila boshlandi.

Kunning ikkinchi yarmi. Qosh qoraya boshlagan paytda, askarlardan bir “Abdullayev” deb baqiradi. Anchadan buyon hech kim rasmiy ohangda chaqirganligidan ajablandi. Asta bosh ko'tarib, “Men” degandek qo'l ko'tardi.

Askar o'zi bilan uni olib ketdi. Ust-bosh, vokzalga bilek va uch-to'rt so'm pul berib uni qamoqxonadan chiqarib yuborishdi. Jazo muddati tugaganligini aytishdi. Ubaydullo otaning sevinchi ichiga sig'madi. Axir bu kunni salkam sakkiz yil kutdi. Sovuqdan oqarib ketgan yuzlariga qon yugurdi. Nursizlangan ko'zlari porlab, yorilgan lablarida tabassum paydo bo'ldi. “Shukur” deya takrorlardi u.

Qosh qoraygan, vokzal uzoq. Poyezd hali-beri kelmaydi. Shu tufayli qorovullardan iltimos qilib, bir kechagina lagerda qolishga izn so'radi. Ammo, ular ruxsat bermadi. Zudlik bilan lager hududidan va uning atrofidan ketishini ta'kidlashdi.

Uyga amallab yetib keldi. Amallab kolxozga ishga kirdi. Miroblik qildi. Bu orada oila qurdi. Mohiniso ona bilan baxtli hayot kechirdi.

Shunday bo'lsa ham gohida uzun-quloq gaplarni eshitib yuragi xijil bo'lardi-yu, e'tibor bermaslikka harakat qilardi. Ayrimlar ismiga “nemis” qo'shib, tushunib-tushunmasdan gapirishlarini ota nazar-pisand qilmasdi. Vaqti ham, toqati ham yo'q edi.

Chunki, to yetmishinchi yillarga qadar otani “urush qatnashchisi” sifatida ro'yxatga olishmagan, maxsus guvohnoma berilmagan edi. Shu bois shunday kurakda turmaydigan, mayda-chuyda gaplar yurardi.

Dastlab Ubaydullo Abdullayevga harbiy guvohnoma hamda “urush qatnashchisi to'g'risidagi guvohnoma” berildi, xolos. Shuning o'zi oila a'zolarining eslashlaricha, Ubaydullo ota uchun juda katta voqea bo'lgan.

Faqatgina mustaqillik deya atalmish bebaho ne'mat ko'p qatori uning joniga ham ora kirdi. Ubaydullo Abdullayevning urushdagi ishtiroki qonuniy jihatdan tasdiqlandi. Urush qatnashchilariga beriladigan imtiyozlar ro'yxatiga uning nomi ham kiritildi. Tuman mudofaa bo'limi tomonidan kerakli barcha hujjatlar rasmiylashtirildi (lekin biror unvon va mukofotlar berilmagan). 1994-yil noyabr oyida esa bir guruh yurtdoshlarimiz bilan haj ziyoratini amalga oshirib qaytdi.

“Men to'g'riligim uchun tirik qoldim”

Nuroni yoshga kirganda ham Ubaydullo ota hech ham urush davrini eslagisi kelmadi. Gapirishni boshlasa ko'z o'ngida voqealar go'yo qayta gavdalanayotganday bo'lavergan. Shu bois, “Men to'g'riligim uchun tirik qoldim. Nos, sigaret chekmadim, aroq ichmadim. Begona ayollarga yomon ko'z bilan qaramadim. Haromdan hazar qildim”, – deya farzandlarini yaxshilikka, halollikka, imyon-e'tiqodli bo'lishga chorlagan.

Garchi bugun oramizda Ubaydullo Abdullayev bo'lmasa ham uning qahramonligi, Vatanni muqaddas bilib, unga hamisha sodiq qola olgani bilan oilasi, qishloqdoshlari, qolaversa, jonajon xalqi qalbida mangu yashaydi.

Abduhoshim MAXAMADOV

Farg'ona davlat universiteti magistranti

NOBOP
ROLLAR

Har kim televizor qarshisiga men kabi ma'naviy hordiq istab, yaqinlar davrasida mazmunli kino yoki novella tomosha qilish ilinjida o'tiradi. Agar bu odat dog'uli zamonamizning ayni shiddatida uyimizni tark etmagan bo'lsa, albatta. Sababi bugun nafaqat yoshlar, balki katta avlod vakillari ham ijtimoiy tarmoqlar girdobiga g'arq bo'lib ulgurdi. Ilgarigidek saviyali media mahsulotini intizorlik bilan kutadigan damlar tarixga aylanayotganiga kuyunishni ham, suyunishni ham bilmaysan kishi. Hozirgi efirlarni egallagan “reyting o'yinlari”dagi nobop rollar, tuturiqsiz muhokamalar va mantiqsiz syujetlar qirq quloqli qozondan toshib chiqib, ongli tomoshabinning me'dasiga tegmoqda. Ushbu mavzu doirasida tahlil olib borar chog'i nima uchun tomoshabin saviyasi bunchalik arzonlashgani, ekran orqali uzatilayotgan mazmun – sifatdan ko'ra shov-shuvga, axloqiy mezondan ko'ra reytingga xizmat qilayotganini o'ylab, o'yimizga yetolmadik.

KELINIM

NORKAMAN EKAN

LQOV

E'tibor bersangiz, avvalgiga qaraganda bugungi kun tomoshabini televideniya namoyish etilayotgan serial va telenovellalardan katta ma'naviy yuksalish yoki jiddiy g'oya kutmay qo'ydi. Bu tasodif emas. Negaki, rakurs yana o'sha eski tasmada chang bosib yotibdi: qaynona-kelin mojarosi, sun'iy rashk, mantiqsiz xiyonat, jur'at-siz erkak obrazi va sharm-hayo tushunchasidan yiroq "erkinlik" talqini. Gap isboti bilan bo'lsa, marhamat:

- Lola?! Xo'jayin?! Bu yerda nimalar bo'lyapti?
- O'pkangni bos. Sen menga baqiryapsanmi? Kecha bu yerga kelganimdayoq, bir-birimizga ko'ngil qo'ydik. Bugundan boshlab bu Lola meniki bo'ladi. Agar kimdir yo'limga g'ov bo'ladigan bo'lsa, mendan yaxshilik kutmasin.
- To'ppa-to'g'ri. Men siznikiman! Bahrom akaga bugun sizni sevishimni aytmoqchi edim.
- Aytishing shart emas. U aqlli yigit. Hamma narsani tushunadi. To'g'rimi, Bahrom?!
- ...
- Nima, tilingni yutdingmi?
- Tushundim. Lekin g'alati emasmi, xo'jayin? U mening xotinim edi?..
- Nimasi g'alati?! Kecha seniki edi, bugun meniki. Endi g'alatimas. O'zim senga zo'ridan topib beraman.

Inson qadri, oila muqaddasligi, sadoqat, mas'uliyat kabi tushunchalar sahna bezagiga aylantirilib, qahramonlar his-tuyg'usi bozor molidek "kecha seniki, bugun meniki" qolipiga solinganidan achchiqlandingizmi? Bu tabiiy. Zero, tomirimizda o'zbekona andisha va g'urur hali so'nmagan. Ammo bu kabi sun'iy va zaharli sahnalar ongimizga qayerdan suqilib kirmoqda? To'g'ri, Lotin Amerikasi, Turkiyaning reyting-bop "ishqiy" mashmashalari yoki G'arbning chegara bilmas "erkinlik"lari allaqachon dunyoni zaharladi. Masalan, qahramonlarning bir-biri bilan o'n marta lab oila qurishi, qarindoshlik va axloq tushunchalarining oyoqosti qilinishi odatiy holga aylandi. Biroq bu degani ushbu yo'nalishda "o'zbekcha franshiza" bo'lishi kerak, degani emas -ku?!

Pomidor sanagan qaynotalar va maishiy botqoq fojiasi

Eng katta inqirozimiz shundaki, mazkur uzluksiz takrorlar tomoshabin qalbida "bu ham hayot-da" degan xato va xavfli tasavvurni shakllantirmoqda. Erkak obrazining oshxonadagi masalliqni poylaydigan shaxsga aylantirilishi-chi!? Quydagi suhbatni o'qib, har qaysi ongli kishi uyaliy ketsa kerak:

— Iye, nonushtaga non bilan shirinchoy bo'lsa bo'ldi-da, kelin. Konfetni kim olib chiqdi? Mayli, olib chiqishga chiqibsizlar, lekin yemay o'tiringlar! Yana achchiq choy damlabsizmi? Keyingi safar nomiga quruqchoy solsangiz yetadi!

Mana sizga "ibrat"! Bitta konfet va bir chimdim choy ustida xotin-xalaj bilan talashayotgan, ro'zg'orning mayda-chuydasiga o'ralashib qolgan qaynota obrazi. Yuqoridagi hali xamir uchidan patir. Davomi:

— Kimdan so'rab tort pishirdingiz? Qancha masalliq ketdi, a? Toza o'zboshimcha bo'lib ketibsanzlar-da!

— Adajon, axir men ham o'z biznesimni yo'lga qo'ymoqchiman...

— Biznes?! Meni hisobimdanmi? Mana, ko'rib qo'ylaring, xotinlaringni erkalatib yuboribsanzlar! Mening uyimdagi mening masallig'imdan tort pishirmish-a!

Hatto muzlatkichdagi sanab qo'yilgan pomidorlar ham qaynota e'tiborida: "Kelin, 6 ta pomidor bor edi, 5 ta qolibdimi?" – degan savolga "Jig'ildonim qaynaganiga yegandim" javobi berildi. Tasavvur qilyap-

ZIQNA QAYNONA

sizmi, inson qadrini bitta pomidor yoki tortning darajasiga tushirgan “ijodkorlar” jamiyatni maishiylik botqog'iga botirayotganini? Oilaning ustuni, xonadonning duogo'yi va haybatli tog'i bo'lishi kerak bo'lgan OTA obrazini oshxonadagi qozon-tovoq poyloqchisiga aylantirishdan kim manfaatdor?

To'g'ri, hayotimizda maydakash qaynotalar, diyonatsiz erkaklar yoki pomidor sanagan baxil kimsalar yo'q emas, bor. Lekin ularni ekran markaziga olib chiqish, har kuni millionlab xonadonlar to'rida “qahramon” sifatida namoyish etish — bu illatni fosh qilish emas, aksincha, uni normallashtirish emasmi? Qachondan beri o'zbek xonadonining fayzi bo'lgan oqsoqol otaxonlarimiz obrazi oshxonadagi masalliq uchun javraydigan darajaga tushib qoldi, shu meni o'ylantiradi.

“O'zimdan kichkina yigit bilan yurishni xohlayman”, “Jazmani kaltaklagan kelin”, “Kelinim qiz bola emas ekan”, “Xotinim homilador: bola ukamdan ekan”, “Kuyovni yechintirgan qaynona”, “Ikkinchi erimni o'g'li meni zo'rarmoqchi bo'ldi”, “Dadamning do'stiga xotin bo'ldim”, “Qaynotam zo'rarmoqchi bo'ldi”, “Kelinim erimning jazmani ekan”, “Ustozimdan homiladorman”, “Qaynotamdan homiladorman”, “Rahbarimdan homiladorman”, “Dadamning do'sti zo'rarmoqchi bo'ldi”, “Qaynotamdan eko qildirdim”, “Qo'shaloq homilador”, “Qaynona tanlagan kelin”, “Kelinidan o'rnak olgan qaynona”, “Kelin ajratadigan qaynona”, “Blogger qaynona”, “Kun bermaydigan qaynona”, “Qizg'anchiq qaynona”, “Kuzatuvchi qaynona”, “O'yinchoroq kelin”, “Ta'zirini yegan kelin”, “Qaynonasini xor qilgan kelin”, “Dushman kelin”...

Bu nomlar ostidagi voqealar aslida nimani targ'ib qilmoqda? San'atnimi yoki tarbiyanimi? Menimcha, inest (yaqin qarindoshlar o'rtasidagi aloqa), xiyonat, mahramlar o'rtasidagi ishonchsizlik va hayvoniy instinktlarning ochiqcha namoyishini. Bunday mahsulotlarning maqsadi bitta — jamiyatning eng muqaddas qo'rg'oni bo'lgan oilaviy rishtalarni bulg'ash. Agar kelin qaynotasidan, xotin erining ukasidan homilador bo'lishi oddiy voqeadek, hayotiy syujet sifatida taqdim etilsa, hayosizlikning

OVSINING HOMILASINI TUSHIRGAN KELIN

“Novella” niqobidagi namoyishlar

Ishdan charchab qaytgach, ozgina ma'naviy hordiq ilinjida televizor yoki ijtimoiy tarmoqni yoqsangiz, har qadamda “novellalar” turkumiga duch kelasiz. Xo'sh, aslida novella nima? Mumtoz adabiyot va san'atshunoslikda novella — bu hayotiy ziddiyatlar, kutilmagan yechim va yuksak insoniy falsafaga asoslangan qisqa hikoya yoki sahna asaridir. Uning asl maqsadi insonni mushohadaga chorlash, jamiyatdagi illatlarni fosh etish orqali go'zallik va axloqni targ'ib qilishdan iborat.

Bizning ekranlarimizdagi mahsulotlarning katta qismi esa bu me'yordan mutlaqo yiroq. Boisi, inson ongini zaharlab, maishiy botqoqqa botiruvchi arzon tijoriy qurollar ijtimoiy tarmoqlardagi ma'naviy chirindilarga tenglashmoqda. Bu ro'yxatni o'qishning o'zi sog'lom fikrli kishidan katta toqat talab qiladi:

chegarasi qayerda qoladi? Millat genofondi, uning ming yillik andisha va hayo pardasi-chi?

Qaynona-kelin mashmashalari orqali esa ayol zoti faqat fitna, hasad va maydakashlik tim-soli sifatida talqin qilinmoqda. Biz qachon bunday ma'naviy qashshoqlikdan voz kechamiz? Qachon ekranlarimiz pomidor sanash va mahramga xiyonat kabi tubanliklardan tozalanib, haqiqiy insoniylikni kuylaydigan novellalarga qaytadi? Shu savol birinchi o'ringa chiqishi kerak.

Eng dahshatlisi, bu kabi hayosiz syujetlarning bari kamida 100 minglab, "bozori chaqqon"lari esa milliondan oshiq marta ko'rilgan! Bu raqamlar jamiyat sifatida ma'naviy tubanlikka ko'zimiz o'rganib, didimiz o'lib borayotgani, ma'naviy mag'lubiyatimiz isboti, boshqa narsa emas.

"Odamlar shuni so'rayapti" deb o'zlarini oqlashadi

DQIMAGAN KELIN DASTIDAN DOD

tvsevimli

#TAQDIRLAR

Ilavzusizlik — ojizlikmi?

Ba'zi ijodkorlar tomoshabin saviyasi pastligidan nolishadi, "odamlar shuni so'rayapti" deb o'zlarini oqlashadi. Ammo bu shunchaki mas'uliyatdan qochish va iste'dodsizligini yashirishdir. Masalan, qo'shni qirg'izlarning "Jannat — onalar oyog'i ostida" filmiga e'tibor bering. Rejissyor Ruslan Akun tomonidan suratga olingan ushbu kartina 2024-yilning bahorida katta ekranlarga chiqqan. Filmida 35 yoshli, aqliy rivojlanishi 8 yoshli bola darajasida bo'lgan Odil ismli yigitning onasini Makkaga, Haj ziyoratiga piyoda olib borishi hikoya qilinadi.

Unda na maishiy janjal, na xiyonat bor, faqat beg'ubor farzandlik mehri va imyon tasvirlangan. Film Qozog'iston va Qirg'iziston kinoprokatida mutlaq rekord o'rnatdi. Faqatgina Qozog'istonning o'zida namoyish etilgan dastlabki ikki hafta ichida film 1 milliard tengedan (taxminan 2,2 million dollar) ortiq kassa yig'di. Umumiy hisobda film Markaziy Osiyo va MDH davlatlarida 5 million dollardan ortiq sof foyda ko'rgani aytiladi.

Film nafaqat turkiy davlatlarda, balki Rossiya, BAA va boshqa mamlakatlarda ham muvaffaqiyatli namoyish etildi. Bu film "sifatli va ma'naviy mahsulot ham katta pul keltirishi mumkin" ekaniga amaliy isbot bo'ldi.

Bizning adabiyotimizda, tariximizda, bugungi kunimizda qanchadan-qancha zabardast obrazlar, ibratli taqdirilar bor! Nega biz Qodiriylarni, Cho'lponlarni, Oybeklarni bergan zaminda "Qaynotamdan homiladorman" degan jirkanchlikni targ'ib etyapmiz unda?

Masalan, men O'tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" asari asosida ko'p qismli serial, Abdulla Qodiriyning "Baxtsiz kuyov"ini zamonaviy talqinda kino qilishni taklif etardim. Negaki, biri o'zbek xalqining matonati va sof mehr-oqibatini tarannum etsa, ikkinchisi bugungi kundagi eng og'riqli muammo — to'ylardagi dabdababozlik va qarz botqog'iga botib, suiqasd darajasiga borayotgan yigitlar fojiasini fosh etadi.

Muxtasar aytganda, biz televizorni ma'naviy hordiq uchun yoqamiz, ma'naviy zo'riqish yoki didsizlik ta'limini olish uchun emas. Tuturiqsiz seriallar va novellalar zanjirini uzishni o'zimizdan boshlaylik. Toki ekranlarimizda yuksak odob, milliy g'urur va haqiqiy insoniylik tarannum etilsin. Zero, millatning didi uning ekrandagi qiyofasi bilan belgilanadi. Biz qanday qiyofada ko'rinishni istaymiz? Maydakash va tuturiqsizmi yoki olihimmat va saviyali? Tanlov o'zimizda, lekin vaqt g'animat.

Ilhomjon ABDUSALOMOV

AQSHDAGI STONI BRUK UNIVERSITETI TALABASI **GULQUMAR JAQSILIKOVA:**

"XORIJDA KIMILIGINGNI TEZ ANGLAYSAN..."

Jahon adabiyotida shunday quyma, sermazmun fikrlar borki, ular vaqt o'tishi bilan qadrini yo'qotmaydi, aksincha, har bir avlod uchun yangi ma'no kasb etadi. Paulo Koeloning "Alkim-yogar" asaridagi "Agar inson bir narsani astoydil xohlasa, butun koinot unga erishishda yordam beradi" degan mashhur iborasi ham ana shunday hayotiy haqiqatlar jumlasidan. Ammo bu fikr nafaqat orzu qilish, shu bilan birga, harakat, mehnat va o'z oldiga qo'yilgan maqsadni qat'iy amalga oshirish uchun mas'ul bo'lish haqida hamdir. "El-yurt umidi" stipendiyasi sohibasi, shuningdek, "Ibrat farzandlari" va "Mutolaa" loyihalari koordinatori sifatida faoliyat yurituvchi Gulqumar Jaqsilikova ham ana shu mas'uliyatni yelkasida his qilgan holda bilim izlab okean ortiga yo'l oldi. Tengdoshimiz xorijda tahsil olish davomida akademik tajribadan tashqari Vatan sog'inchi, ota-ona ishonchi va yurt umidini oqlash hislari bilan yashamoqda. Ruknimiz doirasida shijoatli qoraqalpoq qizi o'z yo'li, maqsadlari, ichki kechinmalari hamda yoshlarga kuch bag'ishlaydigan hayotiy tavsiyalari bilan o'rtoqlashdi.

– Gulqumar, Chimboy tumanidagi chekka qishloqdan boshlangan hayot yo'lingiz bugun Nyu-Yorkdagi nufuzli universitetgacha olib keldi. Ortga nazar tashlasangiz, aynan qaysi qaror yoki qaysi bosqich sizni bu darajaga yetakladi, deb o'ylaysiz? Bolaligingiz va ilk maktab davri haqida ozgina gaplashsak...

– Tumanimizdagi chekka qishloqlardan biri – Qizilo'zakda tug'ilganman. Shu qishloqdagi 17-maktabda 5-sinf-gacha o'qidim. Keyinchalik, 2017-yilda Prezidentimiz tashabbusi bilan mamlakatimizda ilk bor tashkil etilgan Ibroyim Yusupov nomidagi ijod maktabiga imtihon topshirib, qabul qilingach, 11-sinfni ushbu dargohda tamomladim. Navbatdagi bosqich poytaxt bilan bog'liq bo'ldi. O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining Xalqaro jurnalistika fakultetiga o'qishga kirib, u yerda bir yil tahsil oldim. Biroq qalbimning tubidagi orzu – xorijda, xususan, AQSHda o'qish istagi meni hech qachon tark etmadi. Ayni paytda Nyu-York shtatida joylashgan Stoni Bruk universitetida jurnalistika yo'nalishida tahsil olayman. Shu bilan birga, qo'shimcha soha sifatida xalqaro munosabatlar bo'yicha minor dasturida ham o'qiyapman. Hozir ikkinchi kurs talabasiman.

– Chet elda yashash va tahsil olish jarayoni sizga nimalarni o'rgatdi? Bu davrda eng qiyin va eng muhim saboq bo'lgan jihatlar qaysilar?

– Ota-onam, umuman, oilam bilan birga yashamayotganimga bu yil to'qqiz yil to'ldi. Ijod maktabida tahsil olgan davrlarimda ham yotoqxonada yashaganman. Sababi, Nukus shahri qishlog'imizdan ancha uzoq edi. Keyinchalik Jahon tillari universiteti yotoqxonasi, hozir esa xorijdagi talabalik hayoti – bularning barchasi mustaqil yashashga asta-sekin o'rgatdi. Biroq O'zbekistondagi yotoqxona hayoti bilan chet elda, oiladan butunlay uzoqda yashash o'rtasida katta farq bor ekan. Chet elga kelgan inson barcha muammolarini o'zi hal qilishiga to'g'ri keladi. Shuning uchun o'qish bilan bog'liq masalalar bo'ladimi, kundalik hayotdagi boshqa qiyinchiliklarmi – ko'p hollarda uydagilarni bezovta qilmasdan, barchasini o'zim hal qilishga hara-

kat qilaman. Chet elda o'qish yurtimizda o'rganib qolgan hayot tarzidan ancha murakkab ekanini bu yerda shaxsan his qilyapman. Eng katta saboq esa ota-onam va yaqinlarimning qadriga yetish bo'ldi.

Hozir esa yilda bir yoki yarim yilda bir bor Vatanga qaytganimda, bu tuyg'ularni yanada chuqurroq his qilaman. Oila sog'inchi, Vatan sog'inchi birinchi o'ringa chiqadi. Oila, milliy taomlarimiz, madaniyatimiz, urf-odatlarimiz naqadar bebaho ekanini aynan musofirlikda anglayapman. Bejiz “musofir bo'lmaguncha Vatan qadrini bilmaysan” deyishmaydi. Bu so'zlar hayotimda o'z isbotini topyapti. Shu bilan birga, chet elda o'qish qarorini qabul qilganimdan hech qachon afsuslanmayman. Chunki bu yerda har tomonlama rivojlanyapman: nafaqat bilim jihatidan, balki mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni o'z kuchim bilan hal qilish, moliyaviy masalalarni to'g'ri boshqarishni ham o'rganyapman. Albatta, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash bor, biroq mablag'ni oqilona sarflash ham alohida mas'uliyat talab qiladi. Qisqasi, chet eldagi tahsil men uchun hayot maktabiga aylanyapti.

O'qishga universitet emas, o'zing uchun kelasan

– Turli muhitlarda tahsil olish dunyo-qarashingizni kengaytirgani aniq. AQSH ta’lim tizimining o’ziga xos jihatlari haqida to’xtalsangiz.

– Amerika ta’lim tizimining o’ziga xos jihatlari haqida gapiradigan bo’lsam, u O’zbekistondagi ta’lim tizimidan keskin farq qilishini alohida ta’kidlash kerak. Boshida bu tizimga ko’nikish oson bo’lmadi. Eng katta farq, avvalo, talabalarga beriladigan erkinlikda namoyon bo’ladi. Bu yerda talabalar yangi semestr boshlanishidan bir-ikki oy oldinroq o’zlari o’qiydigan fanlarni, ularni o’qitadigan professorlarni, hatto dars vaqtlarini ham mustaqil ravishda tanlaydi. Odatda, kamida to’rtta, ko’pi bilan besh-oltita fan tanlash mumkin. Har bir fan bo’yicha bir nechta variant taklif etiladi: turli vaqtlar, turli professorlar. Masalan, bitta fan uchun besh-oltita guruh ochiladi va talaba o’ziga ma’qul bo’lgan vaqtni yoki o’qituvchini tanlaydi. Qolaversa, professorlarning qanday dars o’tishi haqida avval o’qigan talabalar qoldirgan fikr-mulohazalar – fidbeklar orqali ham ma’lumot olish mumkin.

Dars jadvali masalasida ham katta farq bor. O’zbekistondagi kabi haftasiga besh kun, ertalab soat 8:30 dan tushlikkacha majburiy o’qish talabi yo’q. Agar istasa, talaba darslarini uch kunga jamlashi mumkin, istasa ertalabki yoki tushdan keyingi mashg’ulotlarni tanlaydi. Men shaxsan darslarimni to’rt kunga joylashtirganman, qolgan kunlarda esa mustaqil tayyorgarlik va topshiriqlar bilan shug’ullanaman. Meni yanada hayratga solgan jihat baholash tizimi bo’ldi. Bu yerda ham erkinlik ustuvor. Ayrim fanlarda darsga qatnashish majburiy emas, ba’zilarida esa belgilangan tartib bor. Lekin hatto majburiy fanlarda ham professor “Nega kechikding?” yoki “Nega o’tgan darsga kelmading?” deb so’rab o’tirmaydi. Chunki barchasi foizlar orqali baholanadi. Masalan, umumiy baholash 100 foiz deb olinadi. Shundan taxminan 10 foizi darsga muntazam qatnashishga, 40 foizi oraliq ishlar va topshiriqlarga, 10 foizi turli loyihalarda ishtirok etishga, qolgan 30 foizi esa yakuniy imtihonga to’g’ri keladi. Agar talaba darsga qatnashmasa, uning bahosidan shunchaki foiz kamayib boraveradi. Hech kim ortidan quvib, izoh talab qilmaydi. Bu tizim talaba uchun juda aniq bir fikrni o’rgatadi: sen o’qishga professor yoki universitet uchun emas,

o'zing uchun kelasan. Darsga qatnashish – majburiyat emas, balki shaxsiy manfaat va mas'uliyat masalasi. Bahodagi har bir foiz esa talaba mehnatining bevosita natijasi hisoblanadi.

– **Bilishimizcha, “Ibrat farzandlari” va “Mutolaa” loyihalarining Qoraqalpog'istondagi koordinatori sifatida ham faoliyat yuritasiz. Eldosh yoshlarga xorijiy tillarni o'rgatish va mutolaa madaniyatini yuksaltirish bo'yicha ayni paytgacha nimalarga erishdingiz?**

– “Ibrat farzandlari” va “Mutolaa” loyihalarida faoliyat yurita boshlaganimga hali ko'p bo'lgani yo'q. Aniqrog'i, 2025-yil iyun oyidan ushbu tashabbuslarga qo'shilib, asosan uch oy davomida O'zbekistonda bo'lgan paytimda faol ish olib bordim. Bu loyihalarga kirib kelishimga Yoshlar ishlari agentligi raisi Alisher Sa'dullayev bilan o'tgan yili aprel oyida Nyu-York shahrida bo'lib o'tgan uchrashuvimiz turtki bo'ldi. O'sha muloqot chog'ida o'z maqsadlarim, rejalarim haqida gapirib berganimda, Alisher Sa'dullayev tomonidan agentlik jamoasida maoshli amaliyot o'tash taklifi bildirildi. Men bu taklifni mamnuniyat bilan qabul

qildim va O'zbekistonga qaytishim bilanoq, Yoshlar ishlari agentligida faoliyatimni boshladim. Bu vaqt davomida Qoraqalpog'iston Respublikasining deyarli barcha hududlarida – shahar va tumanlarda “Ibrat farzandlari” loyihasi doirasida xorijiy tillarni o'rganish, “Mutolaa” loyihasi orqali kitobxonlik madaniyatini targ'ib qilish bo'yicha uchrashuv va taqdimotlar o'tkazdim.

Shu bilan birga, o'z tashabbusim bilan yoshlarga xorijiy universitetlarga hujjat topshirish, “El-yurt umidi” grantida ishtirok etish va uni qo'lga kiritish yo'llari haqida ham batafsil tushuntirishlar berdim. Har bir hududdagi yoshlar markazlarida, ayrim joylarda esa bunday markazlar mavjud bo'lmagani sababli maktablarda taqdimotlar tashkil etdim. Bu uchrashuvlar orqali ko'plab yoshlarni til o'rganishga, mutolaa va o'z kelajagi haqida kengroq o'ylashga harakat qildik. Ayni paytda “Ibrat farzandlari” va “Mutolaa” loyihalarining Instagram sahifalari ham faol ishlamoqda. Men hozir xorijda bo'lganim sabab, Qoraqalpog'istonda maktablar kesimida volontyorlar jamoasini shakllantirdim. Ular mustaqil ravishda loyihalarni davom ettiryapti, men esa masofadan turib muvofiqlashtirish va maslahat berish ishlarini olib boryapman.

Esse “men shu sohani yaxshi ko'raman” dan iborat bo'lmasin

– **Siz bilan bir kursda o'qiganmiz. O'sha paytda “El-yurt umidi” jamg'armasi grantini qo'lga kiritish uchun jiddiy tayyorgarlik ko'rganingizga guvoh bo'lganman. Umuman, xorijda o'qishni maqsad qilgan yoshlar bu borada qaysi jihatlariga amal qilishi kerak?**

– Xorijda o'qishni maqsad qilgan yoshlarga men tayyor shablon bera olaman, deyishdan yiroqman. Lekin o'z tajribam, yo'l qo'ygan xatolarimdan kelib chiqib aytadigan jihatlarim bor. Eng avvalo, ingliz tili masalasiga juda jiddiy qarash kerak. IELTS'dan 6,5 yoki 7,0 ball olgan bo'lish universitetga kirish uchun yetarlidek tuyulishi mumkin, lekin amalda bu ko'p hollarda kamlik qiladi. Chunki ingliz tilida gaplasha olish – bu masalaning bir tomoni, akademik muhitda o'qish, tahlil qilish, yozish va fikrni himoya qilish – mutlaqo boshqa masala. Men ham Amerikaga ilk kelgan paytlarimda, ayniqsa, birinchi semestrda ancha qiynalganman. Jurnalistika sohasida o'qiyotganim sabab, matn bilan ishlash, tahliliy yozish, muhokamalarda ishtirok etish juda katta til zaxi-

rasini talab qildi. Bu holat faqat menda emas, boshqa ko'plab xorijda o'qiyotgan talabalarda ham uchraydi. Shuning uchun agar imkoniyat bo'lsa, ayniqsa, ingliz tilida ta'lim beriladigan mamlakatga ketishni rejalashtirayotgan bo'lsangiz, til ustida maksimal darajada ishlashni maslahat beraman.

Ikkinchi muhim jihat – maktabdagi baholar. Agar hali maktab o'quvchisi bo'lsangiz, faqat ingliz tiliga emas, barcha fanlarga jiddiy yondashing. Amerika universitetlari qabul jarayonida, ayniqsa, oxirgi uch yillik GPA'ga katta e'tibor qaratadi. Shu bois har bir fan bo'yicha barqaror va yaxshi natija ko'rsatish juda muhim. Shu bilan birga, maktab fanlari bilan cheklanib qolmaslik kerak. O'zingizni boshqa yo'nalishlarda ham namoyon etishga harakat qiling: volontyorlik faoliyati, jamoat ishlari, maktab yoki yoshlar klublari, tashabbuslar, loyihalar. Agar jamoaga foyda keltiradigan klub yoki tashabbusga bosh-qosh bo'lgan bo'lsangiz, bu, albatta, ustunlik hisoblanadi. Chunki bunday tajribalarni keyinchalik esse yozishda asosli misol sifatida keltirish mumkin.

Esse masalasiga alohida to'xtalish joiz. Amerika universitetlariga topshiriladigan esselar oddiy – “men shu sohani yaxshi ko'raman” degan umumiy gaplardan iborat bo'lmasligi kerak.

Buni deyarli hamma yozadi. Asosiysi, soha tanlashingizga sabab bo'lgan aniq voqea, shaxsiy tajriba. Masalan, men jurnalistikani tanlashimga chekka qishloqda tug'ilib o'sganim, atrofimdagi muammolarni ko'rib, ularni keng jamoatchilikka yetkazish istagi sabab bo'lgan. Bolaligimdan “buni ko'rsatish, ovoz chiqarish kerak” degan fikr meni ilhomlantirgan. Shu voqelikni essemda ochib berganman. O'zingizni ortiqcha maqtashdan qochib, samimiy va hayotiy misollar orqali yozish qabul komissiyasining e'tiborini tortadi. Agar “El-yurt umidi” jamg'armasi orqali o'qishni maqsad qilgan bo'lsangiz, birinchi navbatda, Amerika universitetlaridan rasmiy qabul xatiga ega bo'lishingiz shart. Shuningdek, tanqidiy yoki mantiqiy fikrlashga oid testlarga ham jiddiy tayyorgarlik ko'rish kerak. Chunki tanlovda bilim bilan birga tafakkur darajasi ham katta ahamiyat kasb etadi.

— **Samimiy suhbat uchun tashakkur!**

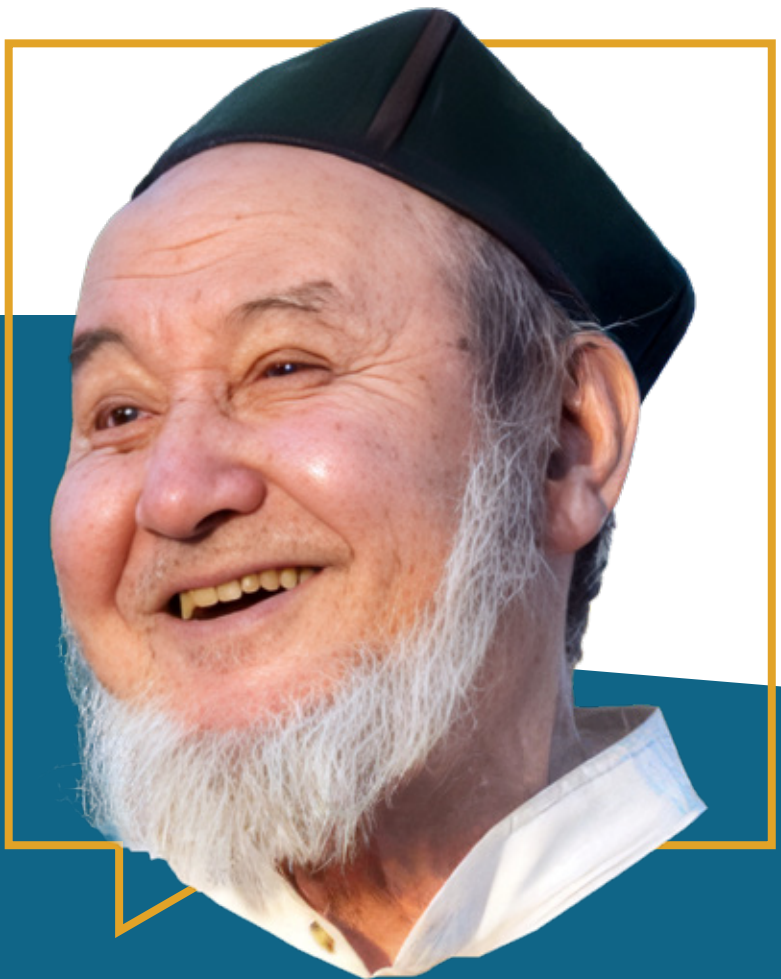

**Ilhomjon
ABDUQAYUM**
o'g'li
gurunglashdi

1-SENTABR

MA'RIFATPARVAR SHOIR
YO'LDOSH
ESHBEK
TUG'ILGAN KUN!

Shoir deydi...

Bandai oqizligini bilgan, Yaratgandan qo'rqqan kishi juda ham kuchlidir. Inson Taqdir Yo'lidan chiqib, o'zganing taqdir yo'lga o'tib ketolmaydi. Hamma o'z Taqdir Yo'lidan ketadi, barcha mag'lubiyat va muvaffaqiyatlar shu yo'l ichida kechiladi. Inson taqdirni emas, taqdir ichida ba'zan mag'lubiyat, ba'zan muvaffaqiyatni yaratadi.

Iztirob va qo'rquvning qandayligiga va qay tarafdin qarashga bog'liq. Bu uxroviy iztirob qo'rquvi bo'lsa, g'oyat go'zal. Dahshatli bo'lishi mumkin, lekin oqibati xayrli. Bunday iztirob qo'rquvi iztirobning o'zidan dahshatli emas. Go'zal. Shu qo'rquv tufayli ham inson o'zini o'nglaydi, yaxshi ishlarga otlanadi va qo'l cho'zadi.

Agar odamda vijdon bo'lsa, bo'lganda ham ulug' bo'lsa, og'rimasdan, o'rtanmasdan hech iloji yo'q. Va o'zga chorasi ham yo'qdir. Ana shu ulkan og'riqlar buyuk o'rtanishlar elni el, yurtni yurt, vatanni obod aylaydi. Ana shu og'riqlar va o'rtanishlar ikki dunyo saodatidir. Bular esa, avvalo, vijdonda bo'ladi. Shuning uchun bo'lsa kerakki, valiyl zotlarni, ulug' shoirlarni xalqning, millatning vijdoni deymiz. Ulardan ibrat olamiz.

Milliylilik nima? Qisqa javob beradigan bo'lsak, millatga xos xususiyat. Bu – kiyinishda ham, qo'shiq aytishda ham, adabiyotda ham aks etadi. Adabiyotimizning axloqqa, hayoga "itoat" etishi uning eng buyuk milliyl xislatidir. Adabiyotda ham, me'morchilikda ham, umuman, san'atda milliylilik – javhari ibo, axloq bo'lgan badiiy mahoratdir. Albatta, tashqari ta'sirini (yomon ta'sirini) qonun yo'li bilan to'sish qanday natijalarga olib kelishi haqda dangalroq bir narsa deyishim qiyin. Men buni adabiyot sohasidagina emas, umuman aytayapman. Bu borada men ong va tafakkur bo'shlig'i bo'lmasligi tarafdoriman. Bu nima degani? Bu, avvalo, e'tiqodiy barqarorlik degani. Bu faqat yoshlar uchungina emas, barcha uchun, yurtimizdagi barcha soha vakillari uchun eng birinchi asosdir. Bu ham bilim va iste'dod bilan amalga oshiriladi. Milliylilik libosdir – u millat vakilining ichki dunyosini, axloqini aks ettiradi.

Birinchi navbatda fikriy mustaqillikka erishish muhimdir. Bu esa ilm-ma'rifat bilan bo'ladi. Ilm-ma'rifatga hadeb sharoit talab qilaverish bahonadan boshqa narsa emas. Ota-bobolarimiz har qanday sharoitda ilm-ma'rifatga erishgan, egallagan, kashfiyotlar qilgan va bugungidan ma'rifatliroq bo'lgan.

* * *

Nasib etgay senga oliy baxt,
O'z osmoni bo'lmish bir lochin.
Sen ham uni erkalab xushvaqt,
Qanotida kuylamoq uchun
Yel bo'lasan, shamol bo'lasan,
Sen bir baxtli ayol bo'lasan.

Beging mamnun, ishdan, uyidan,
Goh sarxush, goh hushyor keladi.
Bir kun uning to'rxaltasida
To'rt donami anor keladi.
O'qtin-o'qtin behol bo'lasan,
Sen bir baxtli ayol bo'lasan...

Mirzo KENJABEK

Akmal NURning 2008-yilda ishlangan "Kuzning oltin mevalari" kartinasi

